

IZVJEŠTAJ SA OBJAŠNENJIMA

KONVENCIJA SAVJETA EVROPE O SPRJEČAVANJU I SUZBIJANJU NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U PORODICI

WOMEN'S RIGHTS CENTER
CENTAR ZA ŽENSKA PRAVA

IZVJEŠTAJ SA OBJAŠNENJIMA

KONVENCIJA SAVJETA EVROPE O SPRJEČAVANJU I SUZBIJANJU NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U PORODICI

I. Uvod

1. Nasilje nad ženama, uključujući i porodično nasilje, jedan je od najtežih oblika rodno zasnovanog kršenja ljudskih prava u Evropi koji je još uvijek obavijen ćutnjom. Porodično nasilje – nad ostalim žrtvama poput djece, muškaraca i starijih osoba – takođe je prikriiven fenomen koji pogađa previše porodica da bi se mogao ignorisati.

2. Podaci o učestalosti pojave za Evropu ne postoje, ali mnoge zemlje članice sprovode sve učestalija istraživanja kako bi izmjerile opseg nasilja nad ženama u svojoj zemlji. Iako se metodologije razlikuju, pregled tih istraživanja sugerise da je u državama jedna petina do jedne četvrtine žena iskusila fizičko nasilje najmanje jednom tokom svoje odrasle dobi, a više od jedne desetine pretrpjelo je seksualno nasilje koje je uključivalo primjenu sile. Brojke za sve oblike nasilja, uključujući i uhođenje, dosežu 45%. Većinu takvih nasilnih djela čine muškarci u svojoj neposrednoj društvenoj okolini, najčešće partneri ili bivši partneri.

3. Sekundarna analiza podataka podupire opreznu procjenu da je približno 12% do 15% svih žena bilo u odnosu porodičnog zlostavljanja nakon 16. godine života. Mnogo više njih nastavlja da trpi fizičko i seksualno nasilje bivših partnera čak i nakon raskida, što upućuje na to da za veliki broj žena prekid nasilnog odnosa ne znači nužno i fizičku sigurnost.

4. Porodično nasilje nad djecom vrlo je rasprostranjeno i istraživanja su otkrila povezanost između porodičnog nasilja nad ženama i fizičkog zlostavljanja djece, kao i traumu koju svjedočenje nasilju kod kuće uzrokuje djeci. Za ostale oblike porodičnog nasilja, kao što je zlostavljanje starijih osoba i porodično nasilje nad muškarcima, pouzdani podaci relativno su oskudni.

5. Nasilje nad ženama je globalni fenomen. Komitet za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW Komitet) Konvencije Ujedinjenih nacija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (u daljem tekstu CEDAW) u svojoj Opštoj preporuci o nasilju nad ženama br. 19 (1992) pomogao je da se osigura priznavanje rodno zasnovanog nasilja nad ženama kao oblik diskriminacije žena. Generalna skupština Ujedinjenih

nacija usvojila je 1993. godine Deklaraciju o eliminaciji nasilja nad ženama koja je postavila temelj za međunarodno djelovanje u vezi s nasiljem nad ženama. Godine 1995, Pekinška deklaracija i Platforma za djelovanje odredile su iskorjenjivanje nasilja nad ženama kao strateški cilj među ostalim zahtjevima za ravnopravnost polova. Godine 2006, Glavni sekretar UN-a objavio je Dubinsku studiju o svim oblicima nasilja nad ženama, u kojoj je utvrdio manifestacije i međunarodne zakonske okvire vezane za nasilje nad ženama te prikupio detalje “obećavajućih praksi” koje su pokazale uspjeh u rješavanju tog pitanja.

6. Kao regionalni instrument otvoren za ratifikaciju i pristupanje zemljama nečlanicama, Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici dopunjuje i proširuje standarde koje su postavile druge regionalne organizacije za ljudska prava u ovom području. Međuamerička Konvencija o sprječavanju, kažnjavanju i iskorjenjivanju nasilja nad ženama, koju je 1994. godine usvojila Organizacija američkih država te Protokol uz Afričku povelju o ljudskim pravima i pravima naroda o pravima žena u Africi, koji je 2003. godine usvojila Afrička unija, bave se pitanjem nasilja nad ženama. Sveobuhvatnija po prirodi, Konvencija Savjeta Evrope značajno osnažuje djelovanje u sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici na svjetskom nivou.

Djelovanje Savjeta Evrope

7. Jedan od glavnih zadataka Savjeta Evrope, koji predstavlja 47 zemalja članica i njihovih 800 miliona građana, jeste da očuva i zaštititi ljudska prava. Nasilje nad ženama, uključujući i nasilje u porodici, potkopava ključne vrijednosti na kojima se temelji Savjet Evrope.

8. Od 1990-ih godina, Savjet Evrope, posebno njegov Upravni odbor za ravnopravnost žena i muškaraca (cdeg), pokrenuo je niz inicijativa za promociju zaštite žena od nasilja. U 1993. godini, Treća evropska ministarska konferencija o ravnopravnosti žena i muškaraca bila je posvećena “Strategijama za eliminaciju nasilja nad ženama u društvu: mediji i ostali načini.”

9. Akcioni plan za borbu protiv nasilja nad ženama, koji je naknadno razvijen, pružio je prvi sveobuhvatni okvir politike za nacionalne uprave. To je 2002. godine pratilo usvajanje Preporuke Savjeta Evrope Rec(2002) 5 Odbora ministara zemalja članica o zaštiti žena od nasilja. Ona je značajna zbog toga što predlaže, prvi put u Evropi, sveobuhvatnu strategiju za sprječavanje nasilja nad ženama i zaštitu žrtava u svim zemljama članicama Savjeta Evrope. Od 2002. godine služila je kao najvažniji referentni tekst zemljama članicama u borbi protiv nasilja nad ženama. Njena implementacija redovno se prati putem okvira za praćenje kako bi se procijenio napredak. Završeno je nekoliko ciklusa praćenja i njihov je ishod procijenjen i objavljen. Pokazali su da je, posebno u području zakonodavstva, policijske istrage i procesuiranja, mnogo postignuto s ciljem poboljšanja odgovora krivičnog prava na nasilje nad ženama. Ipak, ostaju mnogi nedostaci. U drugim područjima, posebno pružanju usluga žrtvama, znakovi napretka su oskudni.

10. Kako bi se dao novi podsticaj iskorjenjivanju nasilja nad ženama te kako bi se potvrdila njihova predanost ovom cilju, šefovi država i vlada zemalja članica Savjeta Evrope odlučili su na svom Trećem sastanku na vrhu (Varšava, 16.-17. svibnja 2005.) da sprovedu široku kampanju o tom pitanju, koju je osmislila i pažljivo pratila Radna grupa za borbu protiv nasilja nad ženama, uključujući i porodično nasilje Savjeta Evrope, čije članove je imenovao Glavni sekretar Savjeta Evrope.

11. Kampanja se vodila na tri nivoa: međuvladinom, parlamentarnom i lokalnom. Od zemalja članica tražio se značajan napredak u četiri glavna područja: zakonskim mjerama i mjerama politike, podršci i zaštiti žrtava, prikupljanju 30 podataka i podizanju svijesti. Pozvani su i na sprovođenje nacionalnih kampanja kako bi lobirali za snažniju implementaciju Preporuke rec(2002)5 o zaštiti žena od nasilja, što je više od polovine zemalja članica i učinilo.

12. Zahvaljujući jedinstvenoj ulozi Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope, koja se sastoji od delegacija svih 47 nacionalnih parlamenata, kampanja je imala snažnu parlamentarnu dimenziju. Mnogi parlamentarci su pojedinačno ili zajednički podsticali promjene zakona za zaštitu žena

od rodno zasnovanog nasilja. Organizovanjem parlamentarnih debata i saslušanja o nasilju nad ženama, ali i u intervjuima i javnim izjavama, parlamentarci su značajno doprinijeli podizanju svijesti o toj temi. Parlamentarci u mnogim zemljama članicama nastavljaju aktivno lobirati za promjene i stvorili su “Mrežu parlamentaraca za kontakt” predanih borbi protiv nasilja nad ženama na nacionalnom nivou.

13. Kampanja je otkrila opseg problema u Evropi, ali je i ukazala na primjere dobre prakse i inicijative u različitim zemljama članicama. Povećala je svijest među ključnim akterima i pomogla da se problematika različitih oblika nasilja nad ženama stavi na politički dnevni red.

14. Nadalje, procjena nacionalnih mjera za borbu protiv nasilja nad ženama koju je sprovedla Radna grupa pokazala je potrebu za usklađenim zakonskim standardima i prikupljanjem relevantnih podataka kako bi se osiguralo da žrtve širom Evrope uživaju jednaku zaštitu i podršku. Radna grupa je stoga u svom Završnom izvještaju o djelovanju eg-tfv (2008) 6 preporučila da Savjet Evrope osmisli konvenciju o ljudskim pravima za sprječavanje i borbu protiv nasilja nad ženama.

15. Nadalje, evropski ministri pravosuđa odlučili su na svojoj 27. Konferenciji (Jerevan, Jermenija, 12.-13. oktobra 2006.) da procijene potrebu za pravnim instrumentom Savjeta Evrope o problematici nasilja nad partnerom, svjesni da se takvo nasilje može temeljiti na diskriminatornim predrasudama u pogledu nejednakosti koja je rezultat roda, porijekla i ekonomske zavisnosti. Štaviše, na osnovu rezultata Studije izvodljivosti konvencije o suzbijanju porodičnog nasilja (cdpc (2007)09 rev), Evropski odbor za probleme kriminaliteta (cdpc) zaključio je da je takav instrument neophodan.

16. Parlamentarna skupština davno je zauzela čvrst politički stav protiv svih oblika nasilja nad ženama. Usvojila je niz rezolucija i preporuka o različitim oblicima nasilja nad ženama; posebno, Rezoluciju 1247 (2001) o sakaćenju ženskih genitalija, Rezoluciju 1582 (2002) o porodičnom nasilju, Rezoluciju 1327 (2003) o takozvanim “zločinima iz časti”, Preporuku 1723 (2005) o prisilnim brakovima i dječjim brakovima, Preporuku 1777 (2007) o seksualnim napadima povezanim s “drogama

za silovanje” te, u novije vrijeme, Rezoluciju 1654 (2009) o femicidu i Rezoluciju 1691 (2009) o silovanju žena, uključujući i silovanje u braku.

17. Parlamentarna skupština nanovo je pozivala na zakonski obavezujuće standarde za sprječavanje, zaštitu te procesuiranje najtežih i najrasprostranjenijih oblika rodno zasnovanog nasilja te iskazivala podršku izradi Nacrta Konvencije Savjeta Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Konvencija Savjeta Evrope o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici

18. Kao odgovor na preporuke Radne grupe za razvoj Konvencije o nasilju nad ženama i rezultate Studije izvodljivosti Konvencije o suzbijanju porodičnog nasilja, Odbor ministara odlučio je da osnuje multidisciplinarni odbor sa zadatkom da razvije zakonski obavezujuće standarde koji bi pokrili oba područja: nasilje nad ženama i porodično nasilje.

19. Kao rezultat, zamjenici ministara Savjeta Evrope usvojili su na svom 1044. sastanku 10. decembra 2008. godine opis posla za Ad hoc Odbor za sprječavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i porodičnog nasilja (CAHVIO), za pripremu jednog ili više zakonski obavezujućih instrumenata “za sprječavanje i borbu protiv porodičnog nasilja, uključujući i specifične oblike nasilja nad ženama, druge oblike nasilja nad ženama te za zaštitu i pružanje podrške žrtvama takvog nasilja kao i procesuiranje počinitelja”. Zamjenici su zatražili i da CAHVIO “predstavi, do 30. juna 2009. godine, privremeni izvještaj o svom stavu vezano za predmet i sadržaj predloženog instrumenta/instrumenata, metode rada i vremenski raspored rada, kako bi Odbor ministara mogao donijeti odluku, ako je potrebno, o tim pitanjima”. Privremeni izvještaj odrazio je mišljenje Odbora da bi fokus Konvencije trebalo da bude uklanjanje nasilja nad ženama. Nadalje, Konvencija bi se bavila porodičnim nasiljem koje nesrazmjerno pogađa žene, dopuštajući primjenu njenih odredbi na sve žrtve porodičnog nasilja. Na 1062. sastanku 1. jula 2009. godine zamjenici su “razmotrili privremeni izvještaj (...)”te “pozvali CAHVIO da nastavi svoj rad u skladu s programom rada i vremenskim rasporedom

navedenim u privremenom izvještaju te, posebno, da pripremi instrumente predložene u izvještaju". Po toj osnovi, u decembru 2009. godine CAHVIO je započeo pregovore o Konvenciji o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i porodičnog nasilja. CAHVIO je održao šest sastanaka, u decembru 2009. u februaru, junu/julu, septembru, novembru i decembru 2010. godine, kako bi finalizirao tekst.

20. Tekst Nacrta konvencije CAHVIO je odobrio na sastanku u decembru 2010. godine te ga predao Odboru ministara radi predaje Parlamentarnoj skupštini na izražavanje mišljenja. Dana 11. marta 2011. godine Parlamentarna skupština dala je svoje mišljenje o Nacrtu Konvencije.

21. Nadovezujući se na Preporuku rec(2002)5 o zaštiti žena od nasilja Konvencija uspostavlja, prvi put u Evropi, zakonski obavezujuće standarde za sprječavanje nasilja nad ženama i porodičnog nasilja, zaštitu žrtava i kažnjavanje počinitelja. Popunjava značajnu prazninu u zaštiti ljudskih prava za žene te podstiče Članice da prošire svoju zaštitu na sve žrtve porodičnog nasilja. Takođe, uokviruje iskorjenjivanje nasilja nad ženama u širem kontekstu postizanja prave ravnopravnosti žena i muškaraca te tako znatno unaprjeđuje priznavanje nasilja nad ženama kao oblik diskriminacije.

II Komentari uz odredbe Konvencije

Preambula

22. Preambula potvrđuje predanost potpisnica ljudskim pravima i temeljnim slobodama. Navodi samo najvažnije međunarodne pravne instrumente koji se direktno bave opsegom ove Konvencije u okviru Savjeta Evrope i Ujedinjenih nacija.

23. Tokom procesa pregovaranja o ovoj Konvenciji, ti međunarodni pravni instrumenti, posebno oni koje je pripremio Savjet Evrope, uzeti su u obzir. Nadalje, priređivači Nacrta imali su na umu sljedeće preporuke Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope: Preporuku 1450 (2000) o nasilju nad ženama u Evropi, Preporuku 1582 (2002) o porodičnom nasilju nad ženama, Preporuku 1723 (2005) o prisilnim brakovima i dječjim brakovima, Preporuku 1759 (2006) o parlamentima ujedinjenim u

borbi protiv porodičnog nasilja nad ženama, Preporuku 1777 (2007) o seksualnim napadima povezanim s “drogama za silovanje”, Preporuku 1817 (2007) o parlamentima ujedinjenim u borbi protiv porodičnog nasilja nad ženama: srednjeročna procjena Kampanje, Preporuku 1847 (2008) o borbi protiv nasilja nad ženama: prema Konvenciji Savjeta Evrope, Preporuku 1873 (2009) o seksualnom nasilju nad ženama u oružanim sukobima, Preporuku 1868 (2009) o djelovanju za borbu protiv rodno zasnovanih kršenja ljudskih prava, uključujući i otmicu žena i djevojčica, Preporuku 1861 (2009) o femicidu, Preporuku 1881 (2009) o hitnoj potrebi borbe protiv takozvanih ‘zločina iz časti’, Preporuku 1887 (2009) o silovanju žena, uključujući i silovanje u braku, Preporuku 1891 (2009) o migrantkinjama: posebno izloženim riziku od porodičnog nasilja te Preporuku 1905 (2010) o djeci svjedocima porodičnog nasilja. Isto tako, priređivači Nacrta uzeli su u obzir i Preporuku 260(2009) o borbi protiv porodičnog nasilja nad ženama te Rezoluciju 279(2009) o borbi protiv porodičnog nasilja nad ženama Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Savjeta Evrope.

24. Nadalje, pregovori su nadahnuti sljedećim političkim deklaracijama:

- a. Deklaracijom i Programom djelovanja usvojenim na 5. Evropskoj ministarskoj konferenciji o ravnopravnosti žena i muškaraca (Skoplje, 22.-23. januara 2003.);
- b. Akcionim planom usvojenim na Trećem sastanku na vrhu šefova država i vlada Savjeta Evrope (Varšava, 16.-17. maja 2005.);
- c. Deklaracijom “Postizanje stvarne ravnopravnosti polova” koju je usvojio Odbor ministara Savjeta Evrope (Madrid, 12. maja 2009.);
- d. Rezolucijom br. 1 o sprječavanju i odgovaranju na porodično nasilje usvojenom na 29. Konferenciji ministara pravosuđa Savjeta Evrope (Tromsø, Norveška, 18.-19. juna 2009.);
- e. Akcionim planom i Rezolucijom usvojenim na 7. Konferenciji ministara Savjeta Evrope odgovornih za ravnopravnost žena i muškaraca (Baku, 24.-25. maja 2010.);
- f. Pekinškom deklaracijom i Platformom za djelovanje usvojenim na Četvrtoj svjetskoj konferenciji žena 1995. godine, izvještajem Ad hoc

Odbora čitavog 23. posebnog zasijedanja Generalne skupštine Ujedinjenih nacija (Peking + 5 – Politička deklaracija i Dokument o ishodima) kao i političkom deklaracijom sa 49. zasijedanja Komisije Ujedinjenih nacija za status žena 2005. godine (Peking + 10) te 54. zasijedanja Komisije Ujedinjenih nacija za status žena 2010. godine.

25. Preambula iznosi osnovni cilj Konvencije: stvaranje Evrope bez nasilja nad ženama i porodičnog nasilja. S tom svrhom čvrsto uspostavlja vezu između postizanja ravnopravnosti polova i iskorjenjivanja nasilja nad ženama. Na temelju te premise prepoznaje strukturnu prirodu nasilja nad ženama te da je ono manifestacija nejednakih odnosa moći između žena i muškaraca. Kao posljedica, Preambula postavlja preduslove za različite mjere sadržane u Konvenciji koje uokviruju iskorjenjivanje nasilja nad ženama u širem kontekstu borbe protiv diskriminacije žena i postizanja ravnopravnosti polova u zakonu i praksi. Potrebno je takođe napomenuti da termin "diskriminacija žena" treba tumačiti na način da sadrži "svako razlikovanje, isključivanje ili ograničavanje na osnovu pola koje ima za cilj ili svrhu da umanj ili poništi priznavanje, uživanje ili ostvarivanje prava žena, bez obzira na njihovo bračno stanje, na temelju ravnopravnosti muškaraca i prava žena, ljudskih prava i fundamentalnih sloboda u političkom, ekonomskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili bilo kojem drugom području" kao što je navedeno u Članu 1. CEDAW-a. Istovremeno, priređivači Nacrta željeli su da stave do znanja da se nasilje nad ženama i porodično nasilje mogu objasniti i razumjeti na različite načine na strukturalnom, grupnom i pojedinačnom nivou. Nasilje nad ženama i porodično nasilje složeni su fenomeni te je potrebno koristiti razne pristupe u međusobnim kombinacijama kako bi se razumjeli.

26. Priređivači Nacrta željeli su da naglase da nasilje nad ženama teško krši i umanjuje ili poništava uživanje ljudskih prava od strane žena, posebno njihovih osnovnih prava na život, sigurnost, slobodu, dostojanstvo, tjelesni i emocionalni integritet, te da ga stoga vlade ne mogu ignorisati. Štaviše, prepoznali su da nasilje ne utiče loše samo na žene, nego i na društvo u cjelini te da je stoga potrebno hitno djelovati. Konačno, naglasili su činjenicu da su neke grupe žena, kao što su žene i

djevojčice s invaliditetom, često izložene većem riziku od nasilja, povreda, zlostavljanja, zapostavljanja ili zapuštanja, lošeg postupanja ili iskorištavanja unutar i izvan doma.

27. Uz potvrdu da je nasilje nad ženama, uključujući i porodično nasilje nad ženama, izrazito rodni fenomen, potpisnice jasno prepoznaju da i muškarci i dječaci takođe mogu biti žrtve porodičnog nasilja te da se treba baviti i takvim nasiljem. Kad su u pitanju djeca, daje se na znanje da ona ne moraju biti direktno pogođena nasiljem da bi se smatrali žrtvama, nego da je i svjedočenje porodičnom nasilju traumatično te stoga dovoljno da se viktimiziraju.

28. Priređivači Nacrta željeli su da naglase da obaveze sadržane u ovoj Konvenciji ne zahtijevaju od Članica da preduzimaju mjere koje su suprotne ustavnim odredbama ili temeljnim načelima povezanim sa slobodom štampe i slobodom izražavanja u drugim medijima.

29. Važno je napomenuti da mjere sadržane u Konvenciji ne ugrožavaju pozitivne obaveze zemalja da zaštite prava priznata Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (echr). Mjere takođe treba da uzmu u obzir sve više slučajeva običajnog prava Evropskog suda za ljudska prava koji postavljaju važne standarde u području nasilja nad ženama i koji su priređivačima Nacrta dali smjernice za razradu brojnih pozitivnih obaveza i mjera potrebnih za sprječavanje takvog nasilja.

Poglavlje I.

Ciljevi, definicije, ravnopravnost i nediskriminacija, opšte obaveze

Član 1. – ciljevi konvencije

30. Stav 1. navodi svrhe Konvencije. Stav 1 (a) navodi kao posebnu svrhu Konvencije zaštitu žena od svih oblika nasilja kao i sprječavanje, procesuiranje i uklanjanje nasilja nad ženama i porodičnog nasilja.

31. U skladu s prepoznavanjem sadržanim u Preambuli o postojanju veze između iskorjenjivanja nasilja nad ženama i postizanja ravnopravnosti polova u zakonu i praksi, stav 1 (b) navodi da će Konvencija doprinijeti uklanjanju svih oblika diskriminacije žena i

promociji stvarne ravnopravnosti žena i muškaraca. Priređivači Nacrta smatrali su neophodnim da se to jasno navede kao jedna od svrha Konvencije.

32. Stav 1 (c) odražava potrebu za sveobuhvatnim pristupom zaštiti i pomoći svim žrtvama nasilja nad ženama i porodičnog nasilja. Oblici nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije imaju razorne posljedice za žrtve. Potrebno je izraditi sveobuhvatan okvir kako bi se ne samo osigurala njihova dalja sigurnost, ponovo uspostavilo njihovo fizičko i psihološko zdravlje, nego i kako bi im se omogućilo da ponovo izgrade svoje živote. Osnova ovog okvira treba biti pristup utemeljen na ljudskim pravima.

33. Stav 1 (d) bavi se međunarodnom saradnjom, detaljnije u Poglavlju viii. Međunarodna saradnja ne ograničava se na pravnu saradnju u krivičnim i građanskim predmetima, nego se proširuje na razmjenu informacija kako bi se spriječili krivični prestupi utvrđeni Konvencijom te osigurala zaštita od neposredne štete.

34. Ukidanje nasilja zahtijeva opsežnu međuresornu saradnju kao dio integrisanog pristupa. Osiguravanje ovog pristupa sprječavanju i borbi protiv nasilja navodi se kao posljednja svrha Konvencije u stavu 1 (e). Dalje se razvija u Poglavlju ii. i ostalim dijelovima Konvencije.

35. Stav 2. ističe da, kako bi Članice osigurale učinkovitu implementaciju njenih odredaba, ova Konvencija uspostavlja specifičan mehanizam praćenja. To je način da se osigura da Članice poštuju Konvencije i garantuje dugoročne djelotvornosti Konvencije (pogledati komentare u Poglavlju ix.).

Član 2. – oblast primjene Konvencije

36. Stav 1. navodi da je fokus ove Konvencije na svim oblicima nasilja nad ženama što uključuje porodično nasilje nad ženama. Priređivači Nacrta smatrali su važnim da se naglasi da su većina žrtava porodičnog nasilja žene.

37. Odredba sadržana u stavu 2. o opsegu Konvencije podstiče Članice da primjenjuju ovu Konvenciju i na porodično nasilje nad muškarcima i djecom. Stoga je na Članicama da odluče hoće li proširiti

primjenjivost Konvencije na te žrtve. To mogu učiniti na način koji smatraju najprimjerenijim, uzimajući u obzir specifičnu nacionalnu situaciju i događaje u svom društvu. Međutim, s ciljem održavanja fokusa na raznim oblicima rodno zasnovanog nasilja nad ženama, stav 2. zahtijeva od Članica da posebnu pažnju posvete žrtvama tog oblika nasilja pri implementaciji Konvencije. To znači da rodno zasnovano nasilje nad ženama, u svojim raznim manifestacijama, od kojih je jedna porodično nasilje, mora biti u središtu svih mjera preduzetih u implementaciji Konvencije.

38. Osnovna načela međunarodnog humanitarnog prava i Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda, na koje se upućuje u Preambuli Konvencije, potvrđuju pojedinačnu krivičnu odgovornost prema međunarodnom pravu za nasilje koje se pojavljuje prvenstveno (ali ne isključivo) tokom oružanog sukoba. Član 7. Rimskog statuta (zločini protiv čovječnosti počinjeni kao dio širokog ili sistemskog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva) i član 8. (ratni zločin) uključuju krivična djela nasilja počinjenog većinom nad ženama kao što su silovanje i seksualno nasilje. Međutim, oblici nasilja pokriveni ovom Konvencijom ne prestaju tokom oružanog sukoba ili perioda okupacije. Stav 3. stoga osigurava nastavak primjenjivosti Konvencije tokom oružanog sukoba kao dopunu načelima međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnog krivičnog prava.

Član 3. – definicije

39. Član 3. navodi nekoliko definicija primjenjivih u čitavoj Konvenciji.

Definicija “nasilja nad ženama”

40. Definicija “nasilja nad ženama” pojašnjava da će se u svrhu Konvencije podrazumijevati da nasilje nad ženama predstavlja kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije. To je u skladu sa svrhom Konvencije navedenom u članu 1 (b) te je to potrebno imati na umu pri implementaciji Konvencije. Drugi dio definicije jednak je kao i onaj sadržan u Preporuci rec(2002) 5 Odbora ministara Savjeta Evrope zemljama članicama o zaštiti žena od nasilja, Generalnoj preporuci br 19. CEDAW Odbora o nasilju nad ženama (1992) kao i u članu 1. Deklaracije

Ujedinjenih nacija o ukidanju nasilja nad ženama. Priređivači Nacrta su je međutim proširili tako da uključuje pojam “ekonomske štete” koja se može povezati s psihološkim nasiljem.

Definicija “porodičnog nasilja”

41. Član 3. (b) navodi definiciju porodičnog nasilja koje pokriva čineve tjelesnog, seksualnog, psihološkog ili ekonomskog nasilja koji se događaju među članovima porodice ili domaćinstva, bez obzira na biološke ili zakonske porodične veze. U skladu s navedenim u stavu 40, ekonomsko nasilje može se povezati s psihološkim nasiljem. Porodično nasilje uključuje uglavnom dvije vrste nasilja: nasilje intimnih partnera između sadašnjih ili bivših bračnih ili vanbračnih partnera te međugeneracijsko nasilje, koje se obično pojavljuje između roditelja i djece. Definicija je rodno neutralna te uključuje žrtve i počinitelje oba pola.

42. Porodično nasilje kao nasilje intimnih partnera uključuje tjelesno, seksualno, psihološko ili ekonomsko nasilje između sadašnjih ili bivših bračnih partnera kao i sadašnjih ili bivših vanbračnih partnera. Ono predstavlja oblik nasilja koji nesrazmjerno pogađa žene i stoga je izrazito rodno označen. Iako se može činiti da termin “porodično” ograničava kontekst u kojem se takvo nasilje može pojaviti, priređivači Nacrta prepoznali su da se nasilje obično nastavlja nakon prekida odnosa te su se stoga složili da zajedničko prebivalište žrtve i počinitelja nije neophodno. Međugeneracijsko porodično nasilje uključuje tjelesno, seksualno, psihološko ili ekonomsko nasilje od strane osobe nad njenim djetetom ili roditeljem (zlostavljanje starijih osoba) ili takvo nasilje između bilo koja druga dva ili više članova porodice različitih generacija. Ni ovdje zajedničko prebivalište žrtve i počinitelja nije neophodno.

Definicija “roda”

43. Budući da Konvencija nameće obavezu sprječavanja i borbe protiv nasilja nad ženama unutar šireg okvira postizanja ravnopravnosti između žena i muškaraca, priređivači Nacrta smatrali su da je važno definisati termin “rod”. U kontekstu ove Konvencije termin rod, temeljen na dva pola, muškom i ženskom, pojašnjava da postoje i društveno konstruisane uloge, ponašanja, aktivnosti i atributi koje određeno društvo

smatra primjerenim za žene i muškarce. Istraživanja su pokazala da određene uloge ili stereotipi proizvode neželjene ili štetne prakse i doprinose da se nasilje nad ženama smatra prihvatljivim. Kako bi se prevladale takve rodne uloge, član 12 (1) uokviruje iskorjenjivanje predrasuda, običaja, tradicija i ostalih praksi koje se temelje na ideji inferiornosti žena ili na stereotipnim rodnim ulogama kao opštu obavezu za sprječavanje nasilja. Na drugim mjestima, Konvencija poziva na rodno razumijevanje nasilja nad ženama i porodičnog nasilja kao temelj za sve mjere za zaštitu i podršku žrtvama. To znači da se ti oblici nasilja moraju rješavati u kontekstu preovladavajuće neravnopravnosti žena i muškaraca, postojećih stereotipa, rodnih uloga i diskriminacije žena kako bi se adekvatno odgovorilo na složenost ovog fenomena. Termin "rod" prema ovoj definiciji nije zamišljen kao zamjena za termine "žena" i "muškarac" koji se koriste u Konvenciji.

Definicija "rodno zasnovanog nasilja nad ženama"

44. Termin "rodno zasnovano nasilje nad ženama" koristi se u čitavoj Konvenciji i odnosi na nasilje koje je usmjereno na ženu zbog toga što je žena ili koje nesrazmjerno pogađa žene. Razlikuje se od ostalih vrsta nasilja po tome što je žrtvin rod primaran motiv za djela nasilja opisana pod tačkom a. Drugim riječima, rodno zasnovano nasilje odnosi se na svaku štetu počinjenu protiv žene, a koja je i uzrok i rezultat nejednakih odnosa moći na osnovu razlika između žena i muškaraca koji vode do podređenog statusa žene i u privatnoj i u javnoj sferi. Ova vrsta nasilja duboko je ukorijenjena u društvenim i kulturnim strukturama, normama i vrijednostima koje vladaju društvom te se obično nastavlja zahvaljujući kulturi poricanja i ćutnje. Korištenje izraza "rodno zasnovano nasilje nad ženama" u ovoj Konvenciji razumije se kao ekvivalent izrazu "rodno zasnovano nasilje" korištenom u Generalnoj preporuci br. 19 CEDAW Komiteta o nasilju nad ženama (1992), Deklaraciji Generalne skupštine Ujedinjenih nacija o ukidanju nasilja nad ženama (1993) i Preporuci rec(2002)5 Odbora ministara Savjeta Evrope zemljama članicama o zaštiti žena od nasilja (2002). Ovaj izraz treba razumjeti tako da je usmjeren na zaštitu žena od nasilja koje je rezultat rodnih stereotipa, a koje posebno uključuje žene.

Definicija “žrtve”

45. Konvencija sadrži veliki broj upućivanja na žrtve. Termin “žrtva” odnosi se i na žrtve nasilja nad ženama i na žrtve porodičnog nasilja, kako su definisani u članu 3 (a) i članu 3 (b). Dok samo žene, uključujući djevojčice, mogu biti žrtve nasilja nad ženama, žrtve porodičnog nasilja mogu uključivati muškarce i žene, kao i djecu. U skladu s ostalim međunarodnim sporazumima o ljudskim pravima, termin “dijete” označavaće svaku osobu mlađu od osamnaest godina. Termin “žrtva” potrebno je razumjeti u skladu s opsegom Konvencije.

Definicija “žene”

46. Svjesni činjenice da se mnogi oblici nasilja koje pokriva Konvencija vrše i nad ženama i nad djevojčicama, priređivači Nacrta nisu namjeravali ograničiti primjenjivost Konvencije samo na odrasle žrtve. Tačka f. stoga jasno navodi da termin “žene” uključuje i djevojčice mlađe od osamnaest godina.

47. Ova Konvencija sporazum je između država, koji stvara obaveze isključivo za njih. Odredbe sadržane u članovima 3. i 4. ne stvaraju nova prava, nego pojašnjavaju postojeća ljudska prava. Sve obaveze za pojedince slijediće iz zakonskih i drugih mjera koje Članice usvoje u skladu s Konvencijom.

Član 4. – osnovna prava, princip jednakosti i nediskriminacija

48. Stav 1. navodi načelo da svaka osoba ima pravo na život bez nasilja u javnoj i privatnoj sferi. Imajući na umu fokus Konvencije, priređivači Nacrta smatrali su važnim da uključe posebnu obavezu promocije i zaštite ovog prava za žene koje su uglavnom žrtve rodno zasnovanog nasilja.

49. Diskriminacija žena plodno je tlo za toleranciju prema nasilju nad ženama. Sve mjere preduzete za sprječavanje i borbu protiv nasilja nad ženama treba da promovišu ravnopravnost žena i muškaraca budući da će jedino stvarna ravnopravnost spriječiti takvo nasilje u budućnosti. U presudi Opuz protiv Turske, Evropski sud za ljudska prava razmotrio je

međusobnu povezanost diskriminacije i nasilja nad ženama te utvrdio da rodno zasnovano nasilje predstavlja oblik diskriminacije budući da uglavnom pogađa žene, a zakon ne štiti žene na jednakim osnovama kao muškarce.

50. Zbog toga stav 2. potvrđuje načelo stvarne ravnopravnosti žena i muškaraca zahtijevajući od Članica ne samo da osude sve oblike diskriminacije žena, nego i da uvrste načelo ravnopravnosti u zakon, osiguraju njegovu praktičnu realizaciju i zabrane zakonsku diskriminaciju te ukinu diskriminatorne zakone i prakse. Prepoznaje da je uživanje prava na život bez nasilja međusobno povezano s obavezom Članica da osiguraju ravnopravnost žena i muškaraca u ostvarivanju i uživanju svih građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, kao što je navedeno u instrumentima za ljudska prava Savjeta Evrope, posebno Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njenim Protokolima te Evropskoj socijalnoj povelji i ostalim međunarodnim instrumentima, posebno CEDAW-u, u kojima su Članice.

51. Važno je napomenuti da ovaj stav Članicama nudi dvije opcije za ispunjavanje zahtjeva uvrštavanja u zakon načela ravnopravnosti žena i muškaraca: ustavni amandman ili njegovo uvrštavanje u drugi zakonski akt. Dalje, obaveza osiguravanja praktične realizacije ravnopravnosti žena i muškaraca rješava činjenicu da je njeno uvrštavanje u zakon često nedovoljno te da su potrebne praktične mjere za implementaciju tog načela na smislen način.

52. Stav 3. zabranjuje diskriminaciju u implementaciji Konvencije od strane Članica. Značenje diskriminacije identično je onom navedenom u članu 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Spisak osnova nediskriminacije poziva se na spisak u članu 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (echr) kao i spisak sadržan u Protokolu br. 12 echr-a. Potrebno je naglasiti da je Evropski sud za ljudska prava primijenio član

14. na osnove za diskriminaciju koji nisu izričito spomenuti u toj odredbi (pogledati, na primjer, vezano za osnov seksualne orijentacije, presudu od 21. decembra 1999. u Salgueiro da Silva Mouta protiv Portugala).

53. U svjetlu tog običajnog prava, priređivači Nacrta željeli su da dodaju sljedeći osnov za nediskriminaciju koji je od velike važnosti za predmet Konvencije: rod, seksualna orijentacija, rodni identitet, starost, zdravstveno stanje, invaliditet, bračno stanje te status migranta ili izbjeglice ili drugi status, što znači da je ovo otvoren spisak. Istraživanje traženja pomoći od strane žrtava nasilja nad ženama i porodičnog nasilja, ali i pružanja usluga u Evropi, pokazuje da je diskriminacija određenih grupa žrtava još uvijek vrlo rasprostranjena. Žene još uvijek mogu iskusiti diskriminaciju od strane organa za sprovođenje zakona ili pravosuđa pri prijavi slučaja rodno zasnovanog nasilja. Slično tome, homoseksualne, lezbijske i biseksualne žrtve porodičnog nasilja često su isključene iz usluga podrške zbog svoje seksualne orijentacije. Određene grupe pojedinaca mogu doživjeti diskriminaciju i na osnovu rodno identiteta, što jednostavno rečeno znači da rod s kojim se poistovjećuju nije u skladu sa polom koji im je dodijeljen pri rođenju. To uključuje kategorije pojedinaca kao što su transrodne ili transseksualne osobe, transvestiti i ostale grupe osoba koje ne odgovaraju onome što je društvo utvrdilo da pripada kategorijama "muško" ili "žensko". Nadalje, žene migranti i izbjeglice takođe mogu biti isključene iz usluga podrške zbog svog rezidencijalnog statusa. Važno je naglasiti da žene često doživljavaju višestruke oblike diskriminacije, na primjer žene s invaliditetom ili/i žene pripadnice nacionalnih manjina, Romkinje ili žene zaražene hiv/aids-om, da spomenemo samo neke. To se ne mijenja kad postanu žrtve rodno zasnovanog nasilja.

54. Obim zabrane diskriminacije naveden u stavu 3. mnogo je ograničeniji od zabrane diskriminacije žena navedene u stavu 2. ovog člana. On od Članica zahtijeva da se suzdrže od diskriminacije u implementaciji odredbi ove Konvencije, a stava 2. poziva Članice da osude diskriminaciju u područjima izvan opsega Konvencije.

55. Stav 4. odnosi se na posebne mjere koje Članice Konvencije mogu preduzeti kako bi povećale zaštitu žena od rodno zasnovanog nasilja – mjere koje će koristiti samo ženama. Ova odredba ne pobija opštu zabranu diskriminacije. Pozivajući se na član 4. cedaw-a, ovaj stav navodi da posebne mjere kojima je cilj sprječavanje i zaštita žena od

rodno zasnovanog nasilja a koje nisu usmjerene na muškarce ne predstavljaju oblik diskriminacije. To je u skladu s konceptom diskriminacije kako ga tumači Evropski sud za ljudska prava u svojem običajnom pravu u vezi s člank 14. echr-a. Konkretnije, ovo običajno pravo jasno je pokazalo da ne predstavlja svaka distinkcija ili razlika u postupanju diskriminaciju. Kao što je naveo Sud, na primjer u presudi Abdulaziz, Cabales i Balkandali protiv Ujedinjenog Kraljevstva, “razlika u postupanju je diskriminatorska ako nema objektivnog ili razumnog opravdanja, to jest, ako nije usmjerena na legitiman cilj ili ako nema razumnog odnosa proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti”. Činjenica da žene doživljavaju rodno zasnovano nasilje, uključujući i porodično nasilje, u znatno većoj mjeri nego muškarci može se smatrati objektivnim i razumnim opravdanjem za korištenje resursa i poduzimanje posebnih mjera samo u korist žena žrtava.

56. Vidi stav 47.

Član 5. – obaveze države i dužna pažnja

57. Prema međunarodnom pravu, država je odgovorna za osuđivanje međunarodnog protivpravnog čina koji joj pripada kroz postupanje svojih predstavnika kao što su policija, imigracioni službenici i zatvorski službenici. Ovo načelo navedeno je u članovima o odgovornosti država za međunarodno protivpravna djela (2001) Međunarodne pravne komisije, koji su široko prihvaćeni kao običajno međunarodno pravo. Prema međunarodnom pravu za ljudska prava, država ima i negativne obaveze i pozitivne obaveze: državni službenici moraju poštovati zakon i suzdržati se od osuđivanja međunarodnih protivpravnih djela te moraju zaštititi pojedince od osuđivanja od strane drugih nedržavnih aktera. Član 5. stav 1. navodi obavezu države da osigura da se njene vlasti, službenici, predstavnici, institucije i drugi akteri koji postupaju u ime države suzdrže od činova nasilja nad ženama, a stav 2. navodi obavezu članica da sprovedu dužnu pažnju u vezi s djelima koja pokriva opseg ove Konvencije koja počine nedržavni akteri. U oba slučaja, ukoliko dođe do propusta, država će biti odgovorna.

58. Zahtjev za dužnom pažnjom usvojen je u više međunarodnih instrumenata za ljudska prava, tumačenja i presuda u pogledu nasilja nad ženama. Oni uključuju Generalnu preporuku br. 19 Cedaw Komiteta o nasilju nad ženama (1992), član 4. Deklaracije o ukidanju nasilja nad ženama Generalne skupštine Ujedinjenih nacija(1993), Konvenciju o sprječavanju nasilja nad ženama (Konvenciju Belém do Pará, 1994), koju je usvojila Organizacija američkih država, kao i Preporuku rec(2002)5 Odbora ministara Savjeta Evrope zemljama članicama o zaštiti žena od nasilja (2002). Dalje, sadržaj člana 5. odražava običajno pravo Evropskoga suda za ljudska prava. U svom novijem običajnom pravu o porodičnom nasilju, Sud je usvojio obavezu dužne pažnje (pogledaj presudu Opuz protiv Turske, 2009). Utvrdio je da pozitivna obaveza zaštite prava na život (član 2. echr-a) zahtijeva od državnih vlasti da provedu dužnu pažnju, na primjer, preduzimanjem preventivnih operativnih mjera, u zaštiti pojedinca čiji je život izložen riziku.

59. Uzevši kao pozadinu ove događaje u međunarodnom pravu i sudstvu, priređivači Nacrta smatrali su važnim uvrstiti načelo dužne pažnje u ovu Konvenciju. To nije obaveza rezultata, nego obaveza načina. Od Članica se zahtijeva da organizuju svoj odgovor na sve oblike nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije na način koji omogućava relevantnim vlastima da ustrajno spriječe, istraže, kazne i osiguraju nadoknadu štete za takva djela nasilja. Ako se to ne učini, država će biti odgovorna za djelo koje se inače pripisuje isključivo nedržavnom akteru. Kao takvo, nasilje nad ženama koje počine nedržavni akteri prelazi prag predstavljanja kršenja ljudskih prava kao što je navedeno u članu 2. budući da Članice imaju obavezu preduzeti zakonske i druge mjere potrebne za korištenje dužne pažnje u sprječavanju, istraživanju, kažnjavanju i nadoknađivanju štete za djela nasilja koja pokriva opseg ove Konvencije, kao i osiguravanju zaštite žrtvama, a nečinjenje toga predstavlja kršenje i umanjivanje ili poništavanje ostvarivanja njihovih ljudskih prava i osnovnih sloboda.

60. Termin "naknada štete" može obuhvatati različite oblike naknade štete prema međunarodnom pravu za ljudska prava kao što su restitucija, naknada, rehabilitacija, zadovoljstvo i garancija neponavljanja. Što se

tiče naknade, važno je napomenuti da će ovaj oblik nadoknade štete Članica pružiti jedino pod uslovima navedenima u članu 30 (2) ove Konvencije. Konačno, termin “nedržavni subjekt” odnosi se na fizička lica, koncept koji je već izražen u tački ii. Preporuke rec (2002)5 Savjeta Evrope o zaštiti žena od nasilja.

Član 6. – rodno osjetljive politike

61. Budući da je član 6. postavljen u Poglavlje i. koje se bavi i opštim obavezama Članica, njegova primjena proširuje se na sve druge članove Konvencije. Priroda ove obaveze je dvojaka. S jedne strane, zahtijeva od Članica da osiguraju da se rodna perspektiva ne primjenjuje samo u izradi mjera u implementaciji Konvencije, nego i pri evaluaciji njihovog učinka. To znači da se procjena učinka roda mora sprovoditi u fazi planiranja svake mjere koju Članica preduzima u implementaciji ove Konvencije. To dalje znači da se tokom faze evaluacije od Članica zahtijeva da odrede postoji li rodna razlika u učinku odredaba.

62. S druge strane, ovaj član poziva Članice da promovišu i implementiraju politike usmjerene na postizanje ravnopravnosti žena i muškaraca i na osnaživanje žena. Ova obaveza dopunjuje obavezu da se osudi i zabrani diskriminacija sadržana u članu 4. stavu 2. Uvjereni u potrebu postizanja ravnopravnosti žena i muškaraca i osnaživanja žena kako bi se prekinuli svi oblici nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije, priređivači Nacrta vjerovali su da je neophodno Članicama nametnuti obavezu koja prevazilazi posebne mjere koje treba preduzeti za sprječavanje i borbu protiv takvog nasilja kako bi se postigao ovaj cilj. To je povezano sa svrhama Konvencije navedenim u članu 1, posebno sa promocijom stvarne ravnopravnosti žena i muškaraca, uključujući i osnaživanjem žena, kao što je navedeno u članu 1. (b).

Poglavlje II.

Integrisanje politika i prikupljanje podataka

63. Slično kao i ostale nedavne konvencije pregovarane na nivou Savjeta Evrope, ova Konvencija slijedi “3 P strukturu” Sprječavanje, Zaštita i Gonjenje (“Prevention”, “Protection”, “Prosecution”). No budući da učinkovit odgovor na sve oblike nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije zahtijeva više od mjera u ta tri područja, priređivači Nacrta smatrali su neophodnim uključiti dodatno “P” (Integrisane Politike).

Član 7. – sveobuhvatne i koordinisane politike

64. Stav 1. zahtijeva od Članica da izrade i implementiraju politike koje će sadržavati mnoštvo mjera koje bi trebalo da preduzmu različiti akteri i tijela a koje, u cjelini, nude potpun odgovor na nasilje nad ženama. Ova obaveza dalje se razvija u stavu 2, koji zahtijeva od Članica da osiguraju da se usvojene politike implementiraju putem učinkovite međuresorne saradnje svih nadležnih tijela. Primjeri dobre prakse u nekim zemljama članicama pokazuju da se rezultati poboljšavaju kada organi za sprovođenje zakona, pravosuđe, ženske nevladine organizacije, agencije za zaštitu djece i ostali relevantni partneri ujedine snage u konkretnom slučaju, na primjer, kako bi sprovele preciznu procjenu rizika ili izradile plan sigurnosti. Ova vrsta saradnje ne smije se oslanjati na pojedince uvjerenе u korist podjele informacija, nego zahtijeva smjernice i protokole koje moraju slijediti sva tijela, kao i dovoljno usavršavanje stručnjaka o njihovoj upotrebi i koristima.

65. Kako bi se osiguralo da stručno znanje i perspektiva relevantnih aktera, tijela i institucija doprinose stvaranju politika u ovom području, stav 3. poziva na uključivanje “svih relevantnih aktera, kao što su vladina tijela, nacionalni, regionalni i lokalni parlamenti i uprave, nacionalne institucije za ljudska prava i organizacije civilnog društva”. Ovo je neiscrpan spisak aktera, koje su priređivači Nacrta željeli da obuhvate, posebno ženske nevladine organizacije i organizacije migranata, ali i vjerske institucije. Nacionalne institucije za ljudska prava odnose se na institucije osnovane u skladu s načelima UN-a za nacionalne institucije

za promociju i zaštitu ljudskih prava, usvojenih Rezolucijom 48/134, 1993 Generalne skupštine Ujedinjenih nacija. Budući da nacionalne institucije za ljudska prava postoje u mnogim zemljama članicama Savjeta Evrope, priređivači Nacrta smatrali su važnim uključiti ih na spisak relevantnih aktera, gdje i postoje. Ova odredba ne sadrži obavezu osnivanja takvih institucija tamo gdje one ne postoje. Uključivanjem nacionalnih, regionalnih i lokalnih parlamenata u ovu odredbu, priređivači Nacrta željeli su da odraze različite nivoe vlasti za izradu zakona u Članicama s federalnim sistemom. Jedan način da se osiguraju elementi sveobuhvatnih i koordinisanih politika s jedne strane uključivanje svih relevantnih institucija i tijela s druge, bio bi izrada nacionalnih akcijskih planova.

Član 8. – finansijska sredstva

66. Cilj ovog člana jeste da osigura alokaciju odgovarajućih finansijskih i ljudskih resursa i za aktivnosti koje sprovode javne vlasti i one relevantnih nevladinih organizacija i organizacija civilnog društva. Među zemljama članicama Savjeta Evrope postoje različite prakse kad je u pitanju vladino finansiranje nevladinih organizacija uključenih u sprječavanje i borbu protiv svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. Stoga je obaveza Članica da alociraju finansijske i ljudske resurse za aktivnosti koje sprovode nevladine organizacije i civilno društvo.

67. U pogledu različitih ekonomskih okolnosti u zemljama članicama, priređivači Nacrta izabrali su da ograniče opseg ove obaveze na alokaciju odgovarajućih resursa. To znači da alocirani resursi moraju biti primjereni za postavljeni cilj ili mjeru koja će se implementirati.

Član 9. – nevladine organizacije i civilno društvo

68. U mnogim zemljama članicama, veliku većinu usluga za žrtve porodičnog nasilja te usluga za žrtve drugih raznih oblika nasilja nad ženama vode nevladine organizacije ili organizacije civilnog društva. One imaju dugu tradiciju pružanja skloništa, pravnih savjeta, zdravstvenog i

psihološkog savjetovanja kao i vođenja telefonskih linija i ostalih neophodnih usluga.

69. Svrha ovog člana jeste da naglasi važan doprinos koji te različite organizacije daju sprječavanju i borbi protiv svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. On stoga zahtijeva od Članica Konvencije da priznaju njihov rad, na primjer, koristeći njihovo stručno znanje i uključujući ih kao partnere u međuresornu saradnju ili u implementaciju sveobuhvatnih vladinih politika na koje poziva član 7. Izvan takvog priznanja, ovaj član zahtijeva od Članica Konvencije da aktivno podstiču i podupiru rad tih predanih nevladinih organizacija i organizacija civilnog društva. To znači omogućiti im da obavljaju svoj posao na najbolji mogući način. Iako se član 9. odnosi samo na nevladine organizacije i civilno društvo aktivno u borbi protiv nasilja nad ženama, to ne bi trebalo da spriječi Članice u koraku dalje i pružanju podrške radu koji sprovode nevladine organizacije i civilno društvo koje se usredsređuje na porodično nasilje u širem opsegu.

Član 10. – koordinaciono tijelo

70. Stav 1. određuje i obavezu povjeravanja jednom ili više vladinih tijela četiri specifična zadatka: koordinaciju, implementaciju, praćenje i evaluaciju politika i mjera koje je ta Članica Konvencije razvila za sprječavanje i borbu protiv svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. To se može učiniti osnivanjem novih službenih tijela ili davanjem mandata za ove zadatke službenim tijelima koja već postoje. Termin "službeno tijelo" potrebno je razumjeti kao bilo koji subjekt ili instituciju unutar vlade. To može biti tijelo osnovano ili koje već postoji na nacionalnom ili regionalnom nivou. O veličini, zaposlenima i finansiranju odlučuje Članice, kao i o tome kojem subjektu će odgovarati i koje će obaveze izvještavanja imati. U pogledu zadataka implementacije, praćenja i evaluacije, to tijelo treba da postoji na nivou strukture Članice koja je odgovorna za sprovođenje mjera. To znači da će u strukturi federalne vlade možda biti potrebno više od jednog tijela.

71. Četiri zadatka koje tijelo ili tijela imaju mandat da sprovedu, imaju za cilj da osiguraju da razne mjere koje preduzima Članica u implementaciji ove Konvencije budu dobro koordinirane i da vode do

usklađenog napora svih tijela i svih sektora vlade. Štaviše, cilj im je da osiguraju stvarnu implementaciju svih novih politika i mjera. Zadatak praćenja dat tim tijelima ograničen je na praćenje kako i koliko učinkovito se politike i mjere za sprječavanje i borbu protiv svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije implementiraju na nacionalnom i/li regionalnom i lokalnom nivou. Ne proširuje se na praćenje usklađenosti s Konvencijom u cjelini, što je zadatak koji sprovodi nezavisni, međunarodni mehanizam za praćenje naveden u Poglavlju ix. Konvencije (pogledati komentare iz Poglavlja ix.). Na kraju, evaluacija politika i mjera koje ta tijela imaju mandat da sprovedu sastoji se od znanstvene evaluacije određene politike ili mjere kako bi se procijenilo zadovoljava li potrebe žrtava i ispunjava li svoju svrhu te kako bi se otkrile neželjene posljedice. To će zahtijevati pouzdane administrativne podatke i podatke o stanovništvu, na prikupljanje kojih član 11. obavezuje Članice Konvencije. Zbog toga, tijela stvorena u skladu s ovim članom imaju i zadatak koordinacije prikupljanja potrebnih podataka, analize i širenja rezultata. Neke zemlje članice osnovale su opservatorije za nasilje nad ženama koji već prikupljaju mnogo različitih podataka. Oni mogu služiti kao primjeri, no priređivači Nacrta odlučili su da prepuste Članicama odluku o tome kako osigurati koordinaciju, analizu i širenje podataka od strane tih tijela.

72. Stav 2. ovog člana daje ovlaštenje tim tijelima da primaju informacije u okviru ove Konvencije koje je preduzela određena Članica u skladu s Poglavljem viii. (pogledati komentare iz Poglavlja viii.). Važno je napomenuti da je, radi zaštite podataka, ovlaštenje ograničeno na primanje informacija opšteg karaktera (pogledati komentare uz član 65). Obaveza je stoga ograničena na osiguravanje da se tijela stvorena u skladu s ovim članom uopšteno informiše i bez upućivanja na pojedinačne slučajeve, o aktivnostima međunarodne saradnje, uključujući i međusobnu pravnu pomoć u građanskim i krivičnim predmetima. Svrha je omogućiti im da ispune svoju ulogu.

73. Informacije i znanje stečeni razmjenom iskustava i prakse od velike su vrijednosti u sprječavanju i borbi protiv svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. Stav 3. stoga daje tijelima osnovanim u

skladu s ovim članom mogućnost traženja kontakata i uspostavljanja odnosa sa sličnim tijelima osnovanima u drugim Članicama Konvencije. To će omogućiti važnu razmjenu iskustava koja je obostrano produktivna i voditi daljem usklađivanju praksi.

Član 11. – prikupljanje podataka i istraživanje

74. Sistemsko i adekvatno prikupljanje podataka dugo se prepoznavalo kao osnovna komponenta učinkovitog stvaranja politika u području sprječavanja i borbe protiv svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. Uprkos tom priznanju, rijetki su primjeri sistemsko prikupljenih administrativnih podataka ili podataka o stanovništvu u zemljama članicama Savjeta Evrope. Dalje, dostupni podaci rijetko su uporedivi među zemljama ili tokom vremena, što rezultira ograničenim razumijevanjem opsega i razvoja problema. Sprječavanje i borba protiv nasilja nad ženama i porodičnog nasilja zahtijeva stvaranje politika utemeljeno na dokazima. To podrazumijeva učinkovito dokumentovanje opsega nasilja stvaranjem pouzdanih, uporedivih podataka kako bi se vodile politike i pratila implementacija mjera za rješavanje problema. Ovo poglavlje sadrži obavezu rješavanja važnosti redovnog prikupljanja reprezentativnih i uporedivih podataka za razvoj i implementaciju politika za sprječavanje i borbu protiv svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. Ono utvrđuje vrstu podataka koje će biti potrebno prikupiti, analizirati i pripremiti za dalje dijeljenje od strane tijela za koordinaciju osnovanih u skladu s članom 10. te predanih grupi nezavisnih stručnjaka (GREVIO) odgovornoj za praćenje implementacije Konvencije (pogledati Poglavlje ix.). Ono dalje naglašava potrebu za pružanjem podrške istraživanjima u području nasilja nad ženama i porodičnog nasilja.

75. Karakter obaveze sadržane u stavu 1. je dvostruka. Kao prvo, kako bi se stvorile i implementirale politike utemeljene na dokazima i procijenilo zadovoljavaju li potrebe osoba izloženih nasilju, tačka a. zahtijeva od Članica da prikupljaju sortirane relevantne statističke podatke u redovnim intervalima o slučajevima svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. Precizne statističke informacije posebno dizajnirane tako da budu usmjerene na žrtve i počinitelje takvog nasilja

nisu važne samo u naporima da se podigne svijest među tvorcima politika i javnosti o težini problema, nego mogu podstaći i prijave od strane žrtava i svjedoka. Relevantni statistički podaci mogu uključivati administrativne podatke prikupljene iz statistike zdravstvenih i socijalnih službi, tijela za sprovođenje zakona i nevladinih organizacija, kao i sudske podatke zabilježene od strane sudskih vlasti, uključujući i javne tužitelje. Primjereno prikupljeni statistički administrativni i sudski podaci mogu doprinijeti nacionalnom odgovoru Članica na sve oblike nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije traženjem informacija o uspješnosti poslovanja vladinih institucija kao i informacija o zločinima kojima se bave vlasti u sklopu krivičnog postupka. Administrativni podaci temeljeni na uslugama uključuju na primjer sistemsko bilježenje podataka o tome kako žrtve takvog nasilja koriste usluge te kako im vladina tijela i javni (i privatni) zdravstveni sektor zauzvrat služe u njihovom traženju pravde, zdravstvene njege, savjetovanja, smještaja ili druge podrške. Podaci o klijentima tijela vezanih za korištenje usluga nisu ograničeni samo na procjenu učinkovitosti postojećih politika, nego mogu pružiti i temelj za procjenu administrativnog troška takvog nasilja. Dalje, sudski podaci mogu pružiti informacije o kaznama i karakteristikama osuđenih osoba, kao i o stopi osuđivanja.

76. Kao posljedica, javne vlasti kao što su sudstvo, policija i službe socijalnog staranja trebaće da uspostave sisteme podataka koji prevazilaze unutrašnje vođenje evidencije za potrebe tijela. Opet, kako bi se pokazalo je li došlo do poboljšanja ili pada učinkovitosti mjera i politika za sprječavanje, zaštitu i procesuiranje, potrebno je relevantne statističke administrativne i sudske podatke prikupljati u redovnim intervalima. Korisnost i relevantnost takvih podataka zavisi iznad svega od kvaliteta bilježenja. Iako su priređivači Nacrta smatrali da je najbolje prepustiti Članicama izbor korištenih kategorija podataka, kao minimalan zahtjev, zabilježeni podaci o žrtvi i počinitelju trebaju se razvrstati po polu, dobi, vrsti nasilja kao i odnosu počinitelja i žrtve, geografskoj lokaciji te drugim faktorima koje Članice smatraju relevantnim, npr. invaliditetu. Zabilježeni podaci trebaju da sadrže i informacije o stopama osuđivanja počinitelja svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije, uključujući i broj

izdatih naloga za zaštitu. Studija Savjeta Evrope o "Prikupljanju administrativnih podataka o porodičnom nasilju u zemljama članicama Savjeta Evrope" (eg-vew-dc(2008)) utvrđuje ove i druge kategorije i stvara model pristupa koji sadrži preporuke o prikupljanju administrativnih podataka izvan trenutnih praksi.

77. Kao drugo, tačka b stvara obavezu Članicama da pruže podršku istraživanjima u području svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. Neophodno je da Članice temelje svoje politike i mjere za sprječavanje i borbu protiv takvih oblika nasilja na najnovijim istraživanjima i znanju u ovom području. Istraživanja su ključni element stvaranja politika na temelju dokaza te stoga mogu znatno doprinijeti poboljšanju svakodnevnih, realnih odgovora na nasilje nad ženama i porodično nasilje od strane pravosuđa, službi za podršku te tijela za sprovođenje zakona. Ova odredba stoga zahtijeva od Članica da se obavežu da će pružati podršku istraživanjima kako bi dobile dalje znanje o izvornim uzrocima i posljedicama ovog problema, stopama pojavljivanja i kažnjavanja, kao i o učinkovitosti mjera preduzetih u implementaciji Konvencije.

78. Stav 2. navodi detalje obaveze Članica da nastoje da sprovede istraživanja među stanovništvom. To podrazumijeva prikupljanje podataka koji su statistički reprezentativni za ciljanu populaciju tako da se jednostavno mogu uopštiti na veću populaciju. Istraživanja među stanovništvom mogu pružiti opštije sociološki usmjerene uvide u učestalost, narav, odrednice i posljedice svih oblika nasilja pokrivenih ovom Konvencijom. Ona takođe mogu pružiti pouzdane podatke o iskustvima žrtava nasilja, razlozima njihovog neprijavlivanja, primljenim uslugama, kao i o mišljenjima i stavovima žrtava prema takvom nasilju. Članice se dodatno obavezuju da sprovede takva istraživanja u pravilnim intervalima kako bi izradile relevantne i uporedne procjene učestalosti i trendova svih oblika nasilja koje obuhvata opseg ove Konvencije prateći njihov razvoj dužinski. U tom slučaju, izbor veličine uzorka populacije i redovitost takvih istraživanja prepuštaju se Članicama. Ovisno o članicama, opsezi takvih istraživanja mogu biti nacionalni, regionalni ili lokalni. Međutim, važno je naglasiti da kombinacija tih nivoa može pružiti

makroskopski pogled na fenomen istovremeno naglašavajući lokalne i regionalne pojedinosti. Pri planiranju istraživanja među stanovništvom, Članice se mogu referisati na Višedržavnu studiju o zdravlju žena i porodičnom nasilju nad ženama Svjetske zdravstvene organizacije (who) i na Međunarodno istraživanje nasilja nad ženama (ivaws).

79. Priređivači Nacrta smatrali su važnim naglasiti razlike između istraživanja sprovedenih među stanovništvom i administrativnih i sudskih statističkih podataka budući da služe za različite svrhe i odgovaraju na različita pitanja. Prva mogu otkriti stepen težine i učestalosti kao i socioekonomske i kulturne faktore koji dovode do nasilja nad ženama i porodičnog nasilja, dok druga mogu doprinijeti rješavanju pitanja kapaciteta vladinih tijela i ocijeniti učinkovitost usluga koje se pružaju žrtvama takvog nasilja. Korištenje obje vrste metoda prikupljanja podataka zajedno može pomoći u dobijanju dubinske slike problema. Zbog nedostatka zajedničkih definicija i zajedničkih pokazatelja za procjenu učestalosti i trendova nasilja nad ženama i porodičnog nasilja, podaci koji su dostupni rijetko omogućavaju poređenje među državama. Zbog toga bi za Članice bilo korisno da usklade prikupljanja podataka sa standardizovanim pokazateljima i metodama koje već postoje ili su trenutno u izradi. Članice treba da uzmu u obzir postojeće događaje ili inicijative kako bi dale pouzdane i uporedive podatke, na primjer istraživanje nasilja nad ženama Agencije za temeljna prava Evropske unije.

80. Kao što je navedeno u članu 65, proces prikupljanja, čuvanja i obrade prikupljenih podataka treba biti u skladu sa standardima o zaštiti podataka navedenim u Konvenciji o zaštiti pojedinaca pri automatskoj obradi ličnih podataka Savjeta Evrope (ets br. 108), kako bi se osigurala povjerljivost i poštovanje privatnosti žrtava, počinitelja i drugih uključenih osoba. Standardi izneseni u članu 65. ne odnose se samo na slučajeve međunarodne razmjene podataka, nego na sve procese prikupljanja, čuvanja i obrade prikupljenih podataka.

81. Upotpunjujući član 68. (7), treći stav ovog člana povlači za sobom obavezu Članica da obezbijedi prikupljene podatke nezavisnoj Grupi stručnjaka koja se navodi u Poglavlju ix. kako bi podstakla

međunarodnu saradnju i omogućila međunarodnu uporedivost. To ne samo što omogućava prepoznavanje postojećih dobrih praksi, nego i doprinosi njihovom usklađivanju među Članicama ove Konvencije.

82. Na kraju, stav 4. sadrži obavezu osiguravanja dostupnosti prikupljenih podataka javnosti u skladu s članom 11. Međutim, Članicama se ostavlja da same odrede oblik i sredstva, kao i vrstu informacija koje će biti dostupne. Prilikom objavljivanja prikupljenih podataka javnosti u skladu s člankom 11, Članice treba da posvete posebnu pažnju pravima na privatnost uključenih osoba.

Poglavlje III.

Prevenција

83. Ovo poglavlje sastoji se od različitih odredaba koje spadaju u prevenciju u širem smislu tog pojma. Prevencija nasilja nad ženama i porodičnog nasilja zahtijeva dalekosežne promjene u stavovima šire javnosti, preovladavanjem rodni stereotipa i podizanjem svijesti. Lokalne i regionalne vlasti mogu biti ključni akteri u implementaciji tih mjera tako da ih prilagode specifičnim okolnostima.

Član 12. – opšte obaveze

84. Ovaj član sastoji se od niza opštih mjera prevencije koje čine temelj i predstavljaju sveobuhvatna načela za specifičnije obaveze sadržane u sljedećim članovima ovog poglavlja.

85. Obaveze sadržane u stavu 1. temelje se na uvjerenju priređivača Nacrta da na postojeće obrasce ponašanja žena i muškaraca često utiču predrasude, rodni stereotipi te običaji i tradicije koji su rodno polarizovani. Od Članica Konvencije stoga se zahtijeva da preduzmu mjere nužne za promociju promjena u mentalitetu i stavovima. Svrha ove odredbe jeste da se utiče na srca i umove pojedinaca koji svojim ponašanjem doprinose održavanju oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. Kao opšta obaveza, ovaj stav ne ulazi u detalje poput predlaganja specifičnih mjera koje treba preduzeti, prepuštajući ih diskrecionom pravu Članica.

86. Stav 2. zahtijeva od Članica Konvencije da preuzmu potrebne zakonske i druge mjere za sprječavanje svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije od strane svih fizičkih ili pravnih lica. Zavisno od nacionalnih pravnih sistema, neke od ovih mjera zahtijevaće donošenje zakona, a druge ne.

87. Uz zabranu diskriminacije navedene u članu 4. stavu 3, ovaj stav zahtijeva pozitivnu akciju kako bi se osiguralo da se sve preventivne mjere posebno odnose i na potrebe ranjivih osoba i uzmu ih u obzir. Počinitelji često biraju takve žrtve zato što znaju da će one zbog svoje situacije rjeđe uspjeti da se odbrane ili da traže procesuiranje počinitelja i druge oblike naknade štete. U svrhu ove Konvencije, osobe koje su postale ranjive zbog posebnih okolnosti uključuju: trudnice i žene s malom djecom, osobe s invaliditetom, uključujući i one s mentalnim ili kognitivnim oštećenjima, osobe koje žive u ruralnim ili udaljenim područjima, korisnici opojnih sredstava, prostitutke, osobe s nacionalnim ili etničkim manjinskim porijeklom, migrante – uključujući nezabilježene migrante i izbjeglice, homoseksualne muškarce i žene, biseksualne i transrodne osobe kao i hiv pozitivne osobe, beskućnike, djecu i starije.

88. Stav 4. naglašava da svi članovi društva mogu dati važan doprinos prevenciji nasilja i treba ih podsticati da to i čine. Budući da mnoge oblike nasilja pokrivene ovom Konvencijom uglavnom čine muškarci i dječaci, priređivači Nacrta smatraju da je važno naglasiti njihovu posebnu ulogu u prevenciji takvog nasilja. Imajući na umu činjenicu da većina muškaraca i dječaka nisu počinitelji, priređivači Nacrta žele da istaknu da njihov doprinos može imati različite oblike naročito kao uzori, nositelji promjena i zagovornici ravnopravnosti žena i muškaraca i međusobnog poštovanja. Govoreći protiv nasilja, podstičući druge muškarce u djelovanju koje promoviše ravnopravnost polova i bivajući uzori tako da aktivno preuzimaju brižnu ulogu i porodične obaveze, muškarci daju važan doprinos.

89. Stav 5. jasno ističe da se kultura, običaji, vjera, tradicija i takozvana "čast" ne mogu koristiti da opravdaju bilo koji čin nasilja koji pokriva opseg ove Konvencije. Članice Konvencije stoga su obavezne da

osiguraju da njihovi nacionalni zakoni ne sadrže zakonske rupe za tumačenja nadahnuta takvim uvjerenjima. Štaviše, takva obaveza proširuje se i na sprječavanje svih službenih izvjava, izvještaja ili objava koje opravdavaju nasilje na osnovu kulture, običaja, vjere, tradicije ili takozvane "časti". Ova odredba takođe utvrđuje ključno načelo prema kojem se na zabranu svih oblika nasilja navedenih u Konvenciji nikada ne može pozvati kao na ograničenje kulturnih ili vjerskih prava i sloboda počinitelja. Ovo načelo važno je za društva u kojima posebne etničke i vjerske zajednice žive zajedno i u kojima se dominantni stavovi prema prihvatljivosti rodno zasnovanog nasilja razlikuju u zavisnosti od kulture ili vjerskog porijekla.

90. Zaokružujući spisak opštih preventivnih mjera, stav 6. poziva na promociju posebnih programa i aktivnosti za osnaživanje žena. To podrazumijeva osnaživanje u svim aspektima života, uključujući i političko i ekonomsko osnaživanje. Ova obaveza odraz je višeg cilja postizanja ravnopravnosti polova povećavanjem djelovanja žena i smanjivanjem njihove izloženosti nasilju.

Član 13. – podizanje svijesti

91. Svrha ovog člana jeste da osigura da opšta javnost bude potpuno informisana o različitim oblicima nasilja koje žene redovno trpe kao i o različitim manifestacijama porodičnog nasilja. To će pomoći svim članovima društva da prepoznaju takvo nasilje, govore protiv njega i pruže podršku žrtvama kao komšije, prijatelji, rodbina ili kolege, kada je to moguće i primjereno. Obaveza povlači za sobom pokretanje redovnih kampanja ili programa za podizanje javne svijesti koji se bave tim pitanjima i objašnjavaju ih na rodno osjetljiv način. Aktivnosti podizanja svijesti trebaju da uključuju širenje informacija o ravnopravnosti žena i muškaraca, nestereotipnim rodnim ulogama te nenasilnom rješavanju sukoba u međuljudskim odnosima. Štaviše, priređivači Nacrta smatrali su važnim da sve kampanje naglašavaju štetne posljedice koje nasilje nad ženama i porodično nasilje može u direktnom ili indirektnom obliku imati na djecu.

92. Mnoge nevladine organizacije imaju dugu tradiciju uspješnog sprovođenja aktivnosti za podizanje svijesti – na lokalnom, regionalnom ili nacionalnom nivou. Ova odredba stoga podstiče na saradnju s nacionalnim institucijama za ljudska prava i tijelima za ravnopravnost, civilnim društvom i nevladinim organizacijama, naročito ženskim organizacijama, gdje je primjereno, kako bi se uticalo na opštu javnost. Priređivači Nacrta međutim namjeravali su obuhvatiti otvoren spisak aktera. Dalje, uključivanje fraze “gdje je to primjereno” u odredbu znači da Članice nisu obavezne osnovati takva tijela ili institucije ukoliko oni ne postoje. Na kraju, treba naglasiti da se pojam ženska organizacija odnosi na ženske nevladine organizacije koje djeluju u području zaštite i podrške ženama žrtvama nasilja nad ženama.

93. Stav 2. proširuje obavezu na širenje konkretnih informacija o dostupnim vladinim ili nevladinim mjerama prevencije. To podrazumijeva masovnu distribuciju letaka ili postavljanje plakata s informacijama ili online materijala s informacijama o uslugama koje nude policija ili lokalna zajednica, informacije o kontaktima lokalnih, regionalnih ili nacionalnih službi kao što su telefonske linije za pomoć ili skloništa i mnoge druge.

Član 14. – obrazovanje

94. Stavovi, uvjerenja i obrasci ponašanja oblikuju se vrlo rano u životu. Promocija ravnopravnosti polova, uzajamnog poštovanja u međuljudskim odnosima i nenasilja moraju početi što je ranije moguće i to je prvenstveno odgovornost roditelja. Obrazovne institucije, međutim, imaju važnu ulogu u podsticanju promovisanja tih vrijednosti.

95. U stavu 1. ovaj član razmatra potrebu za izradom, kada Članice smatraju da je primjereno, nastavnih materijala za sve nivoe obrazovanja (osnovno, srednje I visoko obrazovanje) koji promovišu takve vrijednosti I prosvjetljuju učenike u pogledu različitih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. Kad Članice smatraju da su nastavni materijali primjereni, oni se moraju prilagoditi sposobnostima učenika što znači da bi, na primjer, nastavni materijali za osnovnu školu trebalo biti u skladu s intelektualnim kapacitetom učenika osnovnih škola. Nastavni materijal predstavlja bilo koji oblik formalno razvijenog i odobrenog materijala koji

čini dio nastavnog plana i programa i kojem, kada je to primjereno, svi učitelji u određenoj školi imaju pristup te se od njih zahtijeva ili traži da ga koriste u razredu. Riječi “kada je to primjereno” upućuju na to da priređivači Nacrta nisu željeli da nametnu određeni model Članicama. Umjesto toga, ova odredba ostavlja Članicama da same odluče za koju vrstu školovanja i za koje starosne grupe učenika smatraju da je takav nastavni materijal primjeren. Priređivači Nacrta odlučili su se za te riječi kako bi omogućili maksimalnu fleksibilnost u implementaciji ove odredbe, uzimajući u obzir i različite mogućnosti Članica pri određivanju nastavnih materijala. Neke države, na primjer, određuju ciljeve učenja u svojim formalnim nastavnim planovima i programima, a odluku o primjerenim radnim metodama i nastavnim materijalima koji se koriste u postizanju tih ciljeva učenja prepuštaju školama. Pojam “formalni nastavni plan i program” odnosi se na planirani program ciljeva, sadržaja, iskustava učenja, resursa i procjena koje nude škole, kada je to primjereno. Ne odnosi se na sporedne lekcije koje se mogu naučiti u školi zbog određenih politika škole.

96. Stav 2. proširuje obavezu promoviranja načela ravnopravnosti žena i muškaraca, nestereotipnih rodnih uloga, uzajamnog poštovanja, nenasilnog rješavanja sukoba u međuljudskim odnosima u svim neformalnim obrazovnim aktivnostima kao i u svim sportskim, kulturnim ili slobodnim aktivnostima te u medijima. Širom zemalja članica Savjeta Evrope postoje različiti oblici neformalnog obrazovanja koji se obično nazivaju različitim imenima. Uopšteno, pojam “neformalne obrazovne aktivnosti” odnosi se na organizovane obrazovne aktivnosti izvan formalnih sistema, kao što su lokalne ili vjerske obrazovne ustanove, aktivnosti, projekti i institucije utemeljeni na socijalnoj pedagogiji te bilo koji drugi oblik obrazovne aktivnosti koji nude lokalne grupe ili druge organizacije (kao što su izviđači, ljetni kampovi, vanškolske aktivnosti itd.). Sportske, kulturne i slobodne aktivnosti odnose se na ustanove koje nude aktivnosti za razonodu u području sporta, muzike, umjetnosti ili bilo kojem drugom području i koji doprinose cjeloživotnom procesu učenja iz svakodnevnog iskustva.

97. Dalje, ovaj stav zahtijeva od Članica Konvencije da uključe medije u mjere za promovisanje gore navedenih načela. Važno je naglasiti da su priređivači Nacrta jasno naznačili da bilo koja mjera preduzeta u ovom pogledu treba pridati posebnu pažnju temeljnom načelu nezavisnosti medija i slobode štampe.

Član 15. – obuka stručnjaka

98. Usavršavanje i senzibilizacija stručnjaka za različite uzroke, manifestacije i posljedice svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije pružaju učinkovito sredstvo u prevenciji takvog nasilja. Ne samo što omogućava podizanje svijesti među stručnjacima o nasilju nad ženama i porodičnom nasilju, usavršavanje doprinosi i promjeni stanovišta i ponašanja stručnjaka u pogledu žrtava. Dalje, ono znatno poboljšava karakter i kvalitet podrške koja se daje žrtvama.

99. Vrlo je važno da stručnjaci u redovnom kontaktu sa žrtvama ili počiniteljima imaju odgovarajuće znanje o pitanjima povezanim s tim vrstama nasilja. Zbog toga stav 1. nameće Članicama obavezu da osiguraju ili pojačaju odgovarajuće usavršavanje za relevantne stručnjake koji se bave žrtvama ili počiniteljima svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije o pitanjima kao što su prevencija i otkrivanje takvog nasilja, ravnopravnost žena i muškaraca, potrebe i prava žrtava, kao i o načinu sprječavanja sekundarne viktimizacije. Početno stručno usavršavanje i praktično usavršavanje treba omogućiti relevantnim stručnjacima da steknu odgovarajuće alate za prepoznavanje i upravljanje slučajevima nasilja, u ranoj fazi, te da primjereno preduzmu preventivne mjere korištenjem senzibilnosti i vještina potrebnih za primjereno i učinkovito obavljanje posla. Priređivači Nacrta smatrali su kako je najbolje da Članice same odluče kako će organizovati usavršavanje relevantnih stručnjaka. Međutim, važno je osigurati da relevantno usavršavanje bude trajno i praćeno primjerenim naknadnim aktivnostima kako bi se osigurala odgovarajuća primjena novostečenih vještina. Na kraju, važno je da relevantno usavršavanje bude potkrijepljeno i ojačano jasnim protokolima i smjernicama koji postavljaju standarde koje se očekuje da će osoblje slijediti u svojim

područjima. Učinkovitost tih protokola, kada su relevantni, treba kontinuirano pratiti, pregledavati, a kada je potrebno, poboljšavati.

100. Relevantni stručnjaci mogu uključivati stručnjake u sudstvu, pravnoj praksi, agencijama za sprovođenje zakona te u područjima zdravstva, socijalnog staranja i obrazovanja. Pri usavršavanju stručnjaka koji su uključeni u sudske postupke (naročito sudija, tužitelja i advokata) Članice moraju uzeti u obzir zahtjeve koji proizlaze iz nezavisnosti sudske profesije i autonomije koju imaju u pogledu organizacije usavršavanja za svoje članove. Priređivači Nacrta željeli su da naglase da ova odredba nije u suprotnosti sa pravilima koja utvrđuju autonomiju pravnih profesija, nego da od Članica traži da osiguraju da usavršavanje bude dostupno onim stručnjacima koji ga žele.

101. Sadržaj stava 2. povezan je s višim ciljem Konvencije da se utvrdi sveobuhvatan pristup sprječavanju i borbi protiv svih oblika nasilja koje ona pokriva. Ova odredba traži od Članica da podstiču da usavršavanje navedeno u stavu 1. takođe uključuje usavršavanje o koordinisanoj međuresornoj saradnji, nadopunjujući na taj način obaveze iznesene u članu 7. ove Konvencije. Posljedično, stručnjake je takođe potrebno podučiti vještinama u međuresornom radu, osposobljavajući ih pritom za rad u saradnji s drugim stručnjacima iz raznih drugih područja.

Član 16. – program preventivne intervencije i program za rad sa učiniocima nasilja

102. Preventivna intervencija i terapijski programi razvijeni su kako bi pomogli počiniteljima da promijene svoje stavove i ponašanje kako bi se spriječili dalji činovi porodičnog nasilja i seksualnog nasilja.

103. Stav 1. zahtijeva od Članica Konvencije da uspostave ili pruže podršku uspostavljanju programa, ukoliko ne postoje, ili podrže postojeće programe za počinitelje porodičnog nasilja. Postoje mnogi različiti modeli za rad s počiniteljima te odluka o tome kako će djelovati ostaje na Članicama ili pružateljima usluga. Međutim, sljedeće suštinske elemente treba poštovati u svim modelima.

104. Intervencijski programi porodičnog nasilja treba da budu utemeljeni na najboljim praksama i onome što istraživanje otkrivaju o

najučinkovitijim načinima rada s počiniteljima. Programi treba da podstiču počinitelje da preuzmu odgovornost za svoja djela i preispitaju svoje stavove i uvjerenja prema ženama. Ovaj tip intervencije zahtjeva vješte i obučene posrednike. Uz usavršavanje u psihologiji i prirodi porodičnog nasilja, treba da imaju i potrebne kulturne i jezičke vještine koje im omogućavaju rad s različitim muškarcima koji pohađaju takve programe. Štaviše, ključno je da ti programi nisu stvoreni u izolaciji, nego da su stvoreni u uskoj saradnji sa službama za pomoć ženama, tijelima za sprovođenje zakona, sudstvom, službama za uslovnu kaznu te kancelarijama za zaštitu djece ili dječje staranje, kada je to primjereno. Saradnja u tim programima može biti određena sudskom odlukom ili dobrovoljno. U svakom slučaju, ono može uticati na odluku žrtve da ostane ili napusti zlostavljača ili pružiti žrtvi lažan osjećaj sigurnosti. Kao rezultat toga, prioritet mora biti stavljen na potrebe i sigurnost žrtava, uključujući njihova ljudska prava.

105. Drugi stav ovog člana sadrži obavezu da se uspostave ili podrže terapijski programi za počinitelje seksualnih napada i silovanja. To su programi posebno stvoreni za terapiju osuđenih seksualnih prestupnika, unutar i izvan zatvora, s ciljem minimiziranja ponavljanja djela. Širom zemalja članica Savjeta Evrope postoje različiti modeli i pristupi. Priređivači Nacrta smatrali su da je najbolje ostaviti mogućnost odabira kako voditi takve programe Članicama i/li pružateljima usluga. Njihov krajnji cilj mora biti prevencija ponavljanja krivičnih djela i uspješna reintegracija počinitelja u zajednicu.

Član 17. – učešće privatnog sektora i sredstava javnog informisanja

106. Stav 1. sadrži dvije različite obaveze. Kao prvo, traži od Članica Konvencije da podstiču privatni sektor, sektor informacione i komunikacione tehnologije (u daljem tekstu ict sektor) te medije na saradnju ne samo u razvoju lokalnih, regionalnih i nacionalnih politika i napora za sprječavanje nasilja nad ženama, nego i na to da sarađuju u njihovoj implementaciji. Pojednim kompanijama prepušta se odluka hoće li djelovati i koju vrstu djelovanja će preduzeti. Važnost ovoga, u pogledu medija, jeste takva da tekst izričito naglašava kako podsticanje Članica

mora poštovati slobodu izražavanja i nezavisnost medija pri čemu se posljednje može naročito sagledati iz perspektive uredničke nezavisnosti.

107. Kao drugo, on traži od Članica da podstiču privatni sektor, ict sektor i medije da postave smjernice i standarde samoregulacije kako bi poboljšali poštovanje dostojanstva žena i tako doprinijeli sprječavanju nasilja nad njima. Međutim, upućivanje u članu 17. stavu 1. na politike, smjernice i standarde samoregulacije za sprječavanje nasilja nad ženama treba tumačiti kao podsticanje da sve više privatnih kompanija utvrdi protokole ili smjernice o, na primjer, tome kako se odnositi prema slučajevima seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu. On takođe ima za cilj podstaknuti ICT sektor i medije da prihvate standarde samoregulacije kako bi se suzdržali od štetnog rodnog stereotipiziranja i širenja omalovažavajućih slika žena ili slika koje povezuju nasilje i seks. Štoviše, to znači podsticanje tih aktera da utvrde etičke kodekse ponašanja za medijsko praćenje nasilja nad ženama koje treba biti utemeljeno na pravima, rodno osjetljivo i nesenzacionalističko. Sve te mjere moraju se preduzeti s poštovanjem prema temeljnim načelima povezanim sa slobodom izražavanja, slobodom štampe i umjetničkom slobodom.

108. Savjet Evrope je preko svog Odbora ministara i Parlamentarne skupštine dugo pozivao na prestanak rodnog stereotipiziranja i neravnopravnosti žena i muškaraca izdavanjem sljedećih preporuka:

- Preporuka br. r (84)17 Odbora ministara zemljama članicama o ravnopravnosti žena i muškaraca u medijima;
- Preporuka 1555 (2002) Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope o slici žena u medijima;
- Preporuka 1799 (2007) Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope o slici žena u reklamiranju;
- Rezolucija 1751 (2010) i Preporuka 1931 (2010) Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope o borbi protiv seksističkih stereotipa u medijima.

109. Cilj ovog člana jeste da ovim naporima da novi podsticaj kako bi se ostvario dugoročni cilj sprječavanja i borbe protiv svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. Kao što je Upravni odbor za medije i

nove komunikacione službe (cdmc) naveo u komentarima uz gore pomenutu Preporuku 1931 (2010), "Rješavanje rodnih stereotipa doprinijeće smanjivanju neravnopravnosti, uključujući i rodno nasilje, koje je jedan od njenih najneprihvatljivijih izraza. Uzevši u obzir da će učinkovito rješavanje ovog pitanja neminovno morati da uzme u obzir temeljno načelo nezavisnosti medija, isključivo regulatorne mjere ne mogu predstavljati zadovoljavajući odgovor. Stoga zadatak većinom pada na same medije, koji moraju ugraditi načelo ravnopravne prezentacije i pravednog postupanja s raznim osobama s njihovim specifičnim identitetima u svoje profesionalne kodekse i mehanizme samoregulacije i boriti se protiv stereotipa u svakodnevnoj praksi. Čak bi još učinkovitije moglo biti razmatranje rješenja kroz modele i pristupe upravljanja."

Poglavlje IV.

Zaštita i podrška

110. Dok je krajnji cilj Konvencije sprječavanje svih oblika nasilja koje pokriva njen opseg, žrtvama je potrebna odgovarajuća zaštita od daljeg nasilja, podrška i pomoć kako bi prevazišle višestruke posljedice takvog nasilja te kako bi ponovo izgradile svoje živote. Ovo poglavlje sadrži niz obaveza za uspostavljanje specijalizovanih kao i opštih usluga podrške za zadovoljavanje potreba osoba izloženih nasilju.

Član 18. – opšte obaveze

111. Ovaj član navodi više opštih načela koja je potrebno poštovati u pružanju usluga zaštite i podrške.

112. Stav 1. sadrži opštu obavezu preduzimanja zakonskih i drugih mjera za zaštitu svih žrtava na njihovu teritoriju od svih daljih činova nasilja koje pokriva ova Konvencija.

113. U skladu s opštim međuresornim i sveobuhvatnim pristupom koji promoviše Konvencija, stav 2. zahtijeva od Članica Konvencije da osiguraju da, u skladu s unutrašnjim pravom, postoje odgovarajući mehanizmi koji osiguravaju učinkovitu saradnju među sljedećim tijelima, koje su priređivači Nacrta odredili kao relevantne: sudstvo, javni tužitelji,

tijela za sprovođenje zakona, lokalne i regionalne vlasti te nevladine organizacije. Dodavanjem “drugih relevantnih organizacija” priređivači Nacrta osigurali su da ovaj spisak ostane otvoren kako bi se omogućila saradnja s bilo kojom drugom organizacijom koju Članica smatra relevantnom. Termin “mehanizam” odnosi se na bilo koju formalnu ili neformalnu strukturu kao što su dogovoreni protokoli, okrugli stolovi ili bilo koja druga metoda koja omogućava većem broju stručnjaka da saraduju na standardizovan način. Ne zahtijeva osnivanje službenog tijela ili institucije.

114. Naglasak stavljen na saradnju među ovim akterima proizlazi iz uvjerenja da oblike nasilja koje pokriva ova Konvencija najbolje rješava na usklađen i koordinisan način više tijela. Tijela za sprovođenje zakona koja su često prva u kontaktu sa žrtvama kad ih pozovu na mjesto zločina moraju znati da žrtvu upute na specijalizovane službe za podršku, na primjer, sklonište ili krizni centar za žrtve silovanja ili seksualnog nasilja, koje često vode nevladine organizacije. Ove službe za podršku pružice žrtvi podršku osiguravanjem zdravstvene njege, prikupljanjem forenzičkih dokaza ako je potrebno, psihološkim i pravnim savjetovanjem. Takođe će pomoći žrtvi u preduzimanju sljedećeg koraka, što često zahtijeva i rad s pravosuđem. Važno je napomenuti da ova obaveza nije ograničena na žrtve, nego se proširuje i na svjedoke, posebno imajući na umu djecu svjedoke.

115. Stav 3. navodi ciljeve i kriterijume kojima usluge zaštite i podrške treba da teže ili na kojima se trebaju zasnivati. Kao prvo, sve preduzete mjere treba da se temelje na rodnom razumijevanju nasilja nad ženama i porodičnog nasilja. To znači da ponuđene usluge moraju pokazati pristup, relevantan za njihove korisnike, koji prepoznaje rodnu dinamiku, učinak i posljedice ovih oblika nasilja i koji djeluje unutar okvira ravnopravnosti polova i ljudskih prava.

116. Kao drugo, ovaj stav traži da sve takve mjere uzmu u obzir odnose između žrtava, počinitelja, djece i njihove šire okoline kako bi se izbjegao rizik zadovoljavanja njihovih potreba u izolaciji ili bez prihvatanja njihove društvene stvarnosti. Priređivači Nacrta smatrali su da je važno osigurati da se potrebe žrtava procjenjuju u svjetlu svih relevantnih

okolnosti kako bi se stručnjacima omogućilo donošenje informisanih i primjerenih odluka. Termin "integrisani pristup" odnosi se na integrisani pristup zasnovan na ljudskim pravima koji se naziva "pristup tri P", a koji je usmjeren na integrisano sprječavanje, zaštitu i procesuiranje (prevention, protection, prosecution).

117. Kao treće, mjere i usluge koje su dobronamjerne, ali koje ne razmatraju dovoljno razorne učinke nasilja i dužinu procesa oporavka ili koje se bezosjećajno odnose prema žrtvama, nose rizik od ponovne viktimizacije korisnika usluga.

118. Dalje, stav 3. traži da sve mjere ciljaju na osnaživanje i ostvarivanje ekonomske nezavisnosti žena žrtava takvog nasilja. To znači omogućiti da žrtve ili korisnici usluga budu upoznati sa svojim pravima i mogu donositi odluke u okolini koja im pruža podršku i koja se prema njima odnosi s dostojanstvom, poštovanjem i osjećajem. Istovremeno, usluge treba da daju žrtvama osjećaj kontrole nad njihovim životima, što u mnogim slučajevima znači izgradnju finansijske sigurnosti, naročito ekonomske nezavisnosti od počinitelja.

119. Neki primjeri kada su službe, uključujući odjeljenja organa za sprovođenje zakona, smještene u istoj zgradi ili u neposrednoj blizini te međusobno sarađuju, pokazali su da znatno povećavaju zadovoljstvo uslugama te su u nekim slučajevima povećale spremnost žrtava da podignu optužbu ili da nastave s postupkom. Ti primjeri poznatiji su kao "One-stop-shop" te su iskušani i testirani za službe porodičnog nasilja, ali se jednostavno mogu prilagoditi i za druge oblike nasilja. Zbog toga stav 3. poziva Članice da se potrudu da smjeste službe u istu zgradu.

120. Na kraju, stav 3. traži od Članica Konvencije da osiguraju da raspoložive usluge podrške budu dostupne izloženim osobama i odgovaraju na njihove specifične potrebe. Termin "izložene osobe" odnosi se na isti spisak osoba koji je objašnjen u komentarima uz član 12. Članice trebaju da učine te usluge dostupnim žrtvama nezavisno od njihovog socioekonomskog statusa i pružati ih bez naknade kada je to moguće.

121. Svrha stava 4. jest da se naglase ozbiljne probleme koje žrtve često imaju tražeći pomoć i podršku. Mnoge usluge, javne i privatne, čine

svoju podršku zavisno od spremnosti žrtve da podigne tužbu ili svjedoči protiv počinitelja. Ako zbog straha ili emocionalne rastrojenosti i bliskosti žrtva nije spremna da podigne tužbu ili odbija da svjedoči na sudu, ona ili on neće dobiti savjetovanje i smještaj. To nije u skladu s načelom osnaživanja i pristupa temeljenog na ljudskim pravima i treba se izbjegavati. Važno je naglasiti da se ova odredba prvenstveno odnosi na opšte i specijalizovane službe podrške koje se navode u članovima 20. i 22. Konvencije – s izuzetkom službi pravne pomoći.

122. Neki oblici nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije mogu imati međunarodnu dimenziju. Žrtve nasilja poput prisilnog braka ili porodičnog nasilja, ali takođe žene i djevojčice kojima prijeti sakaćenje genitalija i koje su izvan svoje domovine, zahtijevaju konzularnu zaštitu i, po mogućnosti, medicinsku i finansijsku pomoć. Stav 5. traži od Članica da preduzmu odgovarajuće mjere za pružanje potrebne konzularne pomoći te, ako je potrebno, druge zaštite i pomoći, što uključuje pomoć žrtvama nasilnih zločina, pomoć u slučajevima hapšenja ili pritvaranja, pomoć i povratak u domovinu za državljane u nevolji, izdavanje novih identifikacionih dokumenata i drugu konzularnu pomoć.

123. Ova obaveza nije ograničena na državljane Članice Konvencije nego se odnosi i na sve druge žrtve koje, u skladu s njihovim obavezama prema međunarodnom pravu, imaju pravo na nacionalnu zaštitu od te Članice, na primjer, državljani zemlje članice Evropske unije koja sama ne nudi zaštitu posredstvom stalnog predstavništva (veleposlaništvo, generalni konzulat ili konzulat) kao što je navedeno u članu 20. (2) tačka c. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije.

Član 19. – informisanje

124. Neposredno nakon nasilja, žrtve često nisu u stanju da donesu potpuno informisane i osnažene odluke i mnogima nedostaje okolina koja im pruža podršku. Ova odredba stavlja poseban naglasak na potrebu osiguravanja da su žrtvama pružene informacije o različitim vrstama usluga podrške i pravnim mjerama koje su im na raspolaganju. To zahtijeva pružanje informacija o tome gdje mogu dobiti koju vrstu pomoći, ako je potrebno i na jeziku koji nije službeni nacionalni jezik(ci) te

pravovremeno, što znači u vremenu kada žrtvi može koristiti. To međutim ne obavezuje Članice Konvencije da pruže informacije na bilo kojem jeziku, već da se usredsrede na najčešće korištene jezike u zemlji i u pristupačnom obliku. Termin “adekvatne informacije” odnosi se na informacije koje u dovoljnoj mjeri ispunjavaju potrebe žrtve za informacijama. To može uključivati, na primjer, ne samo pružanje informacije o imenu organizacije za usluge podrške, nego i davanje letka koji sadrži detalje o kontaktima te organizacije, radnom vremenu te informacijama o tačnim uslugama koje nudi.

Član 20. – opšte usluge podrške

125. U odredbi o uslugama za žrtve, utvrđeno je razlikovanje između opštih i specijalizovanih usluga podrške. Opšte usluge podrške odnose se na pomoć koju nude javne institucije kao što su socijalna služba, zdravstvena služba, služba za zapošljavanje, koje pružaju dugotrajnu pomoć i nisu isključivo namijenjene samo na korist žrtvama, nego javnosti u cjelini. Nasuprot njima, specijalizovane usluge podrške specijalizovane su za pružanje podrške i pomoći namijenjene za često neposredne potrebe žrtava posebnih oblika nasilja nad ženama ili porodičnog nasilja i nisu dostupne široj javnosti. Te usluge mogu voditi ili finansirati vladine institucije, a veliku većinu specijalizovanih usluga nude nevladine organizacije.

126. Obaveza sadržana u članu 20. stavu 1. zahtijeva da usluge javne staranja poput stambenog zbrinjavanja, zapošljavanja ili službi za zapošljavanje, javnog obrazovanja i usluga usavršavanja, usluga javnog psihološkog i pravnog savjetovanja, ali i usluga finansijske podrške, odgovore, kada je to potrebno, na specifične potrebe žrtava svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. I dok se mnoge žrtve već mogu pronaći kao korisnici takvih usluga, na njihov naročito težak položaj i traumu se ne odgovara ili se ne uzimaju u obzir uvijek dovoljno ili sistemski. Od Članica Konvencije se stoga zahtijeva da osiguraju žrtvama pristup takvim uslugama, da se prema njima odnose tako da im se pruži podrška i da se na njihove potrebne dostojno odgovori.

127. Zdravstvene i socijalne službe najčešće prve stupe u kontakt sa žrtvama. Stav

2. zahtijeva da se osigura da te službe imaju adekvatne resurse kako bi odgovorile na njihove dugoročne potrebe. Dalje, stavlja se naglasak na važnost usavršavanja članova osoblja vezano za problematiku različitih oblika nasilja, specifične potrebe žrtava i način odgovaranja na njih tako da im pruže podršku.

Član 21. – pomoć kod pojedinačnih/kolektivnih žalbi

128. Ova odredba iznosi obavezu Članica da osiguraju da žrtve imaju informacije te pristup primjenjivim regionalnim i međunarodnim mehanizmima za žalbe. Termin "primjenjiv" odnosi se samo na one regionalne i međunarodne mehanizme za žalbe koje su ratifikovale Članice ove Konvencije. Zemlje članice Savjeta Evrope su države članice znatnog broja regionalnih i međunarodnih ugovora o ljudskim pravima, i većina ih je prihvatila jurisdikciju odgovarajućih tijela ugovora i mehanizme za žalbe. Nakon što iskoriste sve nacionalne pravne lijekove, žrtve svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije stoga mogu potražiti pomoć u brojnim postojećim regionalnim i međunarodnim mehanizmima za žalbe. Oni mogu biti otvoreni za pojedince, koji se mogu, na primjer, obratiti Evropskom sudu za ljudska prava ili CEDAW Komitetu za dalju pravnu pomoć. Oni također mogu biti i kolektivnog karaktera, što znači da su dostupni grupama žrtava – primjer bi bio mehanizam kolektivnih žalbi u skladu s Evropskom socijalnom poveljom.

129. Osiguravajući da žrtve imaju "informacije i pristup" tim mehanizmima, priređivači Nacrta željeli su da naglase da žrtvama treba dati informacije o pravilima podnošenja i proceduralnim zahtjevima koji se odnose na primjenjive regionalne i međunarodne mehanizme za žalbe te da, nakon što iskoriste sve nacionalne pravne lijekove, Članice neće ni na koji način ometati njihov pristup tim mehanizmima.

130. Ova odredba također je usmjerena na promociju dostupnosti osjećajne i stručne pomoći žrtvama u iznošenju takvih žalbi, koju može pružiti država, udruženja advokata, relevantne nevladine organizacije ili drugi mogući akteri. "Pomoć" se može sastojati od pružanja informacija i

pravnog savjeta. Pružena pomoć treba da bude dobro informisana i prilagođena potrebama žrtve tako da pomogne u pristupu žrtve primjenjivim mehanizmima za žalbe.

Član 22. – specijalizovane usluge podrške

131. Nadopunjujući obavezu sadržanu u članu 20, ova i sljedeće odredbe zahtijevaju od Članica Konvencije da uspostave ili osiguraju dobro opskrbljen sektor specijalizovane podrške.

132. Cilj takve specijalizovane podrške jeste da osigura složeni zadatak osnaživanja žrtava optimalnom podrškom i pomoći namijenjenu njihovim specifičnim potrebama. Najveći dio toga se najbolje osigurava uz pomoć ženskih organizacija i uz usluge podrške koju pružaju, na primjer, lokalne vlasti sa specijalizovanim i iskusnim osobljem sa dubinskim poznavanjem rodno zasnovanog nasilja. Važno je osigurati da su te usluge dovoljno rasprostranjene po zemlji i pristupačne svim žrtvama. Štaviše, te službe i njihovo osoblje treba da budu sposobni da odgovore na različite vrste nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije i pružiti podršku svim kategorijama žrtava, uključujući i teže dostupne kategorije. Vrste podrške koje takve namjenske službe treba da pruže uključuju osiguravanje skloništa i sigurnog smještaja, hitnu medicinsku pomoć, prikupljanje forenzičkih medicinskih dokaza u slučaju silovanja i seksualnog napada, kratkoročno i dugoročno psihološko savjetovanje, brigu u slučaju traume, pravno savjetovanje, pravno zastupanje i dodatne usluge, telefonske linije za pomoć za usmjeravanje žrtava na pravu vrstu usluge i specifične usluge za djecu kao žrtve ili kao svjedoke.

Član 23. – sigurne kuće/skloništa

133. Ovaj član zahtijeva od Članica da osiguraju osnivanje odgovarajućih, lako dostupnih skloništa u dovoljnom broju kao važnog sredstva ispunjavanja obaveze pružanja zaštite i podrške. Svrha skloništa je da osigura direktni, najbolje cjelodnevni, pristup sigurnom smještaju za žrtve, naročito ženu i djecu, kada više nisu sigurni u svom domu. Isključivo privremeno zbrinjavanje ili opšta skloništa kao ona za

beskućnike, nisu dovoljna i neće osigurati potrebnu podršku ili osnaživanje. Žrtve se suočavaju s višestrukim, međusobno isprepletenim problemima povezanim sa njihovim zdravljem, sigurnošću, finansijskom situacijom i dobrobiti njihove djece. Specijalizovana skloništa za žene najbolje su opremljena za rješavanje ovih problema, zbog toga što njihove funkcije prevazilaze osiguravanje sigurnog smještaja. Ona osiguravaju ženama i njihovoj djeci podršku, omogućavaju im da se bore sa svojim traumatičnim iskustvima, napuste nasilne veze, ponovo steknu samopouzdanje i postave temelje za nezavisan život po vlastitom izboru. Nadalje, skloništa za žene igraju središnju ulogu u umrežavanju, međuresornoj saradnji i podizanju svijesti u svojim zajednicama.

134. Kako bi ispunila svoj prvobitni zadatak osiguravanja sigurnosti i zaštite za žene i djecu, neophodno je da sva skloništa primjenjuju određeni skup standarda. S tim ciljem, potrebno je procijeniti sigurnosnu situaciju svake žrtve i izraditi individualni sigurnosni plan na temelju te procjene. Tehnička sigurnost zgrade još jedno je od ključnih pitanja za skloništa jer su nasilni napadi počinitelja prijetnja ne samo za ženu i njenu djecu, nego i za osoblje i druge ljude u okolini. Dalje, neophodna je učinkovita saradnja s policijom u sigurnosnim pitanjima.

135. Ova odredba poziva na osnivanje dovoljnog broja skloništa kako bi se osigurao odgovarajući privremeni smještaj za sve žrtve. Svaka vrsta nasilja zahtijeva drugačiju podršku i zaštitu, a osoblje mora biti osposobljeno pružiti ih. Namjera termina "dovoljan broj" jeste da osigura da se zadovolje potrebe svih žrtava i u pogledu mjesta u skloništu i specijalizovane podrške. Završni izvještaj o aktivnostima Radne grupe Savjeta Evrope za borbu protiv nasilja nad ženama, uključujući i porodično nasilje (eg-tfv (2008)6), preporučuje siguran smještaj u specijalizovana ženska skloništa, dostupna u svakoj regiji, s jednim porodičnim mjestom na svakih 10 000 stanovnika. Međutim, broj mjesta u skloništu treba da zavisi od stvarne potrebe. Za skloništa za druge oblike nasilja broj ponuđenih mjesta opet će zavisi od stvarne potrebe.

Član 24. – telefonske linije za pomoć

136. Linije za pomoć jedan su od najvažnijih načina omogućavanja žrtvama da nađu pomoć i podršku. Linija za pomoć sa široko oglašanim javnim brojem koja pruža podršku i savjetovanje u kriznim situacijama te upućuje na usluge s neposrednim kontaktom, kao što su skloništa, savjetovaništa ili policija, čini temelj svake usluge podrške i savjetovanja u vezi sa svim oblicima nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. Ovaj član stoga sadrži obavezu uspostavljanja nacionalnih telefonskih linija za pomoć koje su besplatne i dostupne 24 časa na dan. Mnoge žrtve nađu se bez dokumenata i sredstava i bilo bi im teško da kupe telefonsku karticu ili pronađu potreban sitan novac kako bi platile telefonski razgovor. Potreba plaćanja čak i vrlo malog novčanog iznosa može predstavljati teret mnogima koji traže pomoć, stoga postoji ovaj zahtjev da se osigura besplatan poziv liniji za pomoć. Dalje, u mnogim telefonskim sistemima pozivi koji se plaćaju mogu se vidjeti na telefonskom računu i tako pokazuju počinitelju da žrtva traži pomoć, što žrtvu još više ugrožava. Završni izvještaj o aktivnostima Radne grupe Savjeta Evrope za borbu protiv nasilja nad ženama, uključujući i porodično nasilje (eg-tfv (2008)6), preporučuje uspostavljenje najmanje jedne besplatne nacionalne linije za pomoć koja pokriva sve oblike nasilja nad ženama i koja je otvorena 24 časa na dan 7 dana u sedmici te koja pruža podršku u kriznim situacijama na svim relevantnim jezicima.

137. Mnogim žrtvama teško je da aktivno traže pomoć, a prag pozivanja broja i dijeljenja intimnih i osobnih detalja je visok. Stoga je važno da pozivaoci mogu ostati anonimni, da ih savjetuju osobe koje su osposobljene za rješavanje takvih situacija te da linije za pomoć nude informacije i podršku u povjerenju, ako pozivaoci tako žele. U nekim zemljama, jednako je važno pružiti pomoć na nekoliko jezika kako bi se olakšala jezička barijera s kojom se mogu susresti neki pozivaoci.

Član 25. – podrška žrtvama seksualnog nasilja

138. Traumatski karakter seksualnog nasilja, uključujući silovanje, zahtijeva posebno osjetljiv odgovor osposobljenog i specijalizovnog osoblja. Žrtvama ove vrste nasilja potrebna je hitna zdravstvena njega i podrška u traumi u kombinaciji s trenutnim forenzičkim pregledom kako

bi se prikupili dokazi potrebni za procesuiranje. Dalje, postoji velika potreba za psihološkim savjetovanjem i terapijom – često sedmicama i mjesecima nakon događaja.

139. Član 25. stoga stavlja poseban naglasak na pružanje ove vrste specijalizovane podrške obavezujući Članice da osiguraju osnivanje dovoljnog broja dostupnih kriznih centara za žrtve silovanja ili seksualnog nasilja u dovoljnom broju. Važno je napomenuti da Članice imaju alternativu, a ne obavezu osnivanja obje vrste centara.

140. Krizni centri za žrtve silovanja ili seksualnog nasilja mogu imati više različitih oblika. Obično ti centri nude dugoročnu pomoć koja se usredsređuje na savjetovanje i terapiju nudeći savjetovanje u neposrednom kontaktu, grupe za podršku i kontakt s ostalim službama. Takođe pružaju podršku žrtvama tokom sudskog postupka osiguravajući savjetovanje među ženama i ostalu praktičnu pomoć.

141. Centri za seksualno nasilje, s druge strane, mogu se specijalizovati za hitnu zdravstvenu njegu, visokokvalitetnu forenzičku praksu i krizne intervencije. Na primjer, mogu se osnovati u bolnicama kako bi se odgovorilo na nedavni seksualni napad obavljanjem zdravstvenih pregleda i upućivanjem žrtve na specijalizovane organizacije u zajednici za dalje usluge. Takođe se mogu usredsrediti na trenutno i adekvatno upućivanje žrtve na odgovarajuće specijalizovane organizacije za pružanje potrebne njege kao što je određeno članom 25. Istraživanja su pokazala da je dobra praksa sprovođenje forenzičkih pregleda bez obzira na to hoće li slučaj biti prijavljen policiji te pružanje mogućnosti uzimanja i spremanja uzoraka tako da se odluka o prijavi silovanja može donijeti i kasnije.

142. Zahtjev za osnivanje takvih centara nameće Članicama Konvencije obavezu osiguravanja da se osnuju u dovoljnom broju, ali i da se osigura njihova laka dostupnost te da se njihove usluge sprovode na odgovarajući način. Završni izvještaj o aktivnostima Radne grupe Savjeta Evrope za borbu protiv nasilja nad ženama, uključujući porodično nasilje (eg-tfv (2008)6), preporučuje da po jedan takav centar treba biti dostupan na svakih 200.000 stanovnika i da ih njihova geografska rasprostranjenost mora učiniti dostupnim žrtvama u ruralnim područjima

kao i u gradovima. Namjera termina “odgovarajući” jeste da osigura da ponuđene usluge budu u skladu s potrebama žrtava.

Član 26. – zaštita i podrška za djecu svjedoke

143. Izlaganje fizičkom, seksualnom ili psihološkom nasilju i zlostavljanju među roditeljima ili drugim članovima porodice ima snažan efekat na djecu. Ono rađa strah, izaziva traume i negativno utiče na njihov razvoj.

144. Iz tog razloga član 26. postavlja obavezu da se osigura da se prilikom pružanja usluga i pomoći žrtvama s djecom koja su svjedočila nasilju, uzmu u obzir prava i potrebe te djece. Termin “djeca svjedoci” ne odnosi se samo na djecu koja su prisutna tokom nasilja i koja su aktivni svjedoci, već i onu koja su izložena vriskovima i drugim zvukovima nasilja dok se skrivaju u blizini ili su izložena dugotrajnim posljedicama takvog nasilja. Važno je prepoznati i odgovoriti na viktimizaciju djece kao svjedoka svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije i njihovo pravo na podršku. Stav 2. stoga poziva na najbolje dokazane psihosocijalne intervencije primjerene dobi i razvojnom stepenu te koje su posebno izrađene za djecu da im pomognu da se nose sa traumatskim iskustvima kada je to potrebno. Sve ponuđene usluge moraju dati posebnu pažnju najboljim interesima djeteta.

Član 27. – prijavljivanje

145. Uz potrebu podsticanja prijavljivanja od strane svih osoba koje su svjedoci ili imaju razumne osnove za sumnju da se nasilje koje pokriva opseg ove Konvencije dogodilo, priređivači Nacrta željeli su da naglase važnu ulogu koju pojedinci – prijatelji, komšije, članovi porodice, kolege, učitelji ili drugi članovi zajednice – mogu imati u prekidanju ćutnje koja obavlja nasilje. Odgovornost je svake Članice da utvrdi nadležne vlasti kojima se takve sumnje mogu prijaviti. To mogu biti organi za sprovođenje zakona, službe za zaštitu djece ili bilo koje druge mjerodavne socijalne službe. Termin “razumna osnova” odnosi se na iskreno vjerovanje koje se prijavljuje u dobroj vjeri.

Član 28. – prijavljivanje od strane stručnjaka

146. U skladu s ovim članom Članice Konvencije moraju osigurati da stručnjaci koji su obično vezani pravilima profesionalne tajne (na primjer, ljekari i psihijatri) imaju mogućnost da prijave nadležnim organizacijama ili vlastima ako imaju razumne osnove da vjeruju da je počinjen težak čin nasilja koji pokriva opseg ove Konvencije te da se mogu očekivati dalji teški čini takvog nasilja. To su kumulativni zahtjevi za prijavljivanje i pokrivaju, na primjer, uobičajene slučajeve porodičnog nasilja u kojima su žrtve već bile izložene teškim činovima nasilja i vjerojatno će se dogoditi dalje nasilje.

147. Važno je naglasiti da ova odredba ne nameće obavezu prijavljivanja takvim stručnjacima. Ona im samo daje mogućnost da to učine bez rizika kršenja povjerljivosti. Dok se pravila povjerljivosti mogu nametnuti putem zakona, pitanja povjerljivosti i njenog kršenja mogu se urediti i etičkim kodeksima ili profesionalnim standardima za različite profesionalne grupe. Ova odredba traži da se osigura da nijedna vrsta pravila o povjerljivosti ne stoji na putu mogućnosti prijavljivanja teških činova nasilja. Cilj ove odredbe je da zaštiti život i nepovrjeđivanje žrtava, a ne započinjanje krivične istrage. Stoga je važno omogućiti onim stručnjacima koji, nakon pažljive procjene, žele zaštititi žrtve od nasilja.

148. Termin "pod odgovarajućim uslovima" znači da Članice mogu utvrditi situacije ili slučajeve na koje se ova odredba primjenjuje. Na primjer, Članice mogu da učine obavezu navedenu u članu 28 zavisnom od prethodnog pristanka žrtve, s izuzetkom pojedinih specifičnih slučajeva, na primjer kada je žrtva maloljetnik ili se ne može sama zaštititi zbog tjelesnog ili mentalnog invaliditeta. Štaviše, svaka Članica je odgovorna za utvrđivanje kategorija stručnjaka na koje se odredba primjenjuje. Termin "određeni stručnjaci" pokriva sve stručnjake čija funkcija uključuje kontakt sa ženama, muškarcima i djecom koji mogu biti žrtve bilo kojeg oblika nasilja koji pokriva opseg ove Konvencije. Uz to, ovaj član ne utiče na prava, u skladu s članom 6. echr-a, optuženika za djela na koja se ova Konvencija odnosi, bilo da se radi o građanskim ili krivičnim postupcima.

Poglavlje V.

Pravo na materijalno obezbjeđenje

149. Kao što je slučaj i u ostalim konvencijama Savjeta Evrope o borbi protiv specifičnih oblika nasilja, zlostavljanja ili lošeg postupanja, odredbe materijalnog prava čine ključan dio tih instrumenata. Iz istraživanja o važećim nacionalnim zakonima o nasilju nad ženama i porodičnom nasilju jasno se vidi da postoje mnogi nedostaci. Stoga je nužno ojačati pravnu zaštitu i naknadu štete i uzeti u obzir postojeće dobre prakse pri uvođenju izmjena u pravne sisteme svih zemalja članica kako bi se učinkovito moglo sprječavati i boriti se protiv tih oblika nasilja. Priređivači Nacrta pregledali su odgovarajuće krivične, građanske i administrativne pravne mjere koje treba uvesti kako bi se osiguralo da Konvencija pokriva različite situacije povezane s činovima nasilja u pitanju. Kao rezultat toga, ovo poglavlje sadrži skup preventivnih, zaštitnih i kompenzacijskih mjera za žrtve i uvodi krivične mjere protiv počinitelja onih oblika nasilja koji zahtijevaju odgovor krivičnog zakonika.

150. Ovo poglavlje iznosi obavezu da se osiguraju razni građanskopravni lijekovi kako bi se žrtvama omogućilo traženje pravde i naknade – prvenstveno protiv počinitelja, ali i u odnosu na državne vlasti ako nisu ispunile svoju dužnost da predano preduzmu preventivne i zaštitne mjere.

151. Poglavlje v. takođe utvrđuje niz krivičnih djela. Ova vrsta usklađivanja domaćih zakona olakšava djelovanje protiv krivičnih djela na nacionalnom i međunarodnom nivou iz nekoliko razloga. Nacionalne mjere za borbu protiv nasilja nad ženama i porodičnog nasilja često se ne sprovode na sistematski način ili ostaju nedovršene zbog rupa u zakonima.

152. Prvenstveni cilj krivičnopravnih mjera jeste da usmjeri Članice u stvaranju učinkovitih politika koje obuzdavaju nasilje nad ženama i porodično nasilje – krivična djela koja su još uvijek, nažalost, rasprostranjena u Evropi i šire.

153. Priređivači Nacrta saglasni su da, u načelu, sve krivičnopravne odredbe Konvencije treba da budu predstavljene na rodno neutralan način; pol žrtve ili počinitelja ne smije stoga, u načelu, biti konstitutivan

element krivičnog djela. Međutim, to ne sprječava Članice da uvedu odredbe koje se posebno odnose na pojedini rod.

154. Priređivači Nacrta odlučili su da ova Konvencija treba da izbjigne pokrivanje istog oblika ponašanja kojim se već bave druge konvencije Savjeta Evrope, naročito Konvencija o suzbijanju trgovanja ljudima (ets br. 197) i Konvencija o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja (ets br. 201).

155. Obaveze sadržane u članovima 33. i 39. zahtijevaju od Članica da osiguraju da se određeno namjerno ponašanje kriminalizuje. Priređivači Nacrta složili su se oko ovog izbora riječi kako bi obavezali Članice da kriminalizuju ponašanje u pitanju. Međutim, Konvencija ne obavezuje Članice da nužno uvedu specifične odredbe koje kriminalizuju ponašanje opisano u Konvenciji. U pogledu člana 40. (seksualno uznemiravanje) i uzimajući u obzir specifičan karakter ovakvog ponašanja, priređivači Nacrta smatrali su da ono može biti predmet pravnih lijekova prema krivičnopравnim sankcijama ili drugim pravnim sankcijama. Na kraju, prestupi utvrđeni u ovom poglavlju predstavljaju minimalan konsenzus koji ne isključuje njihovu dopunu ili utvrđivanje viših standarda u domaćem zakonodavstvu.

156. U skladu s opštim načelima krivičnog prava pravno valjani pristanak može ukinuti krivičnu odgovornost. Dalje, druga pravno opravdana djela, na primjer, djela počinjena u samoodbrani, zaštiti imovine ili radi nužnih medicinskih postupaka, ne podliježu krivičnim sankcijama prema ovoj Konvenciji.

Član 29. – građanske parnice i pravni lijekovi

157. Stav 1. ove odredbe usmjeren je na osiguravanje da se žrtve bilo kojeg oblika nasilja koji pokriva opseg ove Konvencije mogu obratiti nacionalnim pravnim sistemima za odgovarajuće građanskopravne lijekove protiv počinitelja. S jedne strane, to uključuje građanskopravne lijekove koji omogućavaju građanskim sudovima da naredе osobi da prestane s određenim oblikom ponašanja, da se suzdrži od određenog oblika ponašanja u budućnosti ili da primoraju osobu da preduzme određena djela (naredba). Građanskopravni lijekovi ove vrste mogu se

koristiti, na primjer, kako bi se pomoglo djevojčicama i dječacima koji su suočeni s brakom protiv svoje volje da im se vrate pasoši ili drugi važni dokumenti ako im ih je neko oduzeo protiv njihove volje (roditelji, staratelji ili drugi članovi porodice). Takve naredbe pomažu u pružanju zaštite od nasilja.

158. S druge strane, i zavisno od nacionalnog pravnog poretka Članice, građanskopravni lijekovi prema ovoj odredbi mogu takođe uključivati i sudske naloge koji se konkretnije bave djelima nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije, kao što su nalozi za udaljavanje, nalozi zabrane prilaska i naredbe o zabrani uznemiravanja koji se navode u članu 53. Oni su naročito važni u slučajevima porodičnog nasilja i nadopunjuju neposrednu i često kratkoročnu zaštitu koju pružaju hitni nalozi za zaštitu koji se navode u članu 52.

159. Dalje, građansko pravo treba da pruži pravne lijekove protiv klevete u pogledu praćenja i seksualnog uznemiravanja, u slučaju kada takva djela nisu pokrivena krivičnim zakonima Članica.

160. Svi građanskopravni nalozi izdaju se nakon prijave žrtve ili – u zavisnosti od pravnog sistema – treće strane i ne mogu se izdati ex officio.

161. Dok stav 1. pruža žrtvama pravne lijekove protiv počinitelja, stav 2. osigurava da se žrtvama osiguraju svi pravni lijekovi protiv državnih vlasti koje nisu ispunile svoju dužnost da preduzmu nužne preventivne i zaštitne mjere.

162. On ponovo naglašava načelo odgovornosti državnih vlasti koje su, u skladu s članom 5. ove Konvencije, obavezne istrajno spriječiti, istražiti i kazniti djela nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. Propust ispunjavanja ove obaveze može rezultirati pravnom odgovornošću i građansko pravo treba da ponudi pravne lijekove da se odgovori na takav propust. Ti pravni lijekovi, među ostalim, uključuju građanskopravni postupak naknadu štete koji mora biti omogućen za nemarno i vrlo nemarno ponašanje. Opseg građanskopravne odgovornosti državnih vlasti ostaje definisan unutrašnjim pravom Članica koje imaju diskreciono pravo pri odlučivanju koje su vrste nemarnog ponašanja kažnjive.

163. Obaveza sadržana u stavu 2. u skladu je s običajnim pravom Evropskoga suda za ljudska prava po pitanju propusta javnih vlasti da ispune svoje pozitivne obaveze prema članu 2. echr-a (pravo na život). U presudi Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva te ponovo u presudi Opuz protiv Turske Sud je utvrdio da “kada postoji optužba da su vlasti prekršile svoju pozitivnu obavezu da zaštite pravo na život u smislu njihove gore navedene dužnosti da spriječe i obuzdaju prestupe protiv osobe, mora se utvrditi u cilju njenog zadovoljstva da su vlasti znale ili su trebale znati u to vrijeme za postojanje stvarnog i neposrednog rizika za život dotičnog pojedinca ili pojedinaca zbog krivičnih djela treće strane te da nisu preduzele mjere u djelokrugu svojih moći a koje su se, prema razumnoj procjeni, mogle očekivati za izbjegavanje tog rizika”. Sud eksplicitno navodi da odgovornost za takav propust nije ograničena samo na veliku nemarnost ili voljno ignorisanje dužnosti zaštite života.

164. U slučaju smrti žrtve, svi dostupni pravni lijekovi treba da budu dostupni njenim ili njegovim potomcima.

Član 30. – naknada

165. Ovaj član navodi pravo na naknadu štete pretrpljene kao rezultat bilo kojeg prestupa iz ove Konvencije. Stav 1. utvrđuje načelo da je prvenstveno počinitelj odgovoran za štetu i naknadu štete.

166. Naknada se može tražiti i od osiguravajućih društava ili od državnog zdravstvenog i socijalnog osiguranja. Stav 2. utvrđuje zamjensku obavezu države da naknadi štetu. Uslovi vezani za zahtjev za naknadu mogu se utvrđivati unutrašnjim zakonima kao što su zahtjev da žrtva prvo zatraži naknadu od počinitelja. Priređivači Nacrta naglasili su da se državna naknada treba dodijeliti u situacijama kad je žrtva pretrpjela teške tjelesne povrede ili oštećenje zdravlja. Potrebno je napomenuti da termin “tjelesna povreda” uključuje i povrede koje su uzrokovale smrt žrtve, a da “oštećenje zdravlja” obuhvata tešku psihološku štetu uzrokovanu činovima psihološkog nasilja, kao što je navedeno u članu 33. Iako je opseg državne naknade ograničen na “teške” povrede i oštećenje zdravlja, to ne sprječava Članice da pruže obilatije aranžmane naknada ni da postave više i/li niže granice za bilo

koji ili sve elemente naknade koju plaća država. Ova odredba nema naročito negativan učinak na obaveze Članica Evropske konvencije o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja (ets br. 116).

167. Zamjenska obaveza države za naknadu štete ne sprječava Članice da traže povrat dodijeljene naknade od počinitelja dokle god se dužna pažnja pridaje sigurnosti žrtve. Upućivanje na "sigurnost žrtve" zahtijeva od Članica da osiguraju da sve mjere preduzete za traženje povrata naknade od počinitelja pridaju dužnu pažnju posljedicama tih mjera na sigurnost žrtve. To se posebno odnosi na situacije kada počinitelj može poželjeti da se osveti žrtvi jer je morao da plati naknadu državi.

168. Ova odredba ne sprječava privremeni državni doprinos naknadi za žrtvu. Žrtva kojoj je hitno potrebna pomoć možda neće moći da čeka ishod često složenih postupaka. U takvim slučajevima, Članice mogu osigurati da država ili nadležna vlast mogu subrogirati u pravima osobe koja je primila naknadu za iznos plaćene naknade ili, ako naknadno osoba koja je primila naknadu primi naknadu štete iz bilo kojeg drugog izvora, mogu tražiti povrat cjelokupnog ili dijela dodijeljenog iznosa.

169. U slučaju da se državna naknada isplati žrtvi jer je počinitelj ne želi ili ne može isplatiti iako je sud tako naložio, država će moći da traži povrat od počinitelja.

170. Kako bi se osigurala državna naknada, Članice mogu uspostaviti planove za državnu naknadu kao što je navedeno u članovima 5. i 6. Evropske konvencije o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja.

171. Potrebno je napomenuti da je stav 2. ovog člana otvoren za izuzeća, u skladu s članom 78 (2) ove Konvencije. Ova mogućnost izuzeća ne ugrožava obaveze Članica u skladu s ostalim međunarodnim instrumentima u ovom području, kao što je ranije spomenuta Evropska konvencija o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja.

172. Budući da mnoge žrtve oblika nasilja koje pokriva ova Konvencija možda neće imati državljanstvo Članice na čijoj teritoriji je krivično djelo počinjeno, zamjenska državna naknada treba da se proširi na državljane i nedržavljanke.

173. Cilj stava 3. jeste da osigura da se naknada dodijeli u razumnom roku, što znači u odgovarajućem vremenskom rasponu.

174. Važno je napomenuti da se naknada može dodijeliti ne samo u skladu s građanskim ili upravnim pravom, nego i krivičnim pravom kao dio krivičnih sankcija.

Član 31. – starateljstvo, parvo na posjetu sigurnost

175. Cilj ove odredbe jeste da osigura da pravosudne vlasti ne izdaju naloge za kontakt, a da prethodno ne uzmu u obzir pojave nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. To se tiče sudskih naloga koji regulišu kontakte djece i roditelja i drugih osoba koje su u porodičnim vezama s djecom. Uz ostale faktore, pojave nasilja nad nenasilnim starateljem kao i nad samim djetetom moraju se uzeti u obzir kada se donose odluke o starateljstvu i opsegu prava posjeta ili kontakta.

176. Stav 2. bavi se složenim pitanjem garantovanjem prava i sigurnosti žrtava i svjedoka uzimajući u obzir roditeljska prava počinitelja. Naročito u slučajevima porodičnog nasilja, pitanja vezana za zajedničku djecu često je jedina veza koja ostaje između žrtve i počinitelja. Za mnoge žrtve i njihovu djecu, poštovanje naloga za kontakt može biti znatan sigurnosni rizik budući da to često znači neposredan susret s počiniteljem. Stoga, ovaj stav navodi obavezu osiguravanja da se žrtve i njihova djeca osiguraju od bilo koje dalje štete.

Član 32. – građanske posljedice prisilnih brakova

177. Ovaj član bavi se pravnim posljedicama prisilnih brakova i osigurava da takvi brakovi mogu biti “poništivi, proglašeni nevažećim ili razvesti”. Za potrebe ove odredbe, “poništiv” brak jest brak koji se smatra valjanim, ali koji se može poništiti ako to zatraži jedna od članica; “nevažeći” brak lišen je svojih pravnih posljedica, bilo da to zatraži jedna od članica ili ne. “Razvedeni” brak, na primjer u slučaju razvoda, lišen je pravnih posljedica samo od dana raskida. Priređivači Nacrta imali su na umu da se konkretna implementacija ovog člana u pogledu korištenih termina (poništiv, ništiv, raskinuti) može razlikovati zavisno od koncepta u građanskim zakonima Članica.

178. Važno je da je pravno djelovanje koje zahtijeva ova odredba lako dostupno i da ne predstavlja finansijski i administrativni teret za žrtvu. To znači da nijedna procedura za poništenje ili razvod prisilnog braka neće predstavljati nepremostivu prepreku ili voditi do finansijskih poteškoća za žrtvu. Dalje, oblik završetka braka ne smije uticati na prava žrtve prisilnog braka.

Član 33. – psihološko nasilje

179. Ovaj član navodi prestup psihološkog nasilja. Priređivači Nacrta složili su se da se krivično sankcioniše svako namjerno ponašanje koje znatno oštećuje psihološki integritet druge osobe putem prisile ili prijetnji. Tumačenje riječi “namjerno” ostavlja se nacionalnom zakonu, ali zahtjev za namjerno ponašanje povezuje se sa svim elementima prestupa.

180. Opseg prestupa ograničen je na namjerno ponašanje koje teško oštećuje i šteti psihološkom integritetu druge osobe što se može učiniti na razne načine i raznim metodama. Konvencija ne definiše što se smatra teškim oštećenjem. Mora se koristiti prisila ili prijetnje da bi ponašanje potpalo pod ovu odredbu.

181. Ova odredba odnosi se na obrazac ponašanja, a ne na izdvojen događaj. Namjera je utvrditi krivični karakter zlostavljачkog obrasca ponašanja koje se događa tokom vremena – unutar ili izvan porodice. Psihološko nasilje često prethodi ili prati tjelesno i seksualno nasilje u intimnim vezama (porodično nasilje). Međutim, može se pojaviti i u bilo kojoj drugoj vrsti okoline, ne primjer na radnom mjestu ili u školskom okruženju. Važno je naglasiti da u skladu s članom 78. stavom 3. ove Konvencije svaka zemlja ili Evropska unija može proglasiti zadržavanje prava na davanje nekrivičnih sankcija, umjesto krivičnih sankcija u odnosu na psihološko nasilje. Namjera priređivača Nacrta bila je da očuva načelo kriminalizacije psihološkog nasilja u Konvenciji, istovremeno dopuštajući fleksibilnost u slučajevima kad Pravni sistem Članice osigurava isključivo nekrivične sankcije u vezi s ovim ponašanjem. Uprkos tome, sankcije trebaju biti učinkovite, razmjerne i da odvrćaju od činjenja djela, bez obzira na to odluče li Članice da osiguraju krivične ili nekrivične sankcije.

Član 34. – uhođenje

182. Ovaj član navodi prestup uhođenja, koje se definiše kao namjerno ponašanje ponovnog prijetećeg ponašanja prema drugoj osobi koje uzrokuje da se ona ili on boji za vlastitu sigurnost. To uključuje svako ponovno ponašanje prijetećeg karaktera protiv određene osobe koje ima za posljedicu izazivanje osjećaja straha kod te osobe. Prijeteće ponašanje može se sastojati od ponovnog praćenja druge osobe, uključivanja u neželjenu komunikaciju s drugom osobom ili davanja do znanja drugoj osobi da je posmatrana. To uključuje fizičko praćenje žrtve, pojavljivanje na njenom ili njegovom radnom mjestu, u sportskim ili obrazovnim objektima, kao i praćenje žrtve u virtualnom svijetu (chat, društvene mreže itd.). Uključivanje u neželjenu komunikaciju uključuje pokušaje bilo kakvog aktivnog kontakta sa žrtvom putem bilo kojeg dostupnog sredstva komunikacije, uključujući i moderne komunikacijske alate i informaciono-komunikacionu tehnologiju.

183. Dalje, prijeteće ponašanje može uključivati raznoliko ponašanje kao što je uništavanje vlasništva druge osobe, ostavljanje tragova kontakta s ličnim stvarima osobe, usmjerenost na kućnog ljubimca neke osobe ili stvaranje lažnih identiteta ili širenje neistinitih informacija na internetu.

184. Kako bi ušao u okvir ove odredbe, svaki čin takvog prijetećeg ponašanja mora biti sproveden namjerno te s namjerom izazivanja osjećaja straha kod žrtve.

185. Ova odredba odnosi se na obrazac ponašanja koje se sastoji od ponovnih značajnih incidenata. Namjera joj je utvrditi krivični karakter obrasca ponašanja čiji pojedini elementi, posmatrajući ih zasebno, ne predstavljaju uvijek krivično ponašanje. Pokriva ponašanje koje je usmjereno direktno na žrtvu. Međutim, Članice je mogu proširiti i na ponašanje prema bilo kojoj osobi u socijalnom okruženju žrtve, uključujući članove porodice, prijatelje i kolege. Iskustvo žrtava koje su praćene pokazuje da mnogi progonitelji ne ograničavaju svoje aktivnosti uhođenja isključivo na žrtvu, nego ih često usmjeravaju i na određeni broj pojedinaca bliskih žrtvi. To često znatno pojačava osjećaj straha i gubitka kontrole nad situacijom te se stoga može obuhvatiti ovom odredbom.

186. Konačno, kao i u slučaju psihološkog nasilja, član 78. stav 3. osigurava mogućnost da svaka država ili Evropska unija mogu proglasiti zadržavanje prava na davanje nekrivičnih sankcija, ako su učinkovite, razmjerne i odvrataju od činjenja djela. Osiguravanje zabrane pristupa treba smatrati nekrivičnom sankcijom unutar mogućnosti zadržavanja prava. Još jednom, namjera priređivača Nacrta bila je očuvati načelo kriminalizacije uhođenja, istovremeno dopuštajući fleksibilnost u slučajevima kad pravni sistem Članice osigurava isključivo nekrivične sankcije u vezi s uhođenjem.

Član 35. – fizičko nasilje

187. Ovaj član kriminalizuje svaki čin fizičkog nasilja nad drugom osobom bez obzira na kontekst u kojem se dogodi.

188. Termin “fizičko nasilje” odnosi se na tjelesnu štetu pretrpljenu kao rezultat primjene direktne i nezakonite fizičke sile. Uključuje i nasilje koje rezultira smrću žrtve.

Član 36. – seksualno nasilje, uključujući silovanje

189. Ovaj član utvrđuje krivično djelo seksualnog nasilja, uključujući silovanje. Stav 1. pokriva sve oblike polnih činova nad drugom osobom bez njenog ili njegovog slobodnog pristanka te koji se sprovedu namjerno. Tumačenje riječi “namjerno” ostavlja se nacionalnom zakonu, ali zahtjev za namjerno ponašanje povezuje se sa svim elementima prestupa.

190. Tačka a. odnosi se na vaginalnu, analnu ili oralnu penetraciju tijela druge osobe na koju ta osoba nije pristala. Penetracija može biti dijelom tijela ili predmetom. Zahtjevom da penetracija bude seksualnog karaktera, priređivači Nacrta željeli su da naglase ograničenja ove odredbe i izbjegnju probleme tumačenja. Termin “seksualnog karaktera” opisuje čin koji ima seksualne konotacije. Ne primjenjuje se na činove koji nemaju takvu konotaciju ili ton. Tačka b. pokriva sve činove seksualnog karaktera bez slobodnog pristanka jedne od uključenih strana u kojima nema penetracije. Konačno, tačka c. pokriva situacije u kojima se uticalo na žrtvu da bez pristanka čini ili pristane na činove

seksualnog karaktera sa ili od strane osobe koja nije počinitelj. U odnosima zlostavljanja, žrtva se često prisiljava na polne činove s osobom koju izabere počinitelj. Svrha tačke c. jeste da obuhvati scenario u kojim počinitelj nije osoba koja vrši polni čin, nego uzrokuje da žrtva uđe u polnu aktivnost s trećom osobom pod uslovom da to ponašanje ima veze s namjernim ponašanjem koje mora biti kriminalizovano u skladu s članom 36. Konvencije.

191. Pri procjeni konstitutivnih elemenata prestupa, Članice trebaju uzeti u obzir običajno pravo Evropskog suda za ljudska prava. U tom pogledu, priređivači Nacrta željeli su da se pozovu, u skladu s mogućim tumačenjima, na presudu m.c. protiv Bugarske od 4. decembra 2003. godine, u kojoj je Sud naveo da je "uvjeren da bilo kakav rigidni pristup procesuiranju seksualnih prestupa, kao što je zahtijevanje dokaza o fizičkom otporu u svim okolnostima, nosi rizik da određene vrste silovanja ostanu nekažnjene te tako ugrožava učinkovitu zaštitu polne autonomije pojedinca. U skladu sa savremenim standardima i trendovima na tom području, mora se smatrati da pozitivne obaveze zemalja članica u skladu s članovima 3. i 8. Konvencije zahtijevaju penalizaciju i učinkovito procesuiranje svakog polnog čina bez pristanka, uključujući i nepostojanje fizičkog otpora od strane žrtve" (§166). Sud je takođe napomenuo sljedeće: "Bez obzira na specifični tekst zakona, u mnogim zemljama procesuiranje polnih činova bez pristanka u svim okolnostima u praksi se sprovodi kroz tumačenje relevantnih statutornih termina ('prisila', 'nasilje', 'prisiljavanja', 'prijetnja', 'prevara', 'iznenada' ili drugih) te kroz procjenu dokaza osjetljivu na kontekst" (§ 161).

192. Procesuiranje ovog prestupa zahtijevaće procjenu dokaza osjetljivu na kontekst kako bi se u svakom pojedinom slučaju utvrdilo je li žrtva pristala na počinjeni polni čin. Takva procjena mora prepoznati širok spektar odgovora ponašanja na seksualno nasilje i silovanje koje pokazuju žrtve i ne smije se temeljiti na pretpostavkama o tipičnom ponašanju u takvim situacijama. Jednako je važno osigurati da na tumačenje zakona o silovanju i procesuiranje slučajeva silovanja ne utiču rodni stereotipi i mitovi o muškoj i ženskoj seksualnosti.

193. U implementaciji ove odredbe, od Članica Konvencije zahtijeva se da osiguraju krivične zakone koji obuhvataju pojam nedavanja slobodnog pristanka za bilo koji polni čin naveden u tačkama a. do c. Međutim, Članicama je ostavljeno da odluče o specifičnom tekstu zakona i faktorima za koje smatraju da isključuju slobodan pristanak. Stav 2. samo navodi da pristanak treba dati dobrovoljno kao rezultat slobodne volje osobe, procijenjene u kontekstu okolnosti.

194. Stav 3. iznosi obavezu Članica Konvencije da osiguraju da krivična djela seksualnog nasilja i silovanja utvrđena u skladu s ovom Konvencijom budu primjenjiva na sve polne činove bez pristanka, bez obzira na odnos između počinitelja i žrtve. Seksualno nasilje i silovanje uobičajen su oblik iskazivanja moći i kontrole u odnosima zlostavljanja i velika je vjerovatnost da će se dogoditi tokom i nakon prekida odnosa. Ključno je osigurati da nema izuzetaka kriminalizaciji i progonu takvih činova kad su počinjeni nad sadašnjim ili bivšim bračnim ili vanbračnim partnerom, kako ih priznaje unutrašnje pravo.

Član 37. – prisilni brak

195. Ovaj član utvrđuje prestup prisilnog braka. Dok su neke žrtve prisilnog braka prisiljene ući u brak u zemlji u kojoj žive (stav 1.), mnoge žrtve prvo odvođe u drugu zemlju, često onu njihovih predaka, te ih prisiljavaju na brak s rezidentom te države (stav 2.). Zbog toga su priređivači Nacrta smatrali važnim da uključe u ovu odredbu dvije vrste ponašanja: prisiljavanje osobe na brak i navođenje osobe u inostranstvo s ciljem prisiljavanja te osobe na stupanje u brak.

196. Vrsta ponašanja kriminalizovana stavom 1. jeste prisiljavanje odrasle osobe ili djeteta na brak. Termin “prisiljavanje” odnosi se na fizičku i psihološku silu s upotrebom prisile ili prisiljavanja. Prestup je potpun sklapanjem braka na koji najmanje jedna strana – zbog gore navedenih okolnosti – nije dobrovoljno pristala.

197. Stav 2. kriminalizuje čin navođenja osobe u inostranstvo s namjerom da tu osobu prisili na brak protiv njene volje. Brak ne mora neophodno biti sklopljen. Termin “navođenje” odnosi se na svako ponašanje u kojem počinitelj namami žrtvu na putovanje u drugu državu,

na primjer korištenjem izgovora ili izmišljanjem razloga kao što je posjeta bolesnom članu porodice. Namjera mora pokrivati čin navođenja osobe u inostranstvo, kao i svrhu prisiljavanja te osobe na brak u inostranstvu. Priređivači Nacrta smatrali su da taj čin treba pokrivati krivični zakon Članica tako da se uzmu u obzir standardi utvrđeni drugim zakonski obavezujućim međunarodnim instrumentima.

Član 38. – sakaćenje ženskih genitalija

198. Zbog same prirode unakazivanja ženskih genitalija, ovo je jedno od krivičnih djela koja krše načelo rodne neutralnosti krivičnog djela ove Konvencije. On utvrđuje krivično djelo sakaćenja ženskih genitalija, čije su žrtve nužno žene ili djevojčice. On ima za cilj kriminalizaciju tradicionalne prakse odstranjivanja određenih dijelova ženskih genitalija koje neke zajednice izvode nad svojim ženskim članovima. Priređivači Nacrta smatrali su da je važno definisati sakaćenje ženskih genitalija kao krivično djelo u ovoj Konvenciji zato što ta praksa uzrokuje nepopravljivu i doživotnu štetu te se obično izvodi bez pristanka žrtve.

199. Tačka a. kriminalizuje djela odstranjivanja, infibulacije ili izvođenja drugih oblika sakaćenja cijelog ili bilo kojeg dijela velikih stidnih usana, malih stidnih usana ili klitorisa čak i kada to izvode medicinski stručnjaci, kao što je sadržano u Rezoluciji svjetske zdravstvene skupštine Svjetske zdravstvene organizacije 61.16 o ubrzavanju djelovanja za iskorjenjivanje sakaćenja ženskih genitalija. Termin "odstranjivanje" odnosi se na djelimično ili potpuno uklanjanje klitorisa i velikih stidnih usana. "Infibulacija" se s druge strane odnosi na zatvaranje velikih stidnih usana tako da se djelimično zašiju vanjske usne vulve kako bi se vaginalni otvor suzio. Termin "drugi oblici sakaćenja" odnosi se na sve druge fizičke promjene ženskih genitalija.

200. Tačka b., s druge strane, pokriva djela pomaganja počinitelju u činjenju djela iz tačke a. prisilom ili uticanjem na ženu za izvođenje odstranjivanja, infibulacije ili sakaćenja njenih velikih stidnih usana, malih stidnih usana ili klitorisa. Ovaj dio odredbe odnosi se samo na odrasle žrtve.

201. Tačka c. kriminalizuje djelo pomaganja počinitelju u činjenju djela iz tačke

a. podsticanjem, prisilom ili uticanjem na djevojčicu za izvođenje odstranjivanja, infibulacije ili sakaćenja njenih velikih stidnih usana, malih stidnih usana ili klitorisa. Ovaj dio odredbe se odnosi samo na žrtve koje su djevojčice i uključuje situacije u kojima bilo ko, a naročito roditelji, bake i djedovi ili drugi rođaci, prisile svoje kćeri ili rođake na podvrgavanje ovom postupku. Priređivači Nacrta smatrali su da je važno razlikovati odrasle žrtve i djecu žrtve zato što nisu željeli da kriminalizuju podsticanje žena da se podvrgnu djelima iz tačke a.

202. U primjeni tačke b. i tačke c. za pojedinca se ne smije smatrati da je prestup počinio namjerno samo zato što je prestup koji je rezultat prisile, uticanja ili podsticanja bio predvidljiv. Djelovanje pojedinca mora takođe i uzrokovati činjenje djela iz tačke a.

Član 39. – prisilni abortus i prisilna sterilizacija

203. Ovaj član čini krivičnim djelima određene namjerne radnje u vezi sa ženskom prirodnom sposobnošću reprodukcije. Ovo je još jedna odredba koja krši načelo rodne neutralnosti krivičnogpravnog dijela ove Konvencije.

204. Tačka a. utvrđuje krivično djelo prisilnog pobačaja počinjenog nad ženom ili djevojčicom. To se odnosi na namjeran prekid trudnoće bez prethodnog i informisanog pristanka žrtve. Prekid trudnoće pokriva bilo koji od različitih postupaka koji rezultiraju izbacivanjem svih produkata začeća. Kako bi ušao u okvir ove odredbe, pobačaj se mora sprovesti bez prethodnog i informisanog pristanka žrtve. To pokriva svaki pobačaj koji se izvodi bez potpuno informisane odluke žrtve.

205. Tačka b. s druge strane utvrđuje krivično djelo prisilne sterilizacije žena i djevojčica. Ovaj prestup počinjen je ako se sprovede zahvat koji ima za svrhu ili posljedicu ukidanje sposobnosti za prirodnu reprodukciju žene ili djevojčice, te ako je izveden bez njenog prethodnog i informisanog pristanka. Termin sterilizacija odnosi se na bilo koji postupak koji rezultira gubitkom sposobnosti prirodne reprodukcije. Kao i u tački a, sterilizacija se mora sprovesti bez prethodnog i informisanog

pristanka žrtve. To pokriva svaki oblik sterilizacije koji se sprovodi bez potpuno informisane odluke koju donese žrtva u skladu sa standardima postavljenim u Konvenciji o zaštiti ljudskih prava i dostojanstva čovjeka s obzirom na Primjenu biologije i medicine: Konvencija o ljudskim pravima i biomedicini (ets br. 164).

206. Ovoj Konvenciji nije namjera kriminalizovati bilo koji oblik medicinske intervencije ili hirurškog postupka koji se izvodi, na primjer, u svrhu pomaganja ženi spašavajući joj život ili pomažući ženi koja nema sposobnost davanja pristanka. Umjesto toga cilj ove odredbe jeste da naglasi važnost poštovanja ženskih reproduktivnih prava dopuštajući joj da slobodno donese odluku o broju i vremenu rađanja svoje djece te osiguravanja pristupa odgovarajućim informacijama o prirodnoj reprodukciji i planiranju porodice.

Član 40. – seksualno uznemiravanje

207. Ovaj član utvrđuje načelo da je seksualno uznemiravanje predmet krivičnih ili "drugih" pravnih sankcija, što znači da su priređivači Nacrta odlučili da ostave mogućnost Članicama da same odaberu vrstu posljedice s kojom će se počinitelj suočiti nakon činjenja ovog specifičnog prestupa. I dok se uopšteno smatra kako je bolje da se ponašanje kojim se bavi ovaj član razmatra u sklopu krivičnog zakona, priređivači Nacrta prepoznali su da mnogi nacionalni pravni sistemi razmatraju seksualno uznemiravanje pod građanskim ili radnim zakonima. Kao posljedica toga, Članice mogu birati hoće li će seksualno uznemiravanje staviti pod krivični zakon ili pod administrativne ili neke druge pravne sankcije, osiguravajući pritom da se zakon bavi seksualnim uznemiravanjem.

208. Oblici ponašanja koje pokriva ova odredba su mnogostruki. Oni uključuju tri glavna oblika ponašanja: verbalno, neverbalno i fizičko ponašanje seksualnog karaktera neželjeno od strane žrtve. Verbalno ponašanje se odnosi na izražene ili saopštene riječi i zvukove od strane počinitelja, kao što su šale, pitanja, primjedbe i mogu se izraziti usmeno ili pismeno. Neverbalno ponašanje, s druge strane, pokriva sve izraze ili saopštenja od strane počinitelja koji ne uključuju riječi ili zvukove, na

primjer, izraze lica, pokrete ruke ili simbole. Fizičko ponašanje se odnosi na bilo koje seksualno ponašanje počinitelja i može uključivati situacije koje sadrže tjelesni kontakt s tijelom žrtve. Kao i u članu 36, bilo koji od tih oblika ponašanja mora biti seksualnog karaktera da bi ušao u okvir ove odredbe. Dalje, svaki oblik gore navedenog ponašanja mora biti neželjen od strane žrtve, odnosno nametnut od strane počinitelja. Štaviše, gore navedena djela moraju imati za svrhu ili posljedicu narušavanje dostojanstva žrtve. To se događa u slučajevima kada ovo ponašanje stvara zastrašujuću, neprijateljsku, degradirajuću, ponižavajuću ili uvredljivu okolinu. Namjera je prepoznati uzorak ponašanja, čiji pojedinačni elementi, ako se posmatraju zasebno, ne moraju nužno biti sankcionisani.

209. Gore navedena djela obično se sprovode u kontekstu zloupotrebe moći, obećanja nagrade ili prijetnje odmazdom. U većini slučajeva žrtva i počinitelj se međusobno poznaju i njihov odnos često karakterišu razlike u hijerarhiji i moći. Opseg primjene ovog člana nije ograničen samo na područje zaposlenja. Međutim, važno je naglasiti da se uslovi za pravnu odgovornost mogu razlikovati u zavisnosti od specifičnih situacija u kojima se ponašanje događa.

Član 41. – pomaganje odnosno podstrekivanje i pokušaj

210. Svrha ovog člana jeste da se utvrde dodatni prestupi u vezi s pomaganjem ili podsticanjem prestupa definisanih u ovoj Konvenciji i pokušajima činjenja nekih od njih.

211. Stav 1. zahtijeva od Članica Konvencije da utvrde kao prestupe pomaganje ili podsticanje činjenja bilo kojeg od sljedećih prestupa utvrđenih u skladu s Konvencijom: psihološko nasilje (član 33.), uhođenje (član 34.), fizičko nasilje (član 35.), seksualno nasilje, uključujući silovanje (član 36.), prisilni brak (član 37.), sakaćenje ženskih genitalija (član 38. tačka a) te prisilni pobačaj i prisilna sterilizacija (član 39.).

212. Priređivači Nacrta žele naglasiti da se termini “pomaganje ili podsticanje” ne odnose samo na prestupe utvrđene od strane Članica u njihovim krivičnim zakonima, nego se takođe mogu odnositi i na prestupe koje pokrivaju administrativni ili građanski zakoni. To je naročito važno

budući da, u skladu s članom 78 stavom 3, Članice mogu dati nekrivične sankcije u vezi s psihološkim nasiljem (član 33) i uhođenjem (član 34).

213. U pogledu stava 2, o pokušaju, priređivači Nacrta smatrali su da tretiranje određenih prestupa kao pokušaja dovodi do konceptualnih problema. Štaviše, neki pravni sistemi ograničavaju prestupe za koje je pokušaj kažnjiv. Zbog tih razloga on traži od Članica da utvrde kao prestup pokušaj činjenja samo sljedećih prestupa: teški slučajevi fizičkog nasilja (član 35), seksualno nasilje, uključujući silovanje (član 36), prisilni brak (član 37), sakaćenje ženskih genitalija (član 38 tačka a) te prisilni pobačaj i prisilna sterilizacija (član 39).

214. U pogledu fizičkog nasilja (član 35), priređivači Nacrta prepoznali su da je prestup utvrđen Konvencijom vrlo širok. On pokriva i slučajeve jednostavnog napada za koji je pokušaj teško konstruisati. Stoga Članice imaju diskreciono pravo da utvrde kao prestup pokušaj činjenja fizičkog nasilja samo za teške slučajeve fizičkog nasilja. Konvencija, takođe, ne sprječava Članice da pokušaj obuhvate drugim prestupima.

215. Kao i sa svim prestupima u skladu s Konvencijom, pomaganje i podsticanje te pokušaj moraju biti namjerni.

Član 42. – neprihvatljiva opravdanja za krivična djela, uključujući i krivična djela počinjena u ime takozvane “časti”

216. Priređivači nacrta uvrstili su u ovu Konvenciju važno opšte načelo: nikome pod jurisdikcijom sudova Članica ove Konvencije neće biti dopušteno da se opravdano pozove na to da on ili ona vjeruje da je sastavni dio njegove ili njene kulture, religije ili drugog oblika ličnog uvjerenja kako bi se opravdalo činjenje nečega što je jednostavno element krivičnog djela, to jest, nasilja nad ženama. Kako bi se odgovorilo na zločine počinjene u ime takozvane “časti” priređivači Nacrta namjeravali su da osiguraju da se zločini počinjeni za kažnjavanje žrtve zbog njenog ili njegovog ponašanja ne mogu opravdati. Kao posljedica toga, ovaj član utvrđuje obavezu Članica, u stavu 1, da se osigura da se kultura, običaji, vjera, tradicija ili takozvana “čast” ne mogu prihvatiti kao opravdanje bilo kakvih djela nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. To znači da se od Članica zahtijeva da osiguraju da krivični

zakon i zakon o krivičnom postupku ne dopuštaju kao opravdanje tvrdnje optuženog koji opravdava svoja djela tako što tvrdi da su počinjena s ciljem sprječavanja ili kažnjavanja povrede kulturnih, vjerskih, društvenih ili tradicionalnih normi ili običaja prikladnog ponašanja za koje se sumnja, ili se smatra, ili ih je zaista žrtva i počinila.

217. Uz to, ova odredba zahtijeva od Članica da osiguraju da lična uvjerenja i pojedinačna vjerovanja pravnih aktera ne dovode do tumačenja zakona koje predstavlja opravdavanje na temelju bilo koje od gore navedenih osnova. Stav 1. stoga ojačava obavezu sadržanu u članu 12., stavu 5. ove Konvencije za određena područja krivičnog zakona.

218. Da bi se izbjegla pravna odgovornost, ova djela često vrše djeca ispod granične dobi krivične odgovornosti na podsticaj odraslog člana porodice ili zajednice. Zbog tog razloga, priređivači Nacrta smatrali su važnim odrediti, u stavu 2, krivičnu odgovornost podsticatelja takvog krivičnog djela kako bi se izbjegle rupe u krivičnoj odgovornosti. Stav 2. primjenjuje se za djela utvrđena u skladu s ovom Konvencijom kada je dijete glavni počinitelj, a ne primjenjuje se za prestupe utvrđene u skladu s članovima 38. (b.), 38. (c.) i 41.

Član 43. – važenje krivičnih djela

219. Velik broj prestupa utvrđenih u skladu s ovom Konvencijom obično počine članovi porodice, intimni partneri ili druge osobe u neposrednoj društvenoj okolini žrtve. Postoje brojni primjeri iz prošlih iskustava u zemljama članicama Savjeta Evrope koji pokazuju da su učinjeni izuzeci u procesuiranju takvih slučajeva, bilo zakonski ili u praksi, ako su žrtva ili počinitelj, na primjer, vjenčani ili su bili u vezi. Najpoznatiji primjer je silovanje u braku, koje dugo nije bilo prepoznato kao silovanje zbog odnosa žrtve i počinitelja.

220. Iz tog razloga, priređivači Nacrta smatrali su da je važno utvrditi načelo po kojem vrsta odnosa između žrtve i počinitelja ne sprječava primjenu bilo koje vrste prestupa iz ove Konvencije.

Član 44. – nadležnost

221. Ovaj član iznosi različite zahtjeve po kojima Članice trebaju da utvrde nadležnost nad prestupima kojima se bavi ova Konvencija.

222. Stav 1 (a.) temelji se na načelu teritorijalnosti. Od Članica se zahtijeva da kazne prestupe utvrđene u skladu s Konvencijom kada su počinjeni na njihovoj teritoriji.

223. Stav 1 (b.) i (c.) temelji se na jednoj od varijanti načela teritorijalnosti. Ti podstavovi traže od Članica da utvrde nadležnost nad prestupima počinjenim na brodovima koji plove pod njihovom zastavom ili avionima registrovanim prema njihovim zakonima. Ova obaveza već je na snazi u zakonima mnogih država, brodovi i avioni često su pod jurisdikcijom države u kojoj su registrovani. Ova vrsta nadležnosti izuzetno je učinkovita kada se brod ili avion ne nalazi na teritoriji države u trenutku počinjenja krivičnog djela, zbog čega stav 1 (a.) ne bi mogao biti osnova za dokazivanje jurisdikcije. U slučaju da je krivično djelo počinjeno na brodu ili u avionu izvan teritorije Članice pod čijom zastavom plovi ili u kojoj je registrovan, bez ovog pravila moguće je da nijedna država ne bi mogla imati nadležnost. Uz to, ukoliko je krivično djelo počinjeno na brodu ili u avionu koji samo prolazi kroz vode ili vazdušni prostor druge države, moglo bi doći do mnogo praktičnih prepreka da ta država sprovede svoju nadležnost te je stoga korisno da i država registracije takođe ima nadležnost.

224. Stav 1 (d.) temelji se na načelu državljanstva. Teorija državljanstva najčešće se koristi u državama s tradicijom građanskog zakona. Prema tom načelu, državljani neke zemlje obavezni su poštovati njene zakone čak i kada su izvan njene teritorije. Prema podstavu (d.), ukoliko neki od njenih državljana počini krivično djelo u inostranstvu, Članica je obavezna imati mogućnost procesuirati ga.

Priredivači Nacrta smatrali su da je ovo naročito važna odredba u borbi protiv određenih oblika nasilja nad ženama. Uistinu, neke zemlje u kojima su žene i djevojčice izložene silovanju ili seksualnom nasilju, prisilnom braku, sakaćenju ženskih genitalija, zločinima počinjenima u ime takozvane "časti" te prisilnom pobačaju i prisilnoj sterilizaciji, nemaju volje

ni potrebne resurse za uspješno sprovođenje istrage ili im nedostaje odgovarajući zakonski okvir. Stav 2. omogućava da se u takvim slučajevima sudi čak iako nisu kriminalizovani u zemlji u kojoj su počinjeni.

225. Stav 1. (e.) primjenjuje se na osobe koji imaju svoje uobičajeno prebivalište na teritoriji Članice. On utvrđuje da će Članice utvrditi jurisdikciju u istrazi djela počinjenih u inostranstvu od strane osoba koje imaju prebivalište na njihovoj teritoriji te tako doprinosi kažnjavanju takvih djela nasilja počinjenih u inostranstvu. Član 78, stav 2. o zadržavanju prava omogućuje Članicama da ne implementiraju takvu jurisdikciju ili da je implementiraju samo u određenim slučajevima ili uslovima.

226. Stav 2. povezan je s državljanstvom ili statusom rezidenta žrtve. Temelji se na premisi da se pojedinačni interesi nacionalnih žrtava preklapaju s opštim interesom države da procesuiru krivična djela počinjena nad njenim državljanima ili rezidentima. Stoga, ako je državljanin ili osoba s prebivalištem žrtva prestupa u inostranstvu, Članica će uložiti napore da uspostavi jurisdikciju kako bi započela postupak. Međutim, Članicama nije nametnuta obaveza, što se vidi iz izraza “uložiti napore”.

227. Stav 3. predstavlja važan element dodate vrijednosti ove Konvencije i velik korak naprijed u zaštiti žrtava. Odredba uklanja, u vezi s najtežim prestupima Konvencije, uobičajeno pravilo dvostrukog kriminaliteta kad djela moraju biti krivična djela na mjestu na kojem su počinjena. Cilj je borba protiv određenih vrsta nasilja nad ženama koje mogu biti – ili najčešće jesu – počinjene izvan teritorije primjene ove Konvencije, kao što su prisilni brak, sakaćenje ženskih genitalija,

prisilni pobačaj i prisilna sterilizacija. Stoga, ovaj stav primjenjuje se isključivo na prestupe definisane u članu 36. (seksualno nasilje uključujući silovanje), članu 37. (prisilni brak), članu 38. (sakaćenje ženskih genitalija) te članu 39. (prisilni pobačaj i prisilna sterilizacija) i koji su počinjeni od strane državljana dotične Članice. Član 78., stav 2. o zadržavanju prava omogućuje Članicama da ne implementiraju ovu

jurisdikciju ili da je implementiraju samo u posebnim slučajevima ili uslovima.

228. U stavu 4. priređivači Nacrta željeli su da zabrane podređivanje početka postupka za najteža djela u zemlji državljanstva ili prebivališta uslovima koji obično zahtijevaju tužbu žrtve ili dostavu informacija od strane vlasti države u kojoj se prestup dogodio. Cilj ove odredbe jeste da olakša procesuiranje prestupa počinjenih u inostranstvu. Budući da neke zemlje ne posjeduju potrebnu volju ili resurse za sprovođenje istraga određenih oblika nasilja nad ženama i porodičnog nasilja, zahtjev za tužbu žrtve ili podnošenje optužnice od strane relevantnih vlasti često predstavlja prepreku procesuiranju. Ovaj stav primjenjuje se isključivo na prestupe definisane u članu 36. (seksualno nasilje, uključujući silovanje), članu 37. (prisilni brak), članu 38. (sakaćenje ženskih genitalija) te članu 39. (prisilni pobačaj i prisilna sterilizacija) i koji su počinjeni od strane državljana dotične Članice. Član 78, stav 2. o zadržavanju prava omogućuje Članicama da ne implementiraju ovu jurisdikciju ili da je implementiraju samo u posebnim slučajevima ili uslovima.

229. Stav 5. odnosi se na načelo aut dedere aut judicare (izručiti ili procesuirati). Jurisdikcija uspostavljena na temelju stava 5. neophodna je kako bi se osiguralo da Članice koje odbiju da izruče državljanina umjesto toga imaju zakonsku mogućnost provesti istragu i postupak u državi ako to od njih zatraži Članica koja je tražila izručenje pod uslovima relevantnih međunarodnih instrumenata. Stav 4. ne sprječava Članice da uspostave jurisdikciju jedino ako je prestup kažnjiv na teritoriji gdje je počinjen ili ako je prestup počinjen izvan teritorijalne jurisdikcije bilo koje države.

230. Može se dogoditi da u nekim slučajevima nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije više od jedne Članice imaju jurisdikciju nad nekim ili svim učesnicima u prestupu. Na primjer, žena može biti navedena na teritoriji druge zemlje i prisiljena na brak protiv svoje volje. Kako bi se izbjeglo udvostručavanje postupka i nepotrebna neugodnost za žrtve i svjedoke ili kako bi se na drugi način olakšala učinkovitost ili pravednost postupka, od uključenih Članica se, u skladu sa stavom 6, traži da se konsultuju kako bi odredile odgovarajuće mjesto za procesuiranje. U

nekim slučajevima biće najučinkovitije da izaberu jedno mjesto za procesuiranje; u drugim slučajevima može biti najbolje da jedna zemlja procesuirane neke navodne počinitelje, a jedna ili više drugih zemalja procesuiraju druge. Bilo koja metoda dopuštena je ovim stavom. Konačno, obaveza konsultovanja nije apsolutna; konsultacije treba da se održe “kad je to primjereno”. Tako, na primjer, ako jedna od Članica zna da konsultacije nisu potrebne (npr. primila je potvrdu da druga Članica ne planira reagovati) ili ako Članica smatra da konsultacije mogu imati negativan učinak na njenu istragu ili postupak, može odložiti ili odbiti konsultacije.

231. Osnove jurisdikcije navedene u stavu 1. ovog člana nisu isključive. Stav 7. dopušta Članicama da uspostave druge vrste krivične jurisdikcije u skladu sa svojim unutrašnjim pravom. 73

Član 45. – sankcije i mjere

232. Ovaj član usko je povezan s članovima 33. do 41. koji definišu razne prestupe koje treba učiniti kažnjivim prema krivičnom zakonu. Međutim, primjenjuje se na sve vrste sankcija, bez obzira jesu li krivičnog karaktera ili ne. U skladu s obavezama koje nameću ovi članovi, član 45. zahtijeva od Članica da usklade svoje djelovanje s težinom prestupa i usvoje sankcije koje su “učinkovite, razmjerne i odvrćaju od počinjenja djela”. To uključuje osiguravanje zatvorskih kazni koje mogu dovesti do izručenja kad je primjereno. Priređivači Nacrta su odlučili prepustiti Članicama da odluče o vrsti prestupa koji su utvrđeni u skladu s Konvencijom koji zaslužuju zatvorsku kaznu. Potrebno je napomenuti da, prema članu 2. Evropske konvencije o izručenju (ets br. 24), izručenje treba osigurati u vezi s prestupima koji su kažnjivi prema zakonima Članice koja zahtijeva i od koje se zahtijeva izručenje oduzimanjem slobode prema nalogu za pritvor u maksimalnom razdoblju od najmanje jedne godine ili težom sankcijom.

233. Dalje, stav 2. osigurava druge mjere koje se mogu preduzeti u vezi s počiniteljima. Odredba navodi dva primjera: praćenje ili nadzor osuđenih osoba i oduzimanje roditeljskih prava, ako se najbolji interes djeteta, što može uključivati sigurnost žrtve, ne može osigurati na neki

drugi način. Referenca na “najbolji interes djeteta” u drugom primjeru u skladu je s odlukom Evropskog suda za ljudska prava u presudi Zaunegger protiv Njemačke od 3. decembra 2009. godine, u kojoj se navodi da se u većini zemalja članica “odluke vezane za dodjelu starateljstva moraju temeljiti na najboljem interesu djeteta” (§60). Posebno, mjere preduzete u vezi s roditeljskim pravima nikad ne smiju voditi do ugrožavanja ili uzrokovanja štete djetetu. Iako su dodjela roditeljskih prava i kontakt s djetetom često povezana pitanja, priređivači Nacrta imali su na umu da neke Članice mogu ta pitanja razlikovati u unutrašnjem pravu te tako roditelju dopustiti kontakt s djetetom bez dodjele roditeljskih prava. Posebno u slučajevima porodičnog nasilja nad jednim roditeljem kojem je dijete svjedok, nastavak kontakta s roditeljem zlostavljačem ne može biti u najboljem interesu djeteta. Osiguravanje kontakta s roditeljem zlostavljačem može imati ne samo negativan uticaj na dijete, nego može predstavljati ozbiljan rizik sigurnosti za žrtvu zlostavljača, budući da često počinitelju daje razlog za kontaktiranje ili viđanje žrtve i ne može biti u skladu s izdatim nalogom zabrane pristupa ili nalogom za udaljavanje. Važno je osigurati da su sve preduzete zakonske mjere za zaštitu žrtava dosljedne te da nisu suprotne zakonskim mjerama preduzetima u drugim kontekstima.

Član 46. – otežavajuće okolnosti

234. Član 46. zahtijeva od Članica da osiguraju da se okolnosti navedene u podstavcima a.– i. mogu uzeti u obzir kao otežavajuće okolnosti u određivanju kazne za prestupe utvrđene ovom Konvencijom. Te okolnosti ne smiju već biti sastavni dio elemenata prestupa. Ovo načelo primjenjuje se u slučajevima kad otežavajuće okolnosti već čine sastavni dio elemenata prestupa u unutrašnjem pravu Članice.

235. Korištenjem fraze “mogu se uzeti u obzir” priređivači Nacrta željeli su da naglase da Konvencija Članicama nameće obavezu da osiguraju da sudije te otežavajuće okolnosti mogu uzeti u obzir pri izricanju kazne počiniteljima, iako sudije nemaju obavezu da ih primijene. Dalje, namjera reference “u skladu s relevantnim odredbama unutrašnjeg prava” jeste da odrazi činjenicu da različiti pravni sistemi u Evropi imaju

različite pristupe otežavajućim okolnostima te stoga dopušta Članicama da zadrže neke od svojih pravnih koncepata. To omogućuje fleksibilnost Članicama u implementaciji ove odredbe bez da ih osobito obavezuje da modifikuju svoja načela povezana s primjenom sankcija u sistemima krivičnih zakona.

236. Prva od otežavajućih okolnosti, tačka a, jeste kad je prestup počinjen nad bivšim ili sadašnjim bračnim ili vanbračnim partnerom kako ih priznaju unutrašnji zakoni, od strane člana porodice, osobe koja živi u istom domaćinstvu sa žrtvom ili osobe koja je zloupotrijebila svoj autoritet. To se može odnositi na razne situacije kada je prestup počinjen od strane bivšeg ili sadašnjeg bračnog ili vanbračnog partnera kako ih prizna unutrašnje pravo. Takođe uključuje članove porodice žrtve, kao što su roditelji i djedovi ili bake te djecu ili osobe koje imaju porodično zavisian odnos sa žrtvom. Osoba koja živi u istom domaćinstvu sa žrtvom odnosi se na osobe koje žive u istom domaćinstvu, a nisu članovi porodice. Osoba koja ima autoritet odnosi se na bilo koga ko je u položaju nadređenosti nad žrtvom, uključujući na primjer učitelje ili poslodavce. Uobičajeni element ovih slučajeva jeste položaj povjerenja koje se obično povezuje s takvim odnosom te specifična emocionalna šteta koja se može pojaviti zbog zloupotrebe tog povjerenja pri činjenju prestupa u takvom odnosu. U ovom stavu referenca na "partnere kako ih priznaje unutrašnje pravo" znači da je, kao minimum, potrebno obuhvatiti bivše ili sadašnje partnere u skladu s uslovima navedenima u unutrašnjim zakonima, imajući na umu da su intimnost i povjerenje povezani s odnosom ono što čini otežavajuću okolnost.

237. Druga otežavajuća okolnost, tačka b, tiče se prestupa koji se ponovo čine. To se odnosi na bilo koji prestup utvrđen Konvencijom kao i na bilo koji povezani prestup počinjen od strane istog počinitelja više od jednom tokom određenog vremenskog perioda. Priređivači Nacrta stoga su odlučili da posebno naglase razoran učinak na žrtvu koja je ponovo izložena istoj vrsti krivičnog djela. To je često slučaj u situacijama porodičnog nasilja, što je nadahnulo priređivače Nacrta da zahtijevaju mogućnost povećanih sudskih kazni. Važno je napomenuti da se činjenice prestupa sličnog karaktera koje su dovele do osude istog

počinitelja ne mogu smatrati ponovljenim djelom navedenim u tački b, nego čine zasebnu otežavajuću okolnost iz tačke i.

238. Treća otežavajuća okolnost, tačka c., odnosi se na prestupe počinjene nad osobom izloženom zbog posebnih okolnosti (pogledati stav 87. za spisak mogućih izloženih osoba).

239. Četvrta otežavajuća okolnost, tačka d, pokriva prestupe počinjene nad djetetom ili u prisutnosti djeteta, što samo po sebi predstavlja oblik viktimizacije djeteta. Priređivači Nacrta željeli su da naglase naročito kažnjivo ponašanje ako se bilo koji od prestupa utvrđenih ovom Konvencijom počini nad djetetom.

240. Peta otežavajuća okolnost, tačka e, jeste kad je prestup počinjen od strane dvije ili više osoba koje zajedno djeluju. To upućuje na kolektivno djelo počinjeno od strane dvoje ili više ljudi.

241. Šesta otežavajuća okolnost, tačka f, odnosi se na prestupe kojima su prethodile ili koji su bili praćeni ekstremnim stepenima nasilja. To se odnosi na činove fizičkog nasilja koje je izuzetno velikog intenziteta i predstavlja rizik za život žrtve.

242. Sedma otežavajuća okolnost, tačka g, odnosi se na korištenje ili prijetnju oružjem. Uključujući ovo, priređivači Nacrta naglašavaju posebno kažnjivo ponašanje korištenja oružja, budući da ono može uzrokovati teško nasilje, uključujući i smrt žrtve.

243. Osmo otežavajuća okolnost, tačka h, jeste kad je prestup rezultirao teškom fizičkom ili psihološkom štetom za žrtvu. To upućuje na prestupe koji uzrokuju tešku fizičku ili psihološku patnju, posebno dugoročne zdravstvene posljedice za žrtvu.

244. Posljednja otežavajuća okolnost, tačka i, jeste kad je počinitelj prethodno bio osuđen za prestupe sličnog karaktera. Uključujući ovo, priređivači Nacrta skrenuli su pažnju na poseban rizik od ponavljanja djela za mnoge prestupe koje pokriva ova Konvencija, posebno porodično nasilje.

Član 47. – presude treće članice

245. Neki od prestupa utvrđenih u skladu s ovom Konvencijom mogu imati transnacionalnu dimenziju ili ih mogu počiniti počinitelji kojima je suđeno i koji su osuđeni u drugoj zemlji ili u nekoliko zemalja. Na domaćem nivou, mnogi pravni sistemi mogu donijeti različite, često oštrije, kazne ukoliko je počinitelj bio prije osuđivan. Uopšteno, samo presude koje donesu nacionalni sudovi računaju se kao prethodne osude. Tradicionalno, osude stranih sudova ne uzimaju se nužno u obzir zbog toga što se smatra da je krivični zakon nacionalna stvar i da mogu postojati razlike u nacionalnim zakonima te zbog određenog stepena sumnje u odluke stranih sudova.

246. Takvi argumenti su danas manje snažni zato što internacionalizacija standarda krivičnog zakona – kao rezultat internacionalizacije zločina – ima tendenciju usklađivanja zakona u različitim zemljama. Uz to, u periodu od nekoliko decenija države su prihvatile instrumente poput echr-a čija je implementacija pomogla izgradnji čvrstog temelja zajedničkih garancija koji podstiče veće povjerenje u pravne sisteme svih zemalja koje sarađuju.

247. Načelo međunarodnog recidivizma utvrđeno je u brojnim međunarodnim pravnim instrumentima. Prema članu 36(2)(iii) Njujorške konvencije od 30. marta 1961. godine o opojnim drogama, na primjer, strane osude moraju se uzeti u obzir u svrhu utvrđivanja recidivizma, zavisno od ustavnih odredbi, pravnog sistema i nacionalnog zakona svake pojedine Članice. Prema članu 1. Okvirne odluke Savjeta od 6. decembra 2001. kojom se mijenja i dopunjuje Okvirna odluka 2000/383/jha o povećanju zaštite krivičnim i drugim sankcijama protiv krivotvorenja vezano za uvođenje eura, zemlje članice Evropske unije moraju prepoznati da konačne odluke donesene u drugoj zemlji članici o krivotvorenju valute predstavljaju ponavljanje kriminaliteta.

248. Ostaje činjenica da na međunarodnom nivou postoji standardni koncept recidivizma te da zakoni u nekim zemljama uopšte ne uključuju taj koncept. Činjenica da se strane osude ne uvode uvijek u suđenje u

svrhu izricanja kazne dodatna je praktična poteškoća. Međutim, član 3. Okvirne Odluke Savjeta 2008/675/jha o uzimanju u obzir osuda u zemljama članicama Evropske unije u toku krivičnih postupaka, najprije utvrđuje u opštem smislu – bez ograničavanja na određene prestupe – obavezu uzimanja u obzir prethodne osude donesene u drugoj zemlji (članici).

249. Stoga, član 47. pruža mogućnost uzimanja u obzir konačnih osuda donesenih u drugim Članicama u donošenju kazni. Da bi bio u skladu s odredbom, Članice trebaju da osiguraju u svojim zakonima da prethodne osude koje su donijeli strani sudovi rezultiraju oštrijim kaznama ukoliko su poznate nadležnim vlastima. One takođe mogu osigurati da, unutar svojih opštih ovlašćenja procjenjivanja okolnosti pojedinaca u određivanju kazne, sudovi uzmu u obzir te osude. Ta mogućnost takođe treba da uključuje načelo da se prema počinitelju ne smiju odnositi s manje naklonosti nego što bi se odnosili da je prethodna osuda bila nacionalna.

250. Ova odredba ne nameće nikakvu pozitivnu obavezu sudovima i organima za procesuiranje da preduzmu mjere kako bi utvrdili jesu li osobe koje se procesuiraju primile konačne osude od sudova druge Članice. Potrebno je ipak naglasiti da, prema članu 13. Evropske konvencije o uzajamnoj pomoći u krivičnim predmetima (ets br. 30), pravne vlasti članice mogu tražiti djelove i informacije u vezi sa sudskim spisima od druge Članice ukoliko je to potrebno u krivičnom predmetu.

Član 48. – zabrana obaveznih alternativnih procesa rješavanja sporova ili kažnjavanja

251. Domaći zakoni mnogih zemalja članica Savjeta Evrope osiguravaju alternativne procese rješavanja sporova ili kažnjavanja – u krivičnim i građanskim zakonima. Naročito u porodičnim zakonima, metode rješavanja sporova koje su alternative sudskim odlukama smatraju se boljim za porodične odnose te se smatra da rezultiraju trajnijim rješenjem sporova. U nekim pravnim sistemima, alternativni procesi rješavanja sporova ili kažnjavanja kao što su medijacija ili mirenje koriste se i u krivičnom zakonu.

252. Iako priređivači Nacrta ne dovode u pitanje prednosti tih alternativnih metoda prisutnih u mnogim krivičnim i građanskim slučajevima, žele da naglase negativne učinke koje mogu imati u slučajevima nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije, naročito ukoliko je sudjelovanje u takvim alternativnim metodama rješavanja sporova obavezno i zamjenjuje sudske postupke sa suočavanjem strana. Žrtve takvog nasilja ne mogu nikada ući u alternativne procese rješavanja sporova na jednakom nivou kao počinitelj. U prirodi je takvih prestupa da takve žrtve gotovo uvijek imaju osjećaj srama, nemoći i ranjivosti nakon takvih događaja, a počinitelj uživa u osjećaju moći i dominacije. Kako bi se izbjegla reprivatizacija porodičnog nasilja nad ženama i kako bi se omogućilo žrtvama da potraže pravdu, dužnost je države da pruži pristup sudskim postupcima sa suočavanjem strana kojima predsjedaju neutralni sudija i koji se sprovode na temelju nacionalnih zakona koji su na snazi. Posljedično, stav 1. traži od Članica da zabrane u domaćim krivičnim i građanskim zakonima obavezno sudjelovanje u alternativnim procesima rješavanja sporova.

253. Stav 2. ovog člana ima za cilj sprječavanje drugih nenamjeranih posljedica koje pravne mjere mogu imati za žrtvu. Mnogi počinitelji prestupa utvrđenih Konvencijom članovi su porodice žrtve. Štaviše, oni su često jedini koji zarađuju u porodici te stoga jedini izvor vjerovatno ograničenog/malog porodičnog prihoda. Ako se počinitelju odredi plaćanje novčane kazne, to će uticati na porodični prihod ili njegovu mogućnost plaćanja alimentacije i može rezultirati teškom finansijskom situacijom za žrtvu. Takva mjera može stoga indirektno kazniti žrtvu. Ova odredba stoga traži od Članica da osiguraju da nijedna kazna koju počinitelj treba platiti ne smije indirektno dovesti do finansijskih poteškoća za žrtvu. Važno je naglasiti da to nije u neskladu s nezavisnošću sudstva i individualnim pristupom sankcijama.

Poglavlje VI.

Istraga, krivično gonjenje, proceduralno pravo i zaštitne mjere

254. Ovo poglavlje sadrži različite odredbe koje pokrivaju širok raspon pitanja vezanih za istrage, procesuiranje, proceduralno pravo i zaštitne mjere protiv svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije kako bi se osnažila prava i obaveze navedene u prethodnim poglavljima Konvencije.

Član 49. – opšte obaveze

255. Priredivači Nacrta željeli su da spriječe da se slučajevima nasilja nad ženama i porodičnog nasilja pridaje nizak prioritet u istragama i sudskim postupcima, što znatno doprinosi osjećaju nekažnjivosti među počiniteljima te je doprinijelo zadržavanju visokog stepena prihvatljivosti takvog nasilja. Kako bi se postigao taj cilj, stav 1. zadaje obavezu osiguravanja da se bez nepotrebnog odlaganja sprovode istrage i sudski postupci povezani sa svim oblicima nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. To će pomoći osiguravanju vitalnih dokaza, povećanju stope osuda te tome da se stane na kraj osjećaju nekažnjivosti. Važno je naglasiti da, iako je osiguravanje brzih istraga i postupaka ključno, jednako je važno poštovanje prava žrtava tokom tih faza. Stav 1. stoga traži od Članica da izbjegavaju, u najvećoj mogućoj mjeri, pogoršavanje loših iskustava žrtava tokom istraga i sudskih postupaka te da im pruže pomoć tokom krivičnih postupaka.

256. Stav 2. dopunjuje tu obavezu utvrđivanjem obaveze osiguravanja da se istrage i procesuiranja svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije izvode na učinkovit način. To znači, na primjer, utvrđivanje relevantnih činjenica, intervjuisanje svih dostupnih svjedoka te sprovođenje forenzičkih vještačenja temeljenih na multidisciplinarnom pristupu i korištenjem najnovije kriminalističke metodologije istraživanja kako bi se osigurala sveobuhvatna analiza slučaja. Priredivači Nacrta smatrali su da je važno naglasiti kao dio ove obaveze potrebu da se osigura da se sve istrage i procedure sprovode u skladu s temeljnim načelima ljudskih prava i da poštuju rodno razumijevanje nasilja. Naročito, to znači da sve mjere koje se preduzimaju u implementaciji ove odredbe ne narušavaju pravo na odbranu i zahtjeve za pravičnim i nepristrasnim suđenjem, u skladu s članom 6. echr-a.

Član 50. – neposredni odgovor, prevencija i zaštita

257. Stav 1. traži od tijela za sprovođenje zakona da brzo i prikladno reaguju nudeći odgovarajuću i neposrednu zaštitu žrtvama, a stav 2. poziva ih na brzo i prikladno djelovanje u sprječavanju i zaštiti od svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije, uključujući i korištenje preventivnih operativnih mjera i prikupljanje dokaza.

258. Poštovanje ove obaveze uključuje, na primjer, sljedeće:

- pravo da tijela odgovorna za sprovođenje zakona uđu u prostorije u kojima se nalazi osoba izložena riziku;
- tretman i savjetovanje žrtava od strane odgovornih tijela za sprovođenje zakona na odgovarajući način;
- saslušanje žrtava bez odlaganja od strane posebno obučenog, kada je moguće ženskog, osoblja u prostorijama koje su takve da se može stvoriti odnos povjerenja između žrtve i službenika za sprovođenje zakona; te
- osiguravanje odgovarajućeg broja službenika za sprovođenje zakona, uključujući i one na višim nivoima odgovornosti.

259. Potrebno je preduzeti učinkovite mjere za sprječavanje najgorih oblika nasilja poput ubistava ili pokušaja ubistava. Svaki takav slučaj potrebno je pažljivo analizirati kako bi se uočili svi mogući propusti zaštite u pogledu poboljšanja i daljeg razvoja preventivnih mjera.

Član 51. – procjena rizika i upravljanje rizikom

260. Briga za sigurnost žrtve mora biti u središtu svake intervencije u slučajevima svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. Ovaj član stoga utvrđuje obavezu osiguravanja da sve mjerodavne vlasti, neograničavajući se samo na policiju, učinkovito procijene i razrade plan za upravljanje sigurnosnim rizicima s kojima se određena žrtva suočava u svakom pojedinom slučaju, prema standardizovanoj proceduri te u međusobnoj saradnji i koordinaciji. Mnogi počinitelji prijete svojim žrtvama teškim nasiljem, uključujući i smrću, te su podvrgavali svoje žrtve teškom nasilju i u prošlosti. Stoga je ključno da svaka procjena rizika i upravljanje rizikom uzme u obzir vjerovatnost ponavljanja nasilja,

naročito smrtonosnog nasilja te da se na odgovarajući način procijeni ozbiljnost situacije.

261. Svrha ove odredbe jest osiguravanje stvaranja učinkovite međuresorne mreže stručnjaka s ciljem zaštite visokorizičnih žrtava. Procjena rizika se stoga mora sprovesti, u pogledu upravljanja utvrđenim rizicima, izradom sigurnosnog plana za dotičnu žrtvu kako bi se osigurala koordinisana zaštita i podrška ukoliko je to potrebno.

262. Međutim, važno je osigurati da sve mjere koje se preduzimaju pri procjenjivanju i upravljanju rizikom daljeg nasilja uvijek omogućavaju poštovanje prava okrivljenika. Istovremeno, izuzetno je važno da takve mjere ne pojačavaju štetu koju su iskusile žrtve i da istrage te sudski postupci ne dovode do sekundarne viktimizacije.

263. Stav 2. proširuje obavezu osiguravanja da procjene rizika koje se spominju u prvom stavu ovog člana uzmu u obzir pouzdane informacije o posjedovanju vatrenog oružja počinitelja. Posjedovanje vatrenog oružja počinitelja ne samo da predstavlja snažno sredstvo kontrole nad žrtvama, već povećava i rizik ubistva. Ovo je posebno slučaj u postkonfliktnim situacijama ili u zemljama s tradicijom posjedovanja vatrenog oružja, što može omogućiti počiniteljima lakši pristup tom oružju. Međutim, vrlo ozbiljni slučajevi nasilja nad ženama i porodičnog nasilja uz korištenje vatrenog oružja počinjeni su i u drugim zemljama. Zbog toga su priređivači Nacrta smatrali kako je ključno Članicama nametnuti obavezu osiguravanja da sve procjene rizika s kojim se žrtva suočava u svim fazama istrage i primjeni zaštitnih mjera sistemski treba uzimati u obzir posjeduje li počinitelj legalno ili ilegalno vatreno oružje ili mu ima pristup kako bi se osigurala sigurnost žrtava. Na primjer, pri izdavanju hitnog naloga za udaljavanje, naloga zabrane prilaska ili naloga za zaštitu te pri određivanju kazne nakon krivičnih osuda za bilo koji oblik nasilja koji pokriva ova Konvencija, Članice mogu prihvatiti, unutar svojih domaćih pravnih sistema, takve mjere koje bi bile nužne za neposrednu konfiskaciju vatrenog oružja i municije. Uz to, kako bi se obuhvatile sve vrste oružja koje se mogu koristiti u slučajevima teškog nasilja, naročito borbeni noževi, Članice se podstiču da uzmu u obzir, koliko je moguće, posjedovanje ili pristup takvom oružju.

Član 52. – hitne mjere zaštite

264. U situacijama neposredne opasnosti, najučinkovitiji način osiguravanja sigurnosti žrtvi porodičnog nasilja jeste fizičko udaljavanje žrtve i počinitelja. U mnogim slučajevima, to zahtijeva da jedno od njih mora otići, na određeno vrijeme, iz zajedničkog mjesta stanovanja ili da počinitelj mora napustiti mjesto stanovanja žrtve. Umjesto da se teret užurbanog traženja sigurnosti u skloništu ili negdje drugo stavi na žrtvu, koja često ima djecu koja zavise od nje, često uz vrlo malo ličnih kontakata i na neodređeno vrijeme, priređivači Nacrta smatrali su da je važno osigurati udaljavanje počinitelja kako bi se žrtvi omogućilo da ostane u svom domu. Stoga ova odredba utvrđuje obavezu davanja ovlašćenja nadležnim organima da izdaju nalog počinitelju porodičnog nasilja da napusti mjesto stanovanja žrtve te da se njemu ili njoj zabrani povratak ili kontakt sa žrtvom. Neposrednu opasnost moraju procijeniti mjerodavne vlasti. Priređivači Nacrta odlučili su da ostave mogućnost Članicama da same odluče o dužini trajanja takvog naloga, ali bi taj period trebalo da bude dovoljan da se pruži učinkovita zaštita žrtvi. Postojeći primjeri takvih naloga u zemljama članicama Savjeta Evrope variraju od 10 dana do četiri sedmice, sa ili bez mogućnosti obnove. Jednako tako, priređivači Nacrta odlučili su da prepuste Članicama da prepoznaju i osnaže, u skladu sa svojim nacionalnim pravnim i ustavnim sistemima, vlasti koje bi bile nadležne za izdavanje takvih naloga i proceduru koja se primjenjuje.

265. Termin “neposredna opasnost” odnosi se na sve situacije porodičnog nasilja u kojima prijete šteta ili se već dogodila ili će se vjerovatno ponovno dogoditi.

266. Na kraju, odredba traži od Članica da osiguraju da sve mjere preduzete u njenoj implementaciji dužnu pažnju poklone sigurnosti žrtve ili osobe izložene riziku. To pokazuje zaštitnu prirodu ove mjere.

Član 53. – mjere zabrane prilaska odnosno zaštite

267. Ova odredba određuje obavezu osiguravanja da nacionalna zakonodavstva omoguće naloge zabrane prilaska i/li naloge za zaštitu za

žrtve svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. Štaviše, ona utvrđuje niz kriterijuma za takve naloge kako bi se osiguralo da služe u svrhu postizanja sigurnosti od daljih djela nasilja.

268. Iako se ova odredba odnosi na naloge zabrane prilaska "ili" naloge za zaštitu, priređivači Nacrta imali su na umu da nacionalna zakonodavstva određenih Članica mogu osigurati kombinovani oblik naloga zabrane pristupa i naloga za zaštitu. Nalozi zabrane pristupa ili nalozi za zaštitu mogu se smatrati komplementarnim kratkotrajnim hitnim nalogima za udaljavanje. Svrha im je da se postigne brz pravni lijek za zaštitu osoba izloženih riziku od bilo kojeg oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije tako što zabranjuju, udaljavaju ili zahtijevaju određeno ponašanje počinitelja. Ovaj široki raspon mjera koje pokrivaju takvi nalozi znači da postoje pod različitim imenima poput naloga zabrane prilaska, naloga za udaljavanje, naloga za iseljenje, naloga za zaštitu ili zabrane. Usprkos ovim razlikama, imaju istu svrhu: sprječavanje počinjenja nasilja i zaštitu žrtve. U svrhu ove Konvencije, priređivači Nacrta odlučili su da koriste termine nalog zabrane prilaska i nalog za zaštitu kao opšte kategorije.

269. Priređivači Nacrta odlučili su da prepuste Članicama da same izaberu primjeren pravni režim prema kojem se takvi nalozi mogu izdati. Jesu li nalozi zabrane pristupa ili nalozi za zaštitu utemeljeni u građanskom zakonu, zakonu o krivičnom postupku ili administrativnom zakonu ili u svima, zavisice o nacionalnom pravnom sistemu i iznad svega o nužnosti učinkovite zaštite žrtava.

270. Stav 2. sadržava brojne odrednice za nalog zabrane pristupa i nalog za zaštitu. Prva odrednica zahtijeva da ti nalozi nude hitnu zaštitu i da budu dostupni bez nepotrebnog finansijskog ili administrativnog tereta za žrtvu. To znači da svaki nalog treba odmah nakon izdavanja da stupi na snagu bez dugotrajnih sudskih postupaka. Svi sudski troškovi za tužitelja, najvjerojatnije žrtvu, neće predstavljati nepotreban finansijski teret koji bi mogao spriječiti žrtvu od prijave. Istovremeno, svi postupci za predaju zahtjeva za nalog zabrane pristupa ili nalog za zaštitu neće predstavljati nepremostive prepreke za žrtve.

271. Druga odrednica poziva da se nalog izda na određeno ili utvrđeno vrijeme ili dok se ne promijeni ili ukine. Ovo proizlazi iz načela pravne određenosti koje traži da trajanje pravne mjere mora biti jasno naznačeno. Dalje, prestaće da važi ako se promijeni ili ukine od strane sudije ili nadležnog službenika.

272. Treća odrednica zahtijeva od Članica da osiguraju da se u određenim slučajevima ti nalozi mogu izdati, kad je potrebno, na ex parte osnovi s hitnim učinkom. To znači da bi sudija ili drugi nadležni službenik imao ovlaštenje da izda privremeni nalog zabrane prilaska ili nalog za zaštitu na temelju zahtjeva samo jedne strane. Potrebno je naglasiti da, u skladu s opštim obavezama navedenima u članu 49. (2) ove Konvencije, izdavanje takvih naloga ne smije narušiti prava na odbranu i zahtjeve za pravičnim i nepristrasnim suđenjem, u skladu s članom 6. echr-a. To najprije znači da osoba protiv koje je takav nalog izdat treba da ima pravo na žalbu mjerodavnim vlastima i prema odgovarajućim internim procedurama.

273. Četvrta odrednica traži osiguravanje mogućnosti žrtvama da pribave nalog zabrane prilaska ili nalog za zaštitu bilo da žele ili ne žele pokrenuti druge pravne postupke. Na primjer, onamo gdje takvi nalozi postoje, istraživanja su pokazala da mnoge žrtve koje žele da predaju zahtjev za nalog zabrane prilaska ili nalog za zaštitu nisu spremne da podnesu krivične prijave (koje bi dovele do krivične istrage i vjerojatno do krivičnog postupka) protiv počinitelja. Predaja zahtjeva za nalog zabrane pristupa ili nalog za zaštitu stoga neće zavisiti od pokretanja krivičnog postupka protiv istog počinitelja. Slično tome, ne smije biti zavisna od brakorazvodnog postupka itd. Istovremeno, činjenica da su pokrenuti krivični ili građanski postupci koji se tiču istog skupa činjenica protiv istog počinitelja neće spriječiti izdavanje naloga zabrane pristupa ili naloga za zaštitu. To međutim, ne isključuje pravo Članica da uključe u nacionalno zakonodavstvo da nakon primanja zahtjeva za izdavanje naloga zabrane prilaska ili naloga za zaštitu mogu pokrenuti krivični postupak.

274. Peta odrednica traži od Članica da preduzmu mjere kako bi osigurale da postojanje naloga zabrane prilaska ili naloga za zaštitu može biti uvedeno i u druge sudske postupke protiv istog počinitelja. Cilj

ove odredbe jeste da takav nalog koji je izdat protiv počinitelja bude poznat sudiji koji sprovodi sudski postupak protiv iste osobe.

275. Stav 3. ima za cilj da osigura poštovanje naloga zabrane prilaska i naloga za zaštitu zahtijevajući sankcije koje su "učinkovite, razmjerne i odvraćaju od činjenja djela" za svako nepoštovanje takvih naloga. Te sankcije mogu biti krivičnopravne ili druge pravne prirode te mogu uključivati zatvorske kazne, novčane kazne ili bilo koje druge zakonske sankcije koje su učinkovite, razmjerne i odvraćaju od činjenja djela.

276. Na kraju, budući da utvrđivanje istine u slučajevima porodičnog nasilja može ponekad biti složeno, Članice mogu razmotriti ograničavanje mogućnosti da suparnik ili počinitelj spriječi pokušaje žrtve da potraži zaštitu preduzimanjem potrebnih mjera da osiguraju da se, u slučajevima porodičnog nasilja, nalozi zabrane prilaska i nalozi za zaštitu kako su navedeni u stavu 1. ne mogu međusobno izdati i protiv žrtve i počinitelja. Takođe, Članice trebaju da razmotre u svojim nacionalnim zakonodavstvima zabranu bilo kakvog provokativnog ponašanja vezanog za pravo na podnošenje zahtjeva za izdavanje naloga zabrane prilaska ili naloga za zaštitu. Takvi koncepti dopuštaju tumačenja koja se mogu zloupotrijebiti i usmjeriti na diskreditovanje žrtve te ih je potrebno izbaciti iz nacionalnih zakona o nasilju. Na kraju, Članice mogu takođe razmotriti i preduzimanje mjera za osiguravanje da predaja zahtjeva za izdavanje naloga zabrane prilaska ili naloga za zaštitu kao što su navedeni u stavu 1. nije ograničena na žrtve. Te mjere od posebne su važnosti kad je riječ o pravno nesposobnim žrtvama, kao i o izloženim žrtvama koje mogu biti nevoljne da podnesu zahtjev za izdavanje naloga zabrane prilaska ili naloga za zaštitu zbog straha ili emocionalnog nemira i vezanosti.

Član 54. – istrage i dokazi

277. U sudskim postupcima dokazi koji se odnose na seksualnu istoriju i seksualno ponašanje žrtve ponekad se mogu iskoristiti kako bi se diskreditovali dokazi koje iznosi žrtva. Odbrana ponekad iznosi dokaze o istoriji seksualnog ponašanja kako bi dovela u pitanje poštovanje, kredibilitet te nedostatak pristanka žrtve. To se naročito odnosi na slučajeve seksualnog nasilja, uključujući silovanje.

Predstavljanje ove vrste dokaza može osnažiti održavanje štetnih stereotipa o žrtvama kao promiskuitetnih te, u određenoj mjeri, amoralnih i nedostojnih zaštite koje im nude građanski i krivični zakoni. To de facto može dovesti do neravnopravnosti, budući da će se žrtvama, koje su u većini slučajeva žene, češće pružiti takva zaštita ako se smatra da su dostojne poštovanja.

278. Priređivači Nacrta smatrali su da je ključno naglasiti da se žrtvino prethodno seksualno ponašanje ne smije smatrati izgovorom za djela nasilja nad ženama i porodičnog nasilja te na taj način oprostiti počinitelju ili smanjiti njegovu odgovornost. Međutim, bili su svjesni činjenice da je u nekim Članicama Konvencije prihvatljivost i razmatranje dokaza unutar diskrecionih ovlašćenja sudije, a da je u drugima to izričito predodređeno pravilima zakona o krivičnom postupku. Član 54. daje obavezu Članicama da preuzmu nužne zakonske ili druge mjere kako bi osigurale da će dokazi povezani sa seksualnom historijom i seksualnim ponašanjem žrtve biti dopušteni ili razmotreni samo ukoliko su relevantni i nužni. To znači da odredba ograničava prihvatljivost takvih dokaza, i u građanskim i u krivičnim postupcima, na slučajeve gdje su relevantni za specifično pitanje na suđenju te ukoliko imaju značajnu dokaznu vrijednost. Prema tome, ne odbacuje prihvatljivost takvih dokaza. Kada sudije prihvate dokaze o prethodnoj seksualnoj historiji, potrebno ih je predstaviti tako da ne dovode do sekundarne viktimizacije. Žrtve treba da imaju pristup pravnim lijekovima bez prolaska kroz dodatnu traumu zbog svoje seksualne historije ili ponašanja.

Član 55. – postupci ex parte i ex officio

279. Svjesni naročito traumatične prirode prestupa koje pokriva ovaj član, priređivači Nacrta željeli su da umanje teret koji dugotrajne krivične istrage i postupci mogu predstavljati za žrtve, istovremeno osiguravajući dolazak počinitelja pred lice pravde. Stoga je cilj ove odredbe omogućavanje sprovođenja krivičnih istraga i postupaka bez stavljanja na žrtvu tereta pokretanja takvih postupaka i osiguravanja osude.

280. Stav 1. nameće Članicama obavezu osiguravanja da istrage u brojnim kategorijama prestupa neće “u potpunosti zavisiti” od izvještaja ili žalbi koju je podnijela žrtva i da će svi započeti postupci moći da budu nastavljeni čak iako žrtva povuče svoju izjavu ili žalbu. Priređivači Nacrta odlučili su da upotrebljavaju termin “u potpunosti zavisiti” kako bi odgovorili na proceduralne razlike u svakom pravnom sistemu, imajući na umu da je osiguravanje da su istrage ili procesuiranja prestupa navedenih u ovom članu odgovornost države i njenih vlasti. Naročito, priređivači Nacrta bili su mišljenja da nadležne vlasti moraju odmah i direktno odgovoriti na djela koja rezultiraju teškim tjelesnim povredama ili gubitkom života. Činjenica da mnoge prestupe koje pokriva ova Konvencija počine članovi porodice, intimni partneri ili osobe u neposrednoj socijalnoj okolini žrtve te da rezultiraju osjećajima srama, straha i bespomoćnosti, dovodi do niskog broja prijava te, posljedično, osuda. Stoga, vlasti za sprovođenje zakona treba da vode istrage na proaktivan način kako bi prikupile dokaze kao što su materijalni dokazi, svjedočanstva svjedoka, medicinska vještačenja itd, kako bi osigurali da se procesi mogu sprovesti čak iako žrtva povuče svoju izjavu ili žalbu barem u pogledu teških prestupa, poput fizičkog nasilja koje rezultira smrću ili tjelesnom povredom.

281. Stav 1. ovog člana otvoren je za izuzimanja u pogledu člana 35. koji se tiče manjih prestupa, u skladu s članom 78., stavom 2. ove Konvencije. Priređivači nacrta željeli su da naprave jasnu razliku između teških prestupa fizičkog nasilja koje rezultira teškim tjelesnim povredama ili gubitkom života koji bi tada bili isključeni od mogućnosti izuzimanja i drugih, manjih, prestupa fizičkog nasilja koji ne dovode do takvih posljedica. Međutim, ostavlja se Članicama da utvrde što predstavlja “manje prestupe” fizičkog nasilja.

282. U pogledu osnaživanja žrtava i podsticanja da prođu kroz krivične postupke, stav

2. traži od Članica osiguravanje da organizacije za žrtve, posebno osposobljeni savjetnici za porodično nasilje ili druge vrste službi podrške/zastupanja mogu pomoći i pružiti podršku žrtvama tokom istraga

i sudskih postupaka. Primjeri dobre prakse pokazali su da će žrtve kojima podršku pružaju ili im pomažu stručne službe za podršku tokom istraga i postupaka vjerovatnije predati žalbu i svjedočiti te da su bolje osposobljene da emocionalno podnesu zadatak aktivnog doprinošenja rezultatu postupka. Vrste službi na koje se ovaj član odnosi nisu pravne, već praktičnog/psihološkog karaktera. One uključuju psihološko/emocionalno pripremanje žrtava da izdrže svjedočenje ispred optuženog, praćenje žrtava do suda i/ili pomaganje na bilo koji drugi praktičan ili emocionalan način.

Član 56. – mjere zaštite

283. Ova odredba nadahnutu je članom 31, stavom 1. Konvencije o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja (ets br. 201). Stav 1. sadrži otvoreni popis procedura koje su stvorene za zaštitu žrtava svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije tokom postupaka. Te mjere zaštite primjenjuju se na svim nivoima postupka, te tokom istraga, kada ih sprovode tijela za sprovođenje zakona ili sudske vlasti te tokom suđenja. Iako ne postoji pravna nužnost da se to učini, kao što se uvijek ostavlja mogućnost Članicama da same donesu mjere koje su povoljnije od onih u bilo kojem dijelu Konvencije, priređivači Nacrta željeli su da budu jasni da su navedene mjere zaštite indikativne. Članice su stoga slobodne da donesu dodatne mjere zaštite. Važno je naglasiti da u čitavom članu 56. stavu 1, kad god se pominje da je potrebno donijeti mjere u skladu s unutrašnjim zakonima ili "kad je to moguće", želi se naglasiti da su Članice slobodne da donesu bilo kakve mjere koje smatraju najboljima za postizanje ciljeva odredbe. To je slučaj u tačkama c, d, g. i i.

284. Kao prvo, tačka a. sadrži obavezu Članica da preuzmu nužne zakonske ili druge mjere kako bi pružile zaštitu žrtvama, kao i njihovim porodicama i svjedocima. Članice moraju osigurati da su žrtve sigurne od zastrašivanja, osvete i ponovne viktimizacije.

285. U pogledu tačke b, priređivači Nacrta željeli su da naglase važnost obaveze da se žrtve informišu kada je počinitelj privremeno ili konačno pušten ili je pobjegao, u najmanju ruku u slučajevima u kojima

bi žrtva i porodica mogli biti ugroženi. To ne sprječava Članice da informišu žrtve u drugim okolnostima u kojima se čini nužno (na primjer, u slučajevima u kojima postoji rizik osвете ili zastrašivanja, ili kada se, zbog toga što žrtva i počinitelj žive blizu jedno drugog, mogu slučajno naći licem u lice). Neki pravni sistemi zahtijevaju prethodni zahtjev žrtve za dobijanje takvih informacija. U tim slučajevima Članice će obavijestiti žrtve o toj mogućnosti.

286. Dalje, tačka c. utvrđuje pravo žrtava (i njihovih porodica ili pravnih zastupnika u slučaju djeteta žrtve) da budu obaviješteni o događajima u istrazi i postupcima u koje su uključeni kao žrtve. U tom pogledu, odredba određuje da žrtve trebaju biti obaviještene o svojim pravima i uslugama koje su im na raspolaganju te o daljim događajima s njihovom žalbom, optužnicom, opštim napretkom istrage ili postupka i njihovoj ulozi, kao i o ishodu njihovog slučaja. Iako nije uključeno u odredbu, Članice trebaju da osiguraju da im ta informacija bude data na jeziku koji razumiju (pogledati komentare uz član 19.).

287. U pogledu tačke d, ova odredba ima za cilj da omogući žrtvama da budu saslušane, da pruže dokaze te da izaberu sredstva predstavljanja i razmatranja svojih stavova, potreba i problema. Članice će preduzeti potrebne mjere kako bi osigurale da se predstavljanje i razmatranje stavova, potreba i problema žrtava osigura direktno ili preko posrednika.

288. Tačka e. posebno se bavi opštom pomoći žrtvama kako bi se osiguralo da se njihova prava i interesi uredno predstave i uzmu u obzir u svim fazama istraga i sudskih postupaka.

289. Obaveza sadržana u tački f. uključuje donošenje potrebnih mjera kako bi se osiguralo da je privatnost žrtve zaštićena. To zahtijeva preduzimanje mjera, ako je primjereno te u skladu s unutrašnjim zakonima, za sprječavanje javnog širenja bilo kakvih informacija koje bi mogle dovesti do identifikacije žrtve. Priređivači Nacrta su, međutim, željeli da naglase da se zaštita žrtvinog ugleda i privatnosti proširuje na rizik od "javnog" objavljivanja te da ti zahtjevi ne bi smjeli spriječiti da se te informacije otkriju u kontekstu postupaka kako bi se poštovala načela

da obje strane moraju biti saslušane te neprenosiva prava odbrane tokom krivičnog procesuiranja.

290. Tačka g. namijenjena je zaštiti žrtava, naročito u sprječavanju njihovog daljeg traumatizovanja kroz kontakt, u prostorijama službi za istrage i u sudnici, s navodnim počiniteljem prestupa. Ova odredba primjenjuje se na sve faze krivičnih postupaka (uključujući i istragu), s određenim izuzecima: službe za istragu i sudske vlasti moraju se izuzeti od primjene ovog zahtjeva ukoliko, na primjer, žrtva želi biti prisutna na saslušanju ili kada je kontakt između žrtve i navodnog počinitelja nužan ili koristan za osiguravanje da postupak teče zadovoljavajuće (na primjer, kada se konfrontacija čini nužnom).

291. Tačka h. navodi obavezu osiguravanja žrtvama, kada je potrebno, nezavisnih i kompetentnih prevodilaca. Neki pravni sistemi traže prevodioca koji polaže zakletvu da bi se utvrdila nezavisnost. Zbog razlike u statusu žrtava u različitim sudskim sistemima, priređivači Nacrta smatrali su da je važno pojasniti u tekstu Konvencije da se to primjenjuje kada su žrtve strane u postupku ili kada daju dokaze. Mnoge žrtve ne govore ili slabo govore jezik zemlje u kojoj su bile izložene nasilju nad ženama ili porodičnom nasilju. Nepoznavanje jezika dodatno ih vodi u izolaciju i jedan je od faktora koji ih sprječava u traženju svojih prava. U takvim slučajevima pristup prevodiocima potreban je kako bi im se pomoglo tokom istrage i sudskih postupaka. To je ključna mjera za garantovanje pristupa pravima, što je preduslov za pristup pravdi te Članice treba da predvide osiguravanje prevodilaca žrtvama bez naknade.

292. Na kraju, tačka i. nameće Članicama obavezu osiguravanja da se žrtvama omogući svjedočenje u sudnici bez prisustvovanja ili barem bez prisustva navodnog počinitelja. Zakon u pojedinim zemljama omogućava audiovizuelno snimanje saslušanja žrtve i osiguravanje takvih saslušanja mjerama kao što su: ograničavanje broja ljudi kojima se dopušta da budu prisutni saslušanju i gledaju snimak; dopuštanje žrtvi da zatraži pauzu tokom snimanja u bilo koje vrijeme i izradom punog, od riječi do riječi, transkripta saslušanja na zahtjev. Takvi snimci i pisani zapisi se kasnije mogu koristiti u sudnici bez ličnog pojavljivanja žrtve.

Neki pravni sistemi slično tome omogućavaju žrtvama pojavljivanje pred sudom putem videokonferencije. Žrtva se sasluša u drugoj prostoriji, najvjerovatnije uz prisutnost stručnjaka i tehničara. Kako bi se psihološki učinak na žrtvu dijeljenja iste prostorije ili prisustvovanja videokonferenciji s počiniteljem ograničio na najmanju moguću mjeru, njihova vidna polja mogu se ograničiti tako da žrtva ne može vidjeti počinitelja i/ili obratno. Ukoliko, na primjer, žrtva treba da se pojavi na saslušanju, ona ili on može dati iskaz iza zaslona ili kada se počinitelj ne pojavi u sudnici. Članice moraju stoga osigurati da se obaveza određena u ovoj odredbi, kada je moguće, izvrši putem odgovarajuće komunikacione tehnologije.

293. U slučaju djece žrtava i djece svjedoka, stav 2. navodi da Članice moraju voditi posebnu brigu o njihovim potrebama i osigurati njihova prava posebnim mjerama zaštite budući da će dijete obično biti izloženije nego odrasla osoba i vjerovatnije je da će biti zastrašeno. Posljedično, posebne mjere zaštite moraju dužnu pažnju posvetiti najboljim interesima djeteta, što može uključivati mjere kao što su neobaveživanje djeteta na svjedočenje u prisutnosti počinitelja. U pogledu termina "dijete svjedok" pogledati i komentare iz člana 26.

Član 57. – pravna pomoć

294. Neposredno nakon nasilja mnoge žrtve nasilja nad ženama i porodičnog nasilja mogu biti prisiljene istog trenutka napustiti sve svoje stvari ili posao. Sudske i administrativne procedure često su izuzetno složene i žrtvama je potrebna pomoć pravnog savjetnika kako bi mogle zadovoljavajuće tražiti svoja prava. U tim slučajevima, žrtvama bi moglo biti teško učinkovito pristupiti pravnim lijekovima zbog visokih troškova koji mogu pratiti traženje pravde. Stoga su priređivači Nacrta vjerovali da je neophodno Članicama nametnuti obavezu da osiguraju pravo na pravnu pomoć i besplatno pravno savjetovanje za žrtve pod uslovima koje osiguravaju njihovi unutrašnji zakoni. Ova odredba nadahnutu je članom 15., stavom 2. Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju trgovine ljudima (ets br. 197).

295. Član 57. ne daje žrtvi automatsko pravo na besplatnu pravnu pomoć. Svaka Članica mora da odluči o uslovima za dobijanje takve

pomoći. Uz ovu odredbu Članice moraju uzeti u obzir član 6. echr-a. Iako član 6. stav 3. (c) echr-a osigurava besplatnu pravnu pomoć službeno određenog advokata samo u krivičnom postupku, običajno pravo Evropskog suda za ljudska prava (presuda Airey protiv Irske, 9. oktobra 1979.) takođe priznaje, u određenim okolnostima, pravo na besplatnu pravnu pomoć u građanskim predmetima na temelju člana 6. stava

1. echr-a, tumačenog na način da utvrđuje pravo na sud za utvrđivanje građanskih prava i obaveza (pogledati presudu Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva, iz 21. februara 1975). Stav Suda je da učinkovit pristup sudu može zahtijevati besplatnu pravnu pomoć. Njegov stav je da treba utvrditi bi li pojavljivanje pred sudom bez pomoći advokata bilo učinkovito u smislu bi li dotična osoba mogla predstaviti svoj slučaj na pravilan i zadovoljavajući način. Ovdje je Sud uzeo u obzir složenost procedura i emotivni karakter situacije – što bi teško moglo biti kompatibilno sa stepenom objektivnosti potrebne za zastupanje na sudu – u odlučivanju je li neko bio u poziciji učinkovito predstaviti svoj slučaj. Ako nije, on ili ona mora dobiti besplatnu pravnu pomoć. Stoga, čak i u odsutnosti zakona koji garantuju besplatnu pravnu pomoć u građanskim slučajevima, mora se procijeniti treba li, u interesu pravde, stranci koja nema finansijskih sredstava dodijeliti pravnu pomoć ako nije u mogućnosti da priušti advokata.

Član 58. – zastarjelost

296. Ova odredba osigurava da se period zastarijevanja za pokretanje sudskog postupka nastavlja dovoljno dug vremenski period kako bi se omogućilo učinkovito pokretanje procesuiranja nakon što žrtva postane punoljetna.

Obaveza se stoga primjenjuje samo u vezi s djecom žrtvama, koja često nisu u mogućnosti, iz raznih razloga, da prijave prestupe počinjene nad njima prije nego što postanu punoljetna. Izraz “dovoljno dug vremenski period kako bi se omogućilo učinkovito pokretanje postupka” znači, kao prvo, da jednom kada ta djeca postanu odrasle osobe, moraju na raspolaganju imati dovoljno vremena da nadvladaju svoju traumu, što će

im omogućiti da podnesu žalbu i, kao drugo, da vlasti za procesuiranje moraju biti u poziciji da pokrenu procesuiranje tih prestupa.

297. Kako bi se zadovoljili zahtjevi proporcionalnosti koji se primjenjuju u krivičnim postupcima, priređivači Nacrta ograničili su primjenu ovog načela na prestupe utvrđene u članovima 36., 37., 38. i 39., u pogledu kojih postoji opravdanje za produženje roka zastarijevanja. Ipak, član 78. stav 2, o izuzimanju omogućava budućim Članicama da izjave kako zadržavaju pravo neprimjenjivanja ovog načela ili primjenjivanja samo u posebnim slučajevima ili uslovima u pogledu člana 37., 38. i 39.

Poglavlje VII.

Migracije i azil

298. Žene migrantkinje, uključujući i nedokumentovane žene migrantkinje, i žene tražiteljke azila čine dvije potkategorije žena koje su osobito izložene rodno zasnovanom nasilju. Uprkos razlikama u njihovom pravnom statusu, razlozima za napuštanje domovine i uslovima života, obje grupe su, s jedne strane, pod povećanim rizikom da će iskusiti nasilje nad ženama, a s druge strane, suočavaju se sa sličnim poteškoćama i strukturalnim preprekama u preovladavanju nasilja.

299. Ovo poglavlje sadrži niz obaveza kojima je cilj da uvedu rodno osjetljivo razumijevanje nasilja nad ženama migrantkinjama i ženama tražiteljka azila. Na primjer, ono uvodi mogućnost dodjele ženama migrantkinjama koje su žrtve rodno zasnovanog nasilja nezavisnog statusa rezidenta. Dalje, utvrđuje obavezu priznavanja rodno utemeljenog nasilja nad ženama kao oblika proganjanja i sadrži obavezu osiguravanja da će se pri utvrđivanju statusa izbjeglice dati rodno osjetljivo tumačenje. Dalje, ovo poglavlje utvrđuje obavezu uvođenja rodno osjetljivih procedura, smjernica i usluga podrške u procesu azila. Konačno, sadrži odredbe koje se odnose na poštovanje načela zabrane protjerivanja ili vraćanja u pogledu žrtava nasilja nad ženama.

300. Namjera odredaba navedenih u članovima 60. i 61. ove Konvencije jest da se čitaju tako da su kompatibilne s Konvencijom iz 1951. godine o statusu izbjeglica i članom 3. Evropske konvencije o

ljudskim pravima kao što ih tumači Evropski sud za ljudska prava. Dalje, ove odredbe ne prelaze opseg primjene navedenih instrumenata, ali im daju praktičnu dimenziju.

Član 59. – boravišni status

301. Istraživanja su pokazala da je strah od deportacije ili gubitka statusa rezidenta vrlo snažno oružje koje koriste počinitelji kako bi spriječili žrtve nasilja nad ženama i porodičnog nasilja da potraže pomoć od vlasti ili da se odvoje od počinitelja. Većina zemalja članica Savjeta Evrope zahtijeva da bračni ili vanbračni partneri ostanu u braku ili vezi u periodu koje varira od jedne do tri godine kako bi bračni ili vanbračni partner dobio autonomni status rezidenta. Kao rezultat, mnoge žrtve čiji status rezidenta zavisi o statusu počinitelja ostaju u vezi u kojoj su prisiljene da trpe situacije zlostavljanja i nasilja u dužem vremenskom periodu.

302. Priređivači Nacrta smatrali su neophodnim osigurati da rizik od gubitka njihovog statusa rezidenta ne predstavlja prepreku žrtvama u napuštanju zlostavljačkog ili nasilnog braka ili veze. Obaveza sadržana u stavu 1. zahtijeva od Članica Konvencije da preduzmu potrebne zakonske ili druge mjere kako bi osigurale da žene migrantkinje čiji status rezidenta zavisi od braka ili veze dobiju autonomnu dozvolu boravka ograničene valjanosti u slučaju raskida braka ili veze.

303. Stav 1. navodi da autonomnu dozvolu boravka treba dodijeliti u slučaju posebno teških okolnosti. Članice treba da smatraju posebno teškim okolnostima ukoliko žrtva trpi oblike nasilja pokrivenih opsegom ove Konvencije koje je počinio bračni ili vanbračni partner ili koje je bračni ili vanbračni partner smatrao prihvatljivim. Priređivači Nacrta smatrali su da je najbolje dopustiti Članicama da utvrde, u skladu s unutrašnjim zakonima, uslove povezane s dodjeljivanjem i trajanjem autonomne dozvole boravka, na zahtjev žrtve. To uključuje utvrđivanje koje javne vlasti su nadležne za odlučivanje je li veza raskinuta kao posljedica nasilja koje je trpjela žrtva i koje dokaze žrtva treba pokazati. Dokazi o nasilju mogu uključivati, na primjer, da navedemo samo neke, policijske evidencije, sudsku presudu, nalog za udaljenje ili zaštitu,

medicinske dokaze, zahtjev za razvod, evidencije socijalnih službi ili izvještaje ženskih nevladinih organizacija.

304. Dalje, stav 1. naglašava činjenicu da nezavisne/autonomne dozvole trebaju biti dodijeljene bez obzira na trajanje braka ili veze. On sadrži obavezu osiguravanja dodjele žrtvama svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije autonomne dozvole boravka, čak iako brak ili veza prestane prije isteka roka probacije. To će omogućiti žrtvama da dobiju potrebnu zaštitu od vlasti bez straha da će se počinitelj osvetiti povlačenjem ili prijetnjom da će povući koristi rezidenta koje su pod njegovom kontrolom. Ovo je takođe posebno važno u slučajevima prisilnih brakova, gdje se žrtva prisiljava da ostane u braku tokom perioda probacije, osim ako su spremne da budu deportovane nakon razvoda.

305. Dalje, stav 1. odnosi se na bračne ili vanbračne partnere kako ih priznaju unutrašnji zakoni. Nevjenčani partneri uključeni su u odredbu budući da nekoliko zemalja članica Savjeta Evrope dodjeljuje dozvolu boravka partnerima koji mogu dokazati, pod uslovima koje određuje unutrašnje pravo, da žive u vezi koja je istovjetna braku ili da je veza trajna.

306. Drugi stav odnosi se na slučajeve u kojima žrtve koje su se pridružile bračnim ili vanbračnim partnerima pod planom spajanja porodice, čeka repatrijacija zbog započetog procesa deportacije pokrenutog protiv njihovog bračnog ili vanbračnog partnera zlostavljača i nasilnika. U većini zemalja članica Savjeta Evrope, status rezidenta bračnog ili vanbračnog partnera povezan je sa statusom bračnog ili vanbračnog partnera sponzora. To znači da žrtva nastavlja biti izložena zlostavljanju u svojoj zemlji porijekla, što de facto rezultira uskraćivanjem zaštite. Ovo je posebno relevantno u slučajevima kad zemlja porijekla ima niže standarde sprječavanja, zaštite i procesuiranja u području nasilja nad ženama i porodičnog nasilja nego zemlja domaćin. Deportacija takvih žrtava nema samo negativne posljedice za njihov život, nego može predstavljati i prepreku vlastima za sprovođenje zakona koje se nastoje boriti protiv nasilja nad ženama i porodičnog nasilja. Kao rezultat, stav 2. zahtijeva od Članica da preduzmu odgovarajuće mjere

kako bi osigurale da žrtve koje se nađu u takvoj situaciji mogu dobiti prekid procesa deportacije koji je pokrenut protiv njih kako bi se prijavile za status rezidenta na humanitarnim osnovama. Stav 2. primjenjuje se u slučajevima kad je bračni ili vanbračni partner sponzor počinitelj porodičnog nasilja. U tim slučajevima njihov bračni ili vanbračni partner, žrtva, će biti protjeran zajedno s počiniteljem. Svrha ovog stava jeste da da zaštitu od deportacije; on ne predstavlja sam po sebi dozvolu boravka.

307. Stav 3. nadahnut je članom 14. (1) Konvencije Savjeta Evrope o suzbijanju trgovine ljudima (ets br. 197). Ovaj stav Članicama nameće obavezu da žrtvama porodičnog nasilja izdaju obnovljivu dozvolu boravka pod uslovima koje određuje unutrašnje pravo. Navodi dva zahtjeva za izdavanje dozvole boravka. Kao prvo, pokriva situacije u kojima su lične okolnosti žrtve takve da ih ne bi bilo razumno prisiliti da napuste teritoriju države (tačka a.). O tome zadovoljava li žrtva uslov lične situacije odlučiće se na temelju faktora kao što su, između ostalih, sigurnost žrtve, zdravstveno stanje, porodična situacija ili situacija u njihovoj zemlji porijekla. Kao drugo, utvrđuje zahtjev saradnje s nadležnim vlastima u slučajevima kad je protiv počinitelja pokrenuta istraga ili krivični postupak (tačka b.). To znači da se dozvola boravka može dodijeliti žrtvi ako su saradnja i svjedočenje žrtve potrebni u istrazi ili krivičnom postupku. O trajanju dozvole boravka odlučiće Članice, iako utvrđeno trajanje mora biti u skladu sa svrhom odredbe. Dalje, Članice Konvencije imaju obavezu da daju obnovljive dozvole boravka. Neobnavljanje ili povlačenje dozvole boravka predmet je uslova iz unutrašnjeg prava Članice.

308. Stav 4. pokriva situacije u kojima je žrtva prisilnog braka u posjedu dozvole boravka neke Članice Konvencije dovedena u drugu zemlju, što rezultira gubitkom statusa rezidenta u zemlji u kojoj obično prebiva. U većini zemalja članica Savjeta Evrope, dozvola boravka postaje nevažeća ako vlasnik napusti zemlju na period duži od određenog broja uzastopnih mjeseci. Međutim, ovaj uslov ima na umu samo osobe koje dobrovoljno napuste zemlju. Ako se žrtve prisilnih brakova prisilno odvede u inostranstvo i tako ostanu duže od

zagarantovanog vremena ili vremena isteka izvan Članice u kojoj obično prebivaju, njihov status rezidenta postaće nevažeći. Stoga, ovaj stav obavezuje Članice Konvencije da osiguraju mogućnost da takve žrtve ponovo steknu svoj status rezidenta na temelju toga što su bile prisiljene da napuste zemlju u kojoj obično prebivaju, posebno u slučaju razvoda ili poništenja braka.

309. Konačno, potrebno je napomenuti da član 78., stav 2. o izuzimanju omogućuje budućim Članicama ove Konvencije da zadrže pravo ne primijeniti ili primijeniti samo u posebnim slučajevima ili uslovima odredbe navedene u članu 59.

Član 60. – zahtjevi za rodno zasnovani azil

310. Zakon o azilu dugo nije rješavao razliku između žena i muškaraca u pogledu uzroka i načina na koji doživljavaju proganjanje. To rodno sljepilo u utvrđivanju statusa izbjeglica i međunarodne zaštite rezultiralo je situacijama u kojima su prijave žena koje su bježale od rodno zasnovanog nasilja prolazile neprepoznate. U prošloj deceniji, međutim, događaji u međunarodnim zakonima i standardima za ljudska prava kao i u običajnom pravu doveli su do toga da sve veći broj zemalja članica Savjeta Evrope priznaje neke oblike nasilja nad ženama kao oblike proganjanja vezanog za rod u značenju člana 1 A(2) Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. godine. Nema sumnje da su silovanje i neki drugi oblici nasilja vezanih za rod, kao što je nasilje povezano sa ženskim genitalijama, nasilje povezano s mirazom, teško porodično nasilje ili trgovina djela koja se koriste kao oblici proganjanja bez obzira na to vrše li ih državni ili nedržavni akteri.

311. Iako je stav 1. posvećen onome što je već preduzeto u praksi, priređivači Nacrta smatrali su važnim uključiti obavezu Članica da preduzmu potrebne zakonske ili druge mjere kako bi osigurale da se rodno zasnovano nasilje nad ženama može prepoznati kao oblik proganjanja u značenju člana 1 A(2) te kao oblik teške štete. Drugim riječima, od Članica Konvencije zahtijeva se da prepoznaju da rodno specifično nasilje može biti u obliku proganjanja i dovesti do dodjele

statusa izbjeglice. Priznavanje rodno zasnovanog nasilja kao oblika proganjanja u okviru značenja člana 1 A(2) podrazumijeva priznavanje da se žena može proganjati zbog njenog pola, tj. zbog njenog identiteta i statusa kao žene. Članice takođe imaju obavezu osigurati da se rodno zasnovano nasilje nad ženama može prepoznati kao oblik teške štete koji zahtijeva dopunsku/zamjensku zaštitu. To ne podrazumijeva da se sve rodno zasnovano nasilje automatski smatra "teškom štetom". To znači da se međunarodna zaštita može dodijeliti ženama koje su državljanke trećih zemalja ili su bez državljanstva, a koje ne zadovoljavaju uslove za izbjeglice, ali ako budu vraćene u zemlju porijekla ili gdje su ranije prebivale, suočiće se s rodno zasnovanim nasiljem, što bi predstavljalo nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili bilo ozbiljna prijetnja životu pojedinca. Kao posljedica, pravo na međunarodnu zaštitu nije ograničeno na zaštitu prema Konvenciji iz 1951. godine, nego može nastati i iz drugih dobro utvrđenih međunarodnih i regionalnih standarda kao što su echr ili Direktiva Evropske unije o ispunjavanju uslova. Istovremeno, namjera ovog stava nije preovladati odredbe Konvencije iz 1951. godine, posebno u pogledu uslova dodjele statusa izbjeglice koje određuje član 1. ove Konvencije.

312. Stav 2. dopunjuje obavezu navedenu u stavu 1. Obaveza sadržana u ovoj odredbi je dvojaka. S jedne strane, zahtijeva od Članica da osiguraju da se rodno osjetljivo tumačenje da svakoj osnovi iz Konvencije iz 1951. godine. Opravdani strah od proganjanja mora se povezati s jednom od osnova Konvencije iz 1951. godine. U razmatranju osnova za proganjanje, za rodno zasnovano nasilje često se smatra da pripada u "pripadnost određenoj društvenoj grupi" i previđaju se druge osnove. Osiguravanje rodno osjetljivog tumačenja podrazumijeva priznavanje i razumijevanje načina na koji rod može imati uticaja na razloge za vrstu proganjanja ili pretrpljene štete. S druge strane, stav 2. zahtijeva od Članica da osiguraju mogućnost dodjele statusa izbjeglice ako se utvrdi da je moguće proganjanje po jednoj od tih osnova. Važno je napomenuti da usvajanje rodno osjetljivog tumačenja ne znači da će sve žene automatski imati pravo na status izbjeglice. Što predstavlja utemeljeni strah od proganjanja, zavisiće od posebnih okolnosti u

svakom pojedinom slučaju. Posebno je važno napomenuti da se status izbjeglice treba dodijeliti “u skladu s primjenjivim relevantnim instrumentima”, to jest, pod uslovima izričito navedenim u tim instrumentima, kao, na primjer, u Članu 1. Konvencije iz 1951. godine.

313. U pogledu proganjanja na osnovi nacionalnosti, žene se mogu suočiti s određenim vrstama proganjanja koje posebno utiču na njih. Primjer je seksualno nasilje i kontrola reprodukcije u slučaju rasnog ili etničkog “čišćenja”. U pogledu proganjanja na osnovi vjere, žene mogu biti proganjane zbog nepoštovanja vjerskih normi i običaja prihvatljivog ponašanja. To je posebno tačno u slučajevima zločina počinjenih u ime takozvane “časti” koji neproporcionalno pogađaju žene. Proganjanje na temelju pripadnosti određenoj društvenoj grupi sve se više ističe u prijavama povezanim s rodnom i postupno je dobilo međunarodnu podršku. Ako se smatra da žene koje bježe od proganjanja povezanog s rodnom kao što je sakaćenje ženskih genitalija, prisilni brak pa čak i teško porodično nasilje čine “određenu društvenu grupu”, ženama se može dodijeliti azil. Stoga se neke žene mogu smatrati određenom grupom koja dijeli zajedničke urođene, nepromjenjive ili druge temeljne karakteristike, koje nisu zajedničko iskustvo bježanja od proganjanja. Konačno, proganjanje na osnovi političkog mišljenja može uključivati proganjanje na osnovi mišljenja u pogledu rodnih uloga. Neke žene mogu biti proganjane, na primjer, zbog toga što ne poštuju društvene uloge i norme prihvatljivog ponašanja i zato što govore protiv tradicionalnih rodnih uloga. Pri preduzimanju potrebnih mjera kako bi se osiguralo rodno osjetljivo tumačenje definicije izbjeglice, Članice se mogu pozvati na unhr-ove Smjernice za međunarodnu zaštitu: proganjanje povezano s rodnom u kontekstu člana 1. a(2) Konvencije iz 1951. godine i/ili njenog Protokola o statusu izbjeglica iz 1967. godine, maj 2002. godine. Dalje, pri osiguravanju rodno osjetljivog tumačenja svake osnove iz Konvencije, Članice, ako žele, mogu proširiti ovo tumačenje na pojedince koji su homoseksualni, lezbijke, biseksualni ili transseksualni, koji se takođe mogu susresti s posebnim vrstama proganjanja i nasilja povezanih s rodnom.

314. Stav 3. sadrži nekoliko obaveza. Prva obaveza koja se nameće Članicama jeste obaveza razvijanja rodno osjetljivih postupaka koji uzimaju u obzir razlike između žena i muškaraca u smislu iskustava i specifičnih potreba za zaštitom kako bi se osiguralo njihovo pravo na sigurnost pri razmatranju standarda postupanja za primanje tražitelja azila. Primjeri rodno osjetljivih postupaka mogu, između ostalog, uključivati: identifikaciju žrtava nasilja nad ženama što je ranije moguće u postupku; zaseban smještaj muškaraca i žena samaca; zasebne toalete, ili najmanje, različit raspored njihovog korištenja od strane muškaraca i žena koji je utvrđen i prati se; sobe koje korisnici mogu zaključati; adekvatna rasvjeta u cijelom prihvatnom centru; zaštita čuvara, uključujući i žene čuvare, koji su osposobljeni za rodno specifične potrebe korisnika; osposobljavanje osoblja prihvatnog centra; kodeks ponašanja koji je primjenjiv i na privatne pružitelje usluga; formalni aranžmani intervencije i zaštite u slučajevima rodno zasnovanog nasilja; te pružanje informacija ženama i djevojčicama o rodno zasnovanom nasilju i dostupnim uslugama pomoći.

315. Stav 3. takođe nameće obavezu razvijanja službi podrške za tražitelje azila koji pružaju pomoć na rodno osjetljiv način i koji rješavaju njihove specifične potrebe. To može uključivati preduzimanje mjera kao što su pružanje dodatnog psihosocijalnog i kriznog savjetovanja, kao i zdravstvenu njegu za traumatizovane, budući da su, na primjer, mnoge žene tražitelji azila bile izložene seksualnom ili drugim oblicima zlostavljanja te su stoga posebno izložene. Usluge podrške treba da imaju za cilj i osnaživanje žena te im omogućiti da aktivno ponovo izgrade svoje živote.

316. Razvijanje i implementacija rodni smjernica ključni su kako bi relevantni akteri razumjeli na koji način mogu uključiti rodno osjetljive elemente u svoje politike i praksu. Smjernice su ključna referentna tačka za podizanje svijesti o posebnim potrebama za zaštitom žena tražitelja azila koje su bile žrtve ili su izložene riziku rodno utemeljenog nasilja. Međutim, Članice moraju imati na umu da je s ciljem osiguravanja njihovog uspjeha potrebno preduzeti posebne mjere kako bi se osigurala implementacija tih smjernica. Smjernice treba da obuhvate podizanje

svijesti i odgovaranja na kulturne i vjerske osjetljive tačke ili lične faktore kao i prepoznavanje traume.

317. Kako bi se pravilno razmotrili zahtjevi za azil žena i djevojčica žrtava rodno zasnovanog nasilja, stav 3. sadrži obavezu razvijanja rodno osjetljivih postupaka za azil, koji uključuju postupke za utvrđivanje i primjenu statusa izbjeglice za međunarodnu zaštitu (pogledati takođe stav 312. in fine). Između ostalog, uključuje: davanje ženama informacija o postupcima za dobijanje azila; mogućnost zavisnim ženama da budu zasebno intervjuisane i bez prisustva članova porodice; mogućnost da žene pokažu neovisne potrebe za zaštitom i rodno specifične osnove koji će dovesti do zasebnog zahtjeva za međunarodnom zaštitom; razradu rodni smjernica kod donošenja odluka o zahtjevima za azil, te obuku. Takođe uključuje rodno osjetljive intervjuje koje vodi ispitivač te pri kojima je prisutan prevodilac, ako je potrebno; mogućnost da podnositelj zahtjeva izrazi preferenciju u pogledu pola ispitivača i prevodioca čemu će Članice udovoljiti ako je razumno; te poštovanje povjerljivosti informacija prikupljenih intervjuima. Za dalje smjernice, Članice se mogu pozvati na rad Parlamentarne skupštine u ovom području, posebno na Rezoluciju 1765 (2010) i Preporuku 1940 (2010) o zahtjevima za dobijanje azila povezanim s rodom.

318. U prethodna četiri stava ovog dijela dat je detaljan spisak mogućih mjera koje Članice mogu preduzeti pri implementaciji odredaba navedenih u stavu 3. Razlog tome je što su priređivači Nacrta željeli da uključe u Izvještaj sa objašnjenjima neke primjere dobre prakse koji su već razvijeni u nekoliko zemalja. Međutim, potrebno je napomenuti da stav 3. ostavlja svakoj Stranci izbor o tome koje će rodno osjetljive postupke, smjernice i usluge podrške razviti.

Član 61. – zabrana protjerivanja odnosno vraćanja (non-refoulement)

319. Sadržano u članu 33. Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. godine, načelo zabrane protjerivanja ili vraćanja (non-refoulement) predstavlja stub azila i međunarodne zaštite izbjeglica te je steklo status običajnog međunarodnog prava. To znači da se ovo načelo primjenjuje

na sve zemlje, bez obzira na to jesu li vezane ili ne Konvencijom iz 1951. godine.

320. Načelo non-refoulement od posebne je važnosti za tražitelje azila i izbjeglice. Prema ovom načelu, uz određene izuzetke i ograničenja koji su navedeni u Konvenciji iz 1951. godine zemlje neće protjerati ili vratiti tražitelja azila ili izbjeglicu u bilo koju zemlju u kojoj bi njihov život ili sloboda bili ugroženi. Član 3. echr-a takođe sprječava vraćanje osobe na mjesto gdje bi bila izložena stvarnom riziku da bude podvrgnuta mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Protjerivanje ili vraćanje osobe proganjanju suprotno je predanosti međunarodne zajednice da osigura uživanje ljudskih prava svim osobama. Načelo non-refoulement takođe uključuje nezabranjivanje pristupa na teritoriji zemlje tražiteljima azila koji su stigli na njenu granicu ili koji su spriječeni u pristupanju njenim granicama.

321. Zaštita od protjerivanja ili vraćanja primjenjuje se na svaku osobu koja je izbjeglica u skladu s uslovima iz Konvencije iz 1951. godine. Takođe se primjenjuje na tražitelje azila čiji status nije formalno utvrđen i koji mogu biti izloženi proganjanju ako se vrate u njihovu zemlju porijekla ili uobičajenog prebivališta. Stav 1. sadrži obavezu za zemlje prema međunarodnom pravu da poštuju načelo non-refoulement u vezi sa žrtvama rodno zasnovanog nasilja koje se mogu bojati proganjanja ukoliko su vraćene.

322. Stav 2. potvrđuje obavezu poštovanja da se načelo non-refoulement jednako primjenjuje na žrtve nasilja nad ženama kojima je potrebna zaštita, dopunjujući na taj način prvi stav. Preciznije, stav 2. ponavlja obavezu Članica da preduzmu potrebne zakonske ili druge mjere kako bi osigurale da žrtve nasilja nad ženama kojima je potrebna zaštita, neće biti vraćene ni pod kakvim okolnostima ako postoji stvarni rizik da će rezultat biti neosnovano lišavanje života ili mučenje ili nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje. Važno je osigurati da se ove obaveze poštuju bez obzira na status ili prebivalište dotične žene. To znači da se ova zaštita od vraćanja primjenjuje na sve žrtve nasilja nad ženama kojima još nije riješen zahtjev za azilom kao izbjeglicama prema Konvenciji iz 1951. godine, bez obzira na njihovu

zemlju porijekla ili status rezidenta, a koje bi bile izložene rodno zasnovanom nasilju koje se sastoji od lošeg postupanja opisanog gore u slučaju protjerivanja/deportacije. Čak i u slučaju odbijanja njihovog zahtjeva za dobijanje azila, zemlje treba da osiguraju da ove osobe neće biti protjerane/ deportovane u zemlju ako postoji stvarni rizik da će biti izložene mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Ovaj stav ne treba čitati, međutim, kao suprotan relevantnim odredbama Konvencije iz 1951. godine; on posebno ne sprječava primjenu člana 33, stava 2. te Konvencije.

Poglavlje VIII.

Međunarodna saradnja

323. Poglavlje viii. navodi odredbe o međunarodnoj saradnji između Članica Konvencije. Odredbe nisu ograničene na sudsku saradnju u krivičnim i građanskim predmetima nego se bave i saradnjom u sprječavanju svih oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije te pomaganjem žrtvama tog nasilja.

324. U pogledu sudske saradnje uopšteno i konkretnije u krivičnoj sferi, Savjet Evrope već ima znatan broj instrumenata koji utvrđuju standarde. Ovdje je potrebno spomenuti Evropsku konvenciju o izručenju (ets br. 24), Evropske konvencije o uzajamnoj pomoći u krivičnim predmetima (ets br. 30), njihove Dodatne protokole (ets br. 86, 98, 99 i 182), Evropsku konvenciju o međunarodnoj valjanosti krivičnih presuda (ets br. 70), Konvencija o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog krivičnim djelom (ets br. 141) te Konvenciju Savjeta Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog krivičnim djelom i o finansiranju terorizma (ets br. 198). Ovi ugovori su međusektorski instrumenti koji se primjenjuju na veliki broj prestupa te ih je moguće implementirati kako bi se omogućila sudska saradnja u krivičnim predmetima u okviru postupaka usmjerenih na prestupe utvrđene u Konvenciji. Budući da su sve zemlje članice Savjeta Evrope članice Evropske konvencije o izručenju i Evropske konvencije o uzajamnoj pravnoj pomoći, priređivačima Nacrta generalno je savjetovano da ne reprodukuju odredbe o uzajamnoj

pravnoj pomoći i izručenju u specijalizovanim instrumentima, nego da uključe gore navedene opšte odredbe i na drugi način upute na horizontalne instrumente u Izvještaju sa objašnjenjima uz Konvenciju u nacrtu.

325. Stoga su priređivači Nacrta odlučili da ne reprodukuju, u ovoj Konvenciji, odredbe slične onima koje su uključene u međusektoralne instrumente kao što su gore navedeni. Na primjer, nisu željeli uvesti zasebne aranžmane uzajamne pomoći koji bi zamijenili druge primjenjive instrumente i aranžmane zbog toga što bi bilo učinkovitije osloniti se, kao opšte pravilo, na aranžmane uvedene ugovorima o uzajamnoj pomoći i izručenju koji su na snazi, s kojima su stručnjaci u potpunosti upoznati. Ovo poglavlje stoga uvodi samo odredbe koje nešto dodaju postojećim konvencijama.

Član 62. – opšta načela

326. Član 62. navodi opšta načela za regulisanje međunarodne saradnje.

327. Kao prvo, obavezuje Članice da široko međusobno sarađuju, a posebno da smanje, koliko god je moguće, prepreke brzom protoku informacija i dokaza.

328. Član 62. zatim objašnjava da je obaveza saradnje opsegom opšta: pokriva sprječavanje, borbu protiv svih oblika nasilja pokrivenih opsegom ove Konvencije (tačka a.) i njihovo procesuiranje, zaštitu i pružanje pomoći žrtvi (tačka b.), istrage ili postupke vezane za krivična djela utvrđena u skladu s ovom Konvencijom (tačka c.) te sprovođenje relevantnih građanskih ili krivičnih presuda koje su izrekle Članice (tačka d.).

329. Stav 2. temelji se na članu 11., stavovima 2. i 3. Okvirne odluke Savjeta Evropske unije od 15. maja 2001. godine o položaju žrtava u krivičnom postupku. Izrađen je kako bi žrtvama olakšao podnošenje žalbe omogućavajući im da je predaju nadležnim vlastima države u kojoj prebivaju.

330. Ove vlasti tada mogu ili pokrenuti postupak ako to omogućava njihov zakon, ili proslijediti žalbu vlastima države u kojoj je prestup

počinjen, u skladu s relevantnim odredbama instrumenata za saradnju koji su primjenjivi na države u pitanju.

331. Stav 3. daje ovlaštenje Članici koja pruža uzajamnu pravnu pomoć u krivičnim predmetima, izručenju ili sprovođenju građanske ili krivične presude uz uslov postojanja ugovora, da smatra ovu Konvenciju pravnim temeljem za sudsku saradnju sa Članicom s kojom nema potpisan takav ugovor. Ova odredba, koja nema svrhe između zemalja članica Savjeta Evrope u pogledu uzajamne pomoći u krivičnim predmetima i izručenju zbog postojanja Evropskih konvencija o izručenju i o uzajamnoj pravnoj pomoći u krivičnim predmetima, iz 1957. i 1959. godine, i njihovih Protokola, važna je zbog pružene mogućnosti trećim državama da pristupe Konvenciji.

332. Konačno, prema stavu 4. Članice moraju nastojati da uključe sprječavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i porodičnog nasilja u programe pomoći za razvoj koji se pružaju u korist trećih država. Mnoge zemlje članice Savjeta Evrope sprovode takve programe, koji pokrivaju raznolika područja kao što su obnova ili konsolidacija vladavine prava, razvoj pravosudnih institucija, borba protiv zločina te tehnička pomoć u implementaciji međunarodnih konvencija. Neki od tih programa mogu se sprovoditi u zemljama suočenim sa značajnim nasiljem nad ženama i porodičnim nasiljem. Čini se primjerenim, u tom kontekstu, da programi djelovanja uzmu u obzir i valjano uključe pitanja vezana prvenstveno za sprječavanje ovih oblika krivičnih djela, uključujući i cilj olakšavanja zaštite žrtava u skladu s članom 18, stavom 5.

Član 63. – mjere koje se odnose na ugrožene osobe

333. Osnovni cilj ove odredbe jeste ponovo podstaknuti Članice ove Konvencije da poboljšaju razmjenu informacija i, uz to u ovom specifičnom slučaju, da spriječe određene činove nasilja nad ženama i porodičnog nasilja povezane s nizom prestupa utvrđenih ovom Konvencijom. Neki od oblika nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije mogu imati transnacionalnu dimenziju. Stoga su priređivači Nacrta odredili neke prestupe utvrđene ovom Konvencijom, kao što su prisilni brak ili sakaćenje ženskih genitalija, te utvrdili načelo prema kojem Članica koja je u posjedu informacija koje pružaju razumne dokaze da je

neka osoba izložena neposrednom riziku da bude podvrgnuta navedenim činovima nasilja treba predati te informacije Članici u kojoj bi se ti činovi nasilja mogli dogoditi. Te informacije moraju se temeljiti na “razumnim osnovama” da postoji neposredan rizik. Priređivači Nacrta nisu smatrali neophodnim u Konvenciji razraditi kriterijume o tome šta predstavlja razumne osnove. Stoga je ostavljeno Članicama da utvrde, prema informacijama prikupljenima u pojedinim slučajevima, kada će podijeliti te informacije kako bi se spriječili takvi činovi nasilja. Ove informacije sadrže detalje o postojećim zaštitnim odredbama u korist osobe koja je izložena riziku.

Član 64. – informisanje

334. Član 64. potvrđuje načelo koje je već prisutno u području međunarodne saradnje, a posebno u području krivičnih predmeta, koje osigurava učinkovitu i pravovremenu razmjenu informacija između država kako bi se ili spriječio mogući prestup utvrđen u skladu s ovom Konvencijom, pokrenula istraga o takvom prestupu ili kako bi se procesuirao počinitelj. Konkretno, stav 1. zahtijeva od tražene Članice da prenese Članici koja traži ishod svih preduzetih radnji. Stav 2. ostavlja svakoj Članici izbor (upotrijebljena riječ, jasno ne čini ovo djelovanje obaveznim) hoće li ili ne proslijediti drugoj Članici informacije vezane za svoje vlastite istrage. To se može učiniti “bez prethodnog zahtjeva” druge Članice.

335. Slično tome, stav 3. utvrđuje načela prema kojem kada Članica primi informacije (što se generalno tiče središnje upravne vlasti koja se bavi međunarodnom saradnjom u krivičnim predmetima), ta će Članica predati te informacije nadležnim vlastima koje su, prema unutrašnjem pravu, nadležne za te informacije. Uopšteno, relevantne vlasti su na primjer policija, tužilaštvo ili sudija. Relevantne vlasti će zatim razmotriti jesu li te informacije primjerene za njihove istrage ili sudske postupke. Važno je napomenuti da razmjena informacija koja se zahtijeva prema ovoj odredbi nije ograničena na krivične istrage ili postupke, nego da uključuje i građanskopravne postupke, uključujući i naloge za zaštitu.

Član 65. – zaštita podataka

336. Ova odredba odnosi se na pitanje ličnih podataka u vezi sa svim oblicima nasilja koje pokriva opseg ove Konvencije. Zbog mogućih opasnosti za pojedince, posebno žrtve, ako bi podaci vezani za njih kružili bez sigurnosti i provjera, član

65. se konkretno poziva na Konvenciju o zaštiti pojedinaca pri automatskoj obradi ličnih podataka (ets br. 108) u pogledu čuvanja i korištenja podataka. Ovaj član navodi da se ova odredba primjenjuje u skladu s obavezama koje su Članice preuzele prema gore navedenoj Konvenciji. Međutim, to ne sprječava Članice koje nisu Članice Konvencije br. 108 da ratifikuju ovu Konvenciju. Konvencija br. 108 navodi, konkretno, da se lični podaci mogu čuvati samo za specifične zakonite svrhe i da se ne smiju koristiti ni na koji način koji nije u skladu s tim svrhama. Takođe navodi da se takvi podaci ne smiju čuvati ni u kakvom obliku koji omogućava identifikaciju predmeta podataka ili u dužem vremenskom periodu nego što je potrebno za svrhe za koje su podaci zabilježeni i sačuvani. Konvencija br. 108 slično tome čini obaveznim preduzimanje odgovarajućih sigurnosnih mjera koje sprječavaju neovlašten pristup i promjenu ili objavu podataka.

Poglavlje IX.

Mehanizam za praćenje

337. Poglavlje ix. Konvencije sadrži odredbe kojima je cilj da osiguraju učinkovitu implementaciju Konvencije od strane Članica. U svojem privremenom izvještaju CAHVIO je naveo da "Odbor smatra da je jak i nezavisan mehanizam za praćenje najvažniji u osiguravanju da sve Članice Konvencije adekvatno odgovore na ovaj problem". Posljedično, priređivači Nacrta smatrali su da mehanizam za praćenje koji predviđa Konvencija treba biti jedna od njenih jačih strana. Mehanizam za praćenje izrađen je da obuhvati opseg ove Konvencije. Konvencija utvrđuje Grupu eksperata za borbu protiv nasilja nad ženama i porodičnog nasilja (u daljem tekstu "GREVIO"), koja je stručno tijelo sastavljeno od nezavisnih i visokokvalifikovanih stručnjaka u području

ljudskih prava, ravnopravnosti polova, nasilja nad ženama i porodičnog nasilja, krivičnog prava te pomoći i zaštite žrtava nasilja nad ženama i porodičnog nasilja sa zadatkom "praćenja implementacije ove Konvencije od strane Članica". Konvencija takođe utvrđuje Odbor Članica, koji je sastavljen od predstavnika Članica Konvencije.

Član 66. – Ekspertska grupa protiv nasilja nad ženama i porodičnog nasilja (grevio)

338. Kao što je navedeno gore, GREVIO je zadužen za praćenje implementacije Konvencije od strane Članica. Treba da ima najmanje 10 i najviše 15 članova.

339. Stav 2. ovog člana naglašava potrebu da se osigura geografski i rodni balans, kao i multidisciplinarno stručno znanje, pri izboru članova GREVIO-a, koji će biti državljani Članica Konvencije. Kandidate za GREVIO nominovaće Članice, a biraće ih Odbor Članica.

340. Stav 3. utvrđuje kriterijume za izbor članova GREVIO-a u vezi s brojem ratifikacija Konvencije.

341. Stav 4. naglašava osnovne kompetencije stručnjaka članova GREVIO-a, kao i glavne kriterijume za njihov izbor, koji se mogu sažeti na sljedeći način: "nezavisnost i stručno znanje". Posebno, članovi GREVIO-a treba da predstavljaju relevantne aktere i tijela koja rade u području nasilja nad ženama i porodičnog nasilja. Ako ih nominuju Članice, to može na primjer uključivati predstavnike nevladinih organizacija.

342. Stav 5. navodi da će proceduru za izbor članova GREVIO-a (ali ne i sam izbor članova) utvrditi Odbor ministara. Ovo je razumljivo s obzirom na to da je izborna procedura važan dio primjene Konvencije. Budući da je ovo Konvencija Savjeta Evrope, priređivači Nacrta smatrali su da takva funkcija treba i dalje da bude na Odboru ministara, a same Članice će zatim biti odgovorne za izbor članova GREVIO-a. Prije odlučivanja o izornoj proceduri, Odbor ministara će se konsultovati sa Članicama i dobiti jednoglasnu saglasnost svih Članica. Takav zahtjev priznaje da sve Članice Konvencije moraju biti sposobne da utvrde takvu proceduru na jednakoj osnovi.

343. Stav 6. navodi da GREVIO utvrđuje vlastiti poslovnik.

344. Svrha stava 7. Jeste da omogući svim članovima delegacija koje sprovode državne posjete kao što je navedeno u Članu 68., stavovima 9. i 14., da budu ravnopravni i uživaju iste povlastice i imunitete. Opšti sporazum o povlasticama i imunitetima Savjeta Evrope otvoren je samo za zemlje članice. Međutim, Konvencija je otvorena i zemljama nečlanicama. U pogledu drugih konvencija Savjeta Evrope koje navode državne posjete, uobičajena procedura je da Odbor ministara zatraži potpisivanje bilateralnog sporazuma sa zemljama nečlanicama, što rezultira dugotrajnim procesom koji može odgoditi njihovo pristupanje konvenciji. Zbog toga je, te kao mjera predostrožnosti za budućnost, ova odredba izravno uključena u tekst Konvencije kako bi se izbjegle dugotrajne procedure te kako bi se postigli bilateralni sporazumi sa zemljama nečlanicama.

Član 67. – Komitet članica

345. Član 67. utvrđuje drugi stub ovog sustava za praćenje, koji je političko tijelo ("Komitet Članica"), u gore navedenom sistemu.

346. Komitet Članica prvi put će sazvati Glavni sekretar Savjeta Evrope, u roku od jedne godine nakon stupanja na snagu ove Konvencije, kako bi se izabrali članovi GREVIO-a. Kasnije će se sastajati na zahtjev jedne trećine Članica, Glavnog sekretara Savjeta Evrope ili predsjednika GREVIO-a.

347. Osnivanje ovog tijela osiguraće ravnopravno učešće svih Članica i u procesu donošenja odluka i u proceduri za praćenje Konvencije te će takođe ojačati saradnju među Članicama te između Članica i GREVIO-a kako bi se osigurala ispravna i učinkovita implementacija Konvencije.

348. Stav 3. navodi da Komitet Članica utvrđuje vlastiti poslovnik.

Član 68. – postupak

349. Član 68. navodi detalje funkcionisanja postupka za praćenje i interakcije između GREVIO-a i Komiteta Članica.

350. Stavovi 1. i 2. utvrđuju da će GREVIO razmatrati izvještaj o opštim zakonskim i drugim mjerama koje preduzme svaka Članica za

davanje učinka odredbama ove Konvencije s predstavnicima Članice u pitanju. Taj izvještaj predaje Članica, a temelji se na upitniku koji je izradio GREVIO. Zamisao je imati osnovicu zakonskih i drugih mjera koje postoje u Članicama, pri pristupanju Konvenciji, u pogledu konkretne i generalne implementacije Konvencije.

351. Stav 3. pojašnjava da će evaluacioni postupak nakon prvog izvještaja i procjene kao što je navedeno u stavovima 1. i 2. biti podijeljena u krugove, a da će GREVIO odabrati odredbe na koje će se praćenje usredsrediti. Zamisao je da će GREVIO autonomno definisati, na početku svakog kruga, odredbe za postupak praćenja tokom određenog perioda.

352. Stav 4. navodi da će GREVIO odrediti najprimjerenije načine sprovođenja evaluacije. To može uključivati upitnik ili bilo koji drugi zahtjev za informacijama. Termin "upitnik" odnosi se na skup pisanih pitanja ili smjernica za dobijanje informacija kvalitativnog i kvantitativnog karaktera o mjerama preduzetim pri implementaciji Konvencije. Prevazilazi prikupljanje statističkih/numeričkih podataka koje je osigurao okvir za praćenje implementacije Preporuke rec (2002)5 o zaštiti žena od nasilja. Dalje, ovaj stav pojašnjava da dotična članica mora odgovoriti na zahtjeve GREVIO-a. Od Članica Konvencije ne treba zahtijevati da odgovore vezano za implementaciju Preporuke rec (2002)5 o zaštiti žena od nasilja.

353. Stav 5. utvrđuje važno načelo da GREVIO može primiti informacije od nevladinih organizacija, civilnog društva kao i nacionalnih institucija za zaštitu ljudskih prava.

354. Stavovi 6., 7. i 8. uvode načelo da GREVIO treba na najbolji mogući način da iskoristi sve postojeće izvore informacija. Ovo je takođe s ciljem izbjegavanja nepotrebnog udvostručavanja rada i aktivnosti koje su već sprovele druge instance.

355. Stav 9. naglašava da GREVIO može dodatno organizovati državne posjete. Priređivači Nacrta željeli su da bude jasno kako državne posjete treba da budu dodatan način praćenja i da se trebaju sprovoditi samo kad je to neophodno, u dva specifična slučaja: 1) ako primljene

informacije nisu dovoljne i ne postoje drugi izvodljivi načini dobijanja pouzdanih informacija ili 2) u slučaju da GREVIO primi pouzdane informacije koje upućuju na situaciju u kojoj problemi zahtijevaju hitnu pažnju radi sprječavanja ili ograničavanja opsega ili broja teških povreda Konvencije. Te državne posjete moraju se organizovati u saradnji s nadležnim vlastima dotične Članice, što znači da se unaprijed dogovaraju i da su datumi dogovoreni u saradnji s nacionalnim vlastima koje su na vrijeme obaviještene.

356. Stavovi 10. i 11. opisuju fazu izrade nacрта izvještaja i zaključaka GREVIO-a. Iz ovih odredbi čini se jasnim da GREVIO mora sprovesti dijalog s dotičnom Članicom pri pripremi izvještaja i zaključaka. Kroz takav dijalog odredbe Konvencije će se ispravno implementirati. GREVIO će objaviti svoj izvještaj i zaključke, zajedno sa svim komentarima dotične članice. Ovo upotpunjuje zadatak GREVIO-a u pogledu te Članice i dotičnih odredaba. Izvještaj i zaključci GREVIO-a, koji će se objaviti nakon njihovog usvajanja, Komitet Članica ne može promijeniti ili izmijeniti.

357. Stav 12. bavi se ulogom Komiteta Članica u postupku praćenja. Navodi da Komitet Članica može usvojiti preporuke koje upućuju na mjere koje dotična Članica mora preduzeti za implementaciju zaključaka GREVIO-a, ako je potrebno i utvrditi datum za podnošenje informacija o njihovoj implementaciji, te promovisati saradnju za osiguravanje ispravne implementacije Konvencije. Ovaj mehanizam osiguraće poštovanje nezavisnosti GREVIO-a u njegovoj funkciji praćenja te uvesti "političku" dimenziju u dijalog među Članicama.

358. Stavovi 13., 14. i 15. osiguravaju posebnu proceduru u skladu s kojom GREVIO ima pravo zahtijevati od dotične članice podnošenje izvještaja u vezi s mjerama koje je ta Članica preduzela za sprječavanje teškog, masovnog ili upornog obrasca bilo kojih činova nasilja pokrivenih Konvencijom. Uslov za zahtijevanje posebnog izvještaja jeste da GREVIO dobije pouzdane informacije koje upućuju na situaciju u kojoj problemi zahtijevaju hitnu pažnju radi sprječavanja ili smanjenja opsega ili broja teških povreda Konvencije". Na temelju primljenih informacija (od dotične Članice i od bilo kojeg drugog izvora informacija) GREVIO može

odrediti jednog ili više svojih članova da sprovedu istragu i da hitno izvijeste GREVIO. U rijetkim izuzetnim slučajevima, ova istraga može uključivati i posjetu dotičnoj zemlji. Glavna uloga imenovanih "izvjestilaca" treba biti prikupljanje svih potrebnih informacija te utvrđivanje činjenica u vezi sa specifičnom situacijom. Pravilnik GREVIO-a utvrdiće detalje funkcionisanja ove "istražne procedure". Međutim, glavni je cilj omogućiti GREVIO-u preciznija objašnjenja i razumijevanje situacija koje, u skladu s pouzdanim informacijama, uključuju znatan broj žrtava istih činova nasilja. Nalazi istrage prenijeće se dotičnoj Članici te, kad je primjereno, Komitetu Članica i Odboru ministara Savjeta Evrope zajedno sa svim komentarima i preporukama.

Član 69. – opšte preporuke

359. Nadahnut članom 21. (1) cedaw-a, ovaj član osigurava mogućnost da GREVIO usvoji, ako je primjereno, opšte preporuke za implementaciju ove Konvencije. Opšte preporuke imaju zajedničko značenje za sve Članice i tiču se člana ili tema koje su uključene u ovu Konvenciju. Nisu specifične za pojedine zemlje. Iako ove opšte preporuke nisu zakonski obavezujuće, služe kao važna referenca za Članice stvarajući veće razumijevanje raznih tema u ovoj Konvenciji i daju jasne smjernice koje mogu doprinijeti učinkovitoj implementaciji odredaba sadržanih u Konvenciji. Ove preporuke takođe treba da budu dio budućih krugova praćenja.

Član 70. – učešće parlamenta u praćenju primjene Konvencije

360. Ova odredba utvrđuje ulogu nacionalnih parlamenata u praćenju implementacije ove Konvencije. U stavovima 1. i 2. sadrži obavezu Članica Konvencije da pozovu nacionalne parlamente na učešće u praćenju (stav 1.) te da im predaju izvještaje GREVIO-a za konsultacije (stav 2.). Priređivači Nacrta naglasili su važnu ulogu koju nacionalni parlamenti preuzimaju u implementaciji Konvencije, koja, u mnogim slučajevima, zahtijeva zakonske promjene. Kao rezultat, smatrali su neophodnim da uključe nacionalne parlamente u procjenu implementacije Konvencije.

361. Stav 3. ove odredbe posebno navodi uključivanje Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope u praćenje mjera koje preduzimaju Članice u implementaciji ove Konvencije. Prva odredba ove vrste u nekoj konvenciji Savjeta Evrope navodi da će Parlamentarna skupština biti pozvana da redovno prati implementaciju Konvencije. Ovom odredbom priređivači Nacrta željeli su da priznaju važnu ulogu koju je Parlamentarna skupština imala u stavljanju pitanja nasilja nad ženama na politički dnevni red i Savjeta Evrope i njegovih zemalja članica. Zbog dugotrajne predanosti Skupštine ovom pitanju i velikog broja preporuka usvojenih u ovom području, učešće Skupštine u praćenju ove Konvencije znatno poboljšava njene rezultate.

Poglavlje X.

Odnos prema drugim međunarodnim instrumentima

Član 71. – odnos prema drugim međunarodnim instrumentima

362. Član 71. bavi se odnosom između Konvencije i drugih međunarodnih instrumenata.

363. U skladu sa Bečkom konvencijom o pravu međunarodnih ugovora iz 1969. godine, član 71. želi da osigura postojanje Konvencije u skladu s drugim postojećim ugovorima – bilo multilateralnim ili bilateralnim – ili instrumentima koji se bave predmetima koje Konvencija takođe pokriva. To uključuje, na primjer, Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda te njene Protokole, Evropsku socijalnu povelju (revidirana, ets br. 163), Konvenciju Savjeta Evrope o suzbijanju trgovine ljudima (cets br. 197), Konvenciju Ujedinjenih nacija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena i njen Fakultativni protokol, Konvenciju o pravima djeteta i njene Fakultativne protokole povodom uključivanja djece u oružane sukobe te prodaje djece, dječje prostitucije i dječje pornografije, Međunarodnu konvenciju o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije i njen Fakultativni protokol, Konvenciju o statusu izbjeglica iz 1951. godine i njen Fakultativni protokol te Konvenciju Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom.

364. Konvencija je izrađena da pojača zaštitu i osigura podršku žrtvama nasilja nad ženama i porodičnog nasilja. Zbog toga član 71., stav 1. ima za cilj da osigura da ova Konvencija ne ugrožava obaveze koje proističu iz drugih međunarodnih instrumenata u kojima su Članice ove Konvencije Članice ili će postati Članice te koji sadrže odredbe o predmetima za koja je mjerodavna ova Konvencija. Ova odredba jasno pokazuje, ponovo, cjelokupni cilj ove Konvencije, koji je zaštita prava žrtava nasilja nad ženama i porodičnog nasilja te njihovo povjerenje u najviši nivo zaštite.

365. Član 71., stav 2. pozitivno navodi da Članice mogu sklopiti bilateralne ili multilateralne sporazume – ili bilo koje druge pravne instrumente – vezane za predmete za koje je mjerodavna ova Konvencija. Međutim, tekst jasno pokazuje da Članicama nije dopušteno da sklapaju sporazume koji odstupaju od ove Konvencije.

Poglavlje XI.

Izmjene i dopune Konvencije

366. Članice mogu predložiti izmjene i dopune odredaba Konvencije. One se moraju prenijeti Glavnom sekretaru Savjeta Evrope i svim zemljama članicama Savjeta Evrope, svim potpisnicama, svakoj Članici, Evropskoj uniji, svakoj državi pozvanoj da potpiše ili pristupi Konvenciji.

367. Kao sljedeći korak, Odbor ministara razmatra i usvaja izmjenu ili dopunu. Prije odluke o izmjeni ili dopuni, Odbor ministara će se konsultovati i dobiti jednoglasnu saglasnost svih Članica Konvencije. Takav zahtjev priznaje da sve Članice Konvencije moraju ravnopravno učestvovati u procesu donošenja odluka vezanih za izmjene i dopune.

Poglavlje XII.

Završne odredbe

368. S nekim izuzecima, odredbe ovog poglavlja u osnovi se temelje na Primjeru završnih odredaba za konvencije i ugovore sklopljene unutar Savjeta Evrope, koje je Odbor ministara odobrio na 315. sastanku Zamjenika u februaru 1980. godine. Članovi 73. do 81. koriste standardni

jezik primjera odredbi ili se temelje na dugoj praksi izrade ugovora u Savjetu Evrope.

Član 73. – efekti ove konvencije

370. Član 73. štiti one odredbe unutrašnjeg prava i obavezujućih međunarodnih instrumenata koje osiguravaju dodatnu zaštitu osobama od nasilja nad ženama i porodičnog nasilja; ova Konvencija neće se tumačiti na način da ograničava takvu zaštitu. Fraza “veća prava” odnosi se na mogućnost stavljanja osobe u povoljniji položaj nego što je osigurano ovom Konvencijom.

Član 74. – rješavanje sporova

370. Priređivači Nacrta smatrali su važnim da uključe u tekst Konvencije član o rješavanju sporova, koji nameće obavezu Članicama da prvo pokušaju mirno da riješe svaki spor u vezi s primjenom ili tumačenjem Konvencije.

371. Razne vrste mirnog rješavanja sporova spomenute u prvom stavu ovog člana (pregovori, mirenje i arbitraža) priznati su u skladu s međunarodnim pravom. Ove metode rješavanja sporova nisu kumulativne, tako da Članice nisu obavezne sve ih iscrpiti prije nego pređu na druge metode mirnog rješavanja sporova. Svaku proceduru za rješavanje sporova usuglasiće Članice u pitanju.

372. Stav 2. navodi da Odbor ministara Savjeta Evrope može utvrditi vansudsku proceduru koju bi Članice mogle koristiti ako spor nastane u vezi s primjenom ili tumačenjem Konvencije. Priređivači Nacrta odlučili su da ne upućuju na sudske procedure kao što je ona mjerodavna za Međunarodni sud pravde, budući da nekoliko zemalja koje su učestvovala u stvaranju ove Konvencije nisu prihvatile obaveznu nadležnost ovog sudskog tijela i nisu željele to da učine u vezi s ovom konkretnom Konvencijom. Međutim, ovaj član ne sprječava Članice u sporu da predaju svoj predmet Međunarodnom sudu pravde ako se tako dogovore.

Član 75. – potpisivanje i stupanje na snagu

373. Stav 1. navodi da je Konvencija otvorena za potpisivanje ne samo zemljama članicama Savjeta Evrope nego i Evropskoj uniji te zemljama koje nisu članice Savjeta Evrope (Kanada, Sveta Stolica, Japan, Meksiko i Sjedinjene Američke Države) koji su učestvovala u izradi njenog nacrtu. Kada Konvencija stupi na snagu, u skladu sa stavom 3., ostale zemlje nečlanice koje nisu pokrivene ovom odredbom mogu biti pozvane da pristupe Konvenciji u skladu s članom 76., stavom 1.

374. Stav 2. navodi da će instrumenti ratifikacije, prihvatanja ili odobrenja ove Konvencije biti deponovani kod Glavnog sekretara Savjeta Evrope.

375. Stav 3. navodi da broj ratifikacija, prihvatanja ili odobrenja potrebnih za stupanje Konvencije na snagu iznosi 10. Ovaj broj odražava vjerovanje da je potrebna značajna grupa zemalja kako bi se uspješno rješavao izazov sprječavanja i borbe protiv nasilja nad ženama i porodičnog nasilja. Broj nije toliko velik da bi nepotrebno odgodio stupanje Konvencije na snagu. U skladu s praksom Organizacije u izradi ugovora, od početnih deset zemalja, najmanje osam moraju biti članice Savjeta Evrope.

Član 76. – pristupanje konvenciji

376. Nakon konsultacija sa Članicama te dobisanja njihove jednoglasne saglasnosti, Odbor ministara može pozvati bilo koju zemlju nečlanicu Savjeta Evrope, koja nije učestvovala u izradi ove Konvencije, da joj pristupi. Ova odluka zahtijeva dvotrećinsku većinu navedenu u članu 20.d Statuta Savjeta Evrope te jednoglasno glasanje Članica Konvencije.

Član 77. – teritorijalna primjena

377. Stav 1. navodi teritorije na koje se primjenjuje Konvencija. Ovdje je potrebno naglasiti da ne bi bilo u skladu s ciljem i svrhom Konvencije kada bi zemlje Članice isključile djelove svoje teritorije od primjene

Konvencije bez valjanog razloga (kao što je postojanje različitih pravnih sistema primjenjivih u predmetima kojima se bavi Konvencija).

378. Stav 2. bavi se proširenjem primjene Konvencije na teritorije za čije međunarodne odnose su odgovorne Članice ili u čije ime su ovlaštene da sklapaju sporazume.

379. U pogledu ove konkretne Konvencije i bez ugrožavanja odredaba člana 44., ova Konvencija ne stvara nikakve vanteritorijalne obaveze.

Član 78. – rezerve / izuzimanje

380. Član 78. navodi da ne može biti izuzimanja u pogledu bilo koje odredbe ove Konvencije, osim izuzetaka navedenih u stavovima 2. i 3. ovog člana. Izjave o izuzimanju izdate u skladu sa stavovima 2. i 3. treba da objasne razloge zašto Članica traži izuzimanje.

381. Članovi navedeni u stavu 2. ovog člana jesu odredbe za koje nije postignut jednoglasan sporazum među priređivačima nacрта uprkos naporima za postizanje kompromisa. Cilj ovih izuzimanja jeste omogućavanje najšire moguće ratifikacije Konvencije, uz dopuštanje Članicama da zadrže neke od svojih temeljnih pravnih koncepata. Odredbe u pitanju su sljedeće: član 30., stav 2. (državna naknada); član 44., stavovi 1 e, 3. i 4. (jurisdikcija); član 55., stav 1. (postupci ex parte i ex officio); član 58. (zastarjelost); član 59. (boravišni status). Potrebno je napomenuti da je mogućnost izuzimanja nadalje ograničena vezano za članove 55. i 58., budući da su izuzimanja za član 55., stav 1. dopuštena samo u pogledu člana 35. u vezi s manjim prestupima, na jednak način kao što su i izuzimanja od članka 58. dopuštena jedino u pogledu člana 37., 38. i 39.

382. Stav 3. osigurava specifičan oblik izuzimanja u vezi s članovima 33. (psihološko nasilje) i 34. (uhođenje). Članice mogu zadržati pravo da osiguraju nekrivične sankcije umjesto krivičnih sankcija za ponašanja navedena u tim članovima. Posljedično, ova mogućnost izuzimanja ne primjenjuje se na spomenute članove u cjelini, nego samo na način na koji ih Članice mogu implementirati na nacionalnom nivou.

383. Stav 4., omogućavajući povlačenje zahtjeva za izuzimanjem u bilo kojem trenutku, ima za cilj da smanji buduća razilaženja između zakonodavstava koja su uključila odredbe ove Konvencije.

Član 79. – valjanost i pregled rezervi/izuzimanja

384. Rezerve su izuzeci od jednolične implementacije standarda iz Konvencije. Stoga su priređivači Nacrta smatrali primjerenim da osiguraju povremeni pregled izuzimanja kako bi se članice podstakle da ih ukinu ili da navedu razloge za njihovo zadržavanje. U skladu sa stavom 1., izuzimanja navedena u članu 78., stavovima 2. i 3. imaju ograničeno trajanje od 5 godina. Ovo trajanje je utvrđeno kako bi se postigla ravnoteža između, s jedne strane, cilja progresivnog uklanjanja postojećih izuzimanja s potrebom, te s druge strane, kako bi se osiguralo da Članice imaju dovoljno vremena kako bi ponovo razmislile svoja izuzimanja na nacionalnom nivou. Nakon ovog roka, izuzimanja će prestati da budu valjana ako se izričito ne obnove. U svakom slučaju, Članice treba da obavijeste Glavnog sekretara Savjeta Evrope o svojim namjerama vezano za postojeća izuzimanja.

385. Stav 2. sadrži proceduru za automatski prestanak valjanosti neobnovljenih izuzimanja. Konačno, u skladu s članom 79., stavom 3., Članice će dati GREVIO-u, prije obnove ili na zahtjev, objašnjenje o osnovama koje opravdavaju nastavak izuzimanja. U slučaju obnavljanja izuzimanja, neće biti potrebe za prethodnim zahtjevom GREVIO-a. U svakom slučaju GREVIO će imati mogućnost da razmotri objašnjenja koja da Članica kako bi opravdala nastavak svojih izuzimanja.

Član 80. – otkazivanje

386. U skladu s Bečkom konvencijom Ujedinjenih nacija o pravu međunarodnih ugovora, član 80. omogućuje da bilo koja Članica otkáže Konvenciju.

Član 81. – obavještenje

387. Član 81. nabraja obavještenja koja je, kao depozitar Konvencije, Glavni sekretar Savjeta Evrope obavezan da da, te određuje i primaoce tih obavještenja (zemlje i Evropsku uniju).

NVO “CENTAR ZA ŽENSKA PRAVA” (CŽP), osnovana 2012. godine u Podgorici, nastala je na osnovu dugogodišnjeg iskustva osnivačica u pružanju podrške žrtvama kršenja ženskih ljudskih prava i porodičnog nasilja.

MISIJA

Centar za ženska prava (CŽP) osnažuje žene da se bore za bolji položaj u društvu i pristup pravdi, pružajući im savjetovanje, psihološku i pravnu pomoć. Javnim zastupanjem, monitoringom i promocijom ženskog stvaralaštva, unapređujemo uslove i društvenu atmosferu u kojoj će žene ostvarivati svoja prava.

CŽP se zalaze da rodna ravnopravnost bude jedan od prioriteta Crne Gore u procesu evropskih integracija.

VIZIJA

RODNA RAVNOPRavnOST, PRISTUP PRAVDI I DRUŠTVO BEZ NASILJA NAD ŽENAMA - NAŠA STVARNOST

Osnovni ciljevi:

1. Promocija i zaštita ženskih ljudskih prava i rodne ravnopravnosti;
2. Osnaživanje žena koje su preživjele nasilje u porodici/partnersko nasilje kroz savjetodavnu, psihološku pravnu pomoć;
3. Povezivanje i saradnja sa drugim organizacijama/institucijama koje se bave zaštitom i promocijom ženskih ljudskih prava.

Ciljevi udruženja realizuju se kroz 3 programa:

1. Program javnog zastupanja i praćenja implementacije politika u oblasti rodne ravnopravnosti i ženskih ljudskih prava;
2. Program podrške za žene žrtve nasilja koji korisnicama obezbjeđuje inicijalno savjetovanje i podršku povjerljivog lica, besplatnu pravnu pomoć i pravno zastupanje i psihološko savjetovanje;
3. Program za umjetnost i kulturu kojim se promovise žensko stvaralaštvo.

U organizaciji CŽP, dosada su realizovani brojni treninzi za institucije na temu rodne ravnopravnosti i nasilja nad ženama i inicirane izmjene zakona u cilju većeg učešća žena u politici. CŽP je član NVO Koalicije za praćenje poglavlja 23 i UPR koalicije.

WOMEN'S RIGHTS CENTER
CENTAR ZA ŽENSKA PRAVA

NVO "Centar za ženska prava"

Adresa: Bokeska 20,
81000 Podgorica, Crna Gora

Tel/Fax: 020 664 193

Email: women.mne@gmail.com

www.womensrightscenter.org

